

Heiki Hepner:
Kohila alevit
saaks Rail Balticu
raudtee läbida
vaid maa alt.

Kohila vallavanem
on planeeringu tegi-
jate suhtes kriitiline,
sest info on jäänud
ebamääraseks. **Lk 3**

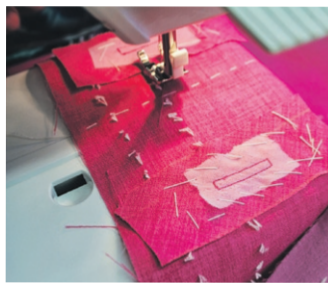

Bussiliiklus –
külarahva jaoks
häirivalt hõre,
riigile ja valda-
dele kulukas. **Lk 9**

Ruth Lippus,
õpihuviline õpe-
taja ja nõustaja.
Lk 12 ja 13

Käsitöölane

Õmblemisest ja
rõivastest. **Lk 15-18**

Kuusiku
lasteaed
vajab hädasti
uusi ruume.
Lk 19

**Vanametalli
kokkuost Raplas!**
Valtu kaubahoovis
(agrovaru plats)
Avatud: E-R 9-17
Tel 505 8637, 502 4430
www.feralmet.ee

RAPLAMAA PARIMAD
HINNAD!
SUURTELE KOGUSTELE
ERIHINNAD!

Sõnumid

KOLMAPÄEV, 18. september 2013 Nr. 38 (2787)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 1.45 €

Maakonnahaigla
omandivorm on
muutumas? **Lk 9**

Foto: Siim Solman

19.09.–22.09.2013

SELVER
Hea mõte

**SUPER
HINNAD**

409
~~619~~ **33%**

Jahutatud sea kaelakarbonaad
kg

468
~~699~~ **30%**

Marineeritud angersäga
M.V. Wool
250 g, 18,72/kg

084
~~099~~

Suhkur
1 kg

095
~~135~~ **29%**

Tualettpaber, 2-kihiline
Serla, 4 rulli/pk,
0,24/rull

Toodetud Eestis

Piltidel on illustreeriv tähendus ja pakkumine kehtib, kuni kaupa jätkub.

SUPERHINNAD

Juhtkiri

Ei ole kerge olla riigimees

Juba nimekirjade koostamise ajal kostis, et inimesed ei ole küll erakondade tegevusega rahul, kuid ise ka väga võimu juurde ei kipu. Täpselt on tabatud seda „Riigimeeste“ jätku teises osas, kus kamp veidrikke kutsub kokku asutatava erakonna üldkogu, saab saali isegi rahvast täis, kuid avaldustekasti poetub lõpuks vaid mõni paberike. Hädaldatakse ainult, vastutust aga võtta ei taheta, võiks selle kohta öelda.

Paraku tuleks kohe küsida, mida inimesed siis kardavad. Ilmselt ei kardetagi midagi. Pigem on asi usus. Kui puudub veendumus, et volikogusse valitult saad sa seal ka midagi olulist ära teha ja ei pea naabritega kohtudes häbelikult silmi maha lööma ning tunnistama, et ega sinu arvamus vallamajas eriti kedagi ei huvita, siis on muidugi raske valitavat kohta vastu võtta. Muidugi on ka päriselus selliseid „Riigimeestest“ tuntud tüüpe, kellele piisab tühipaljast aust olla keegi, aga nad on reaalsuses kindlas vähemuses. Valdav enamik inimesi, kes nõustub omavalitsuse volikogusse kandideerima, tahab täiesti siiralt meie elu paremaks tegevaid muudatusi.

Esmajärgul võib esmaspäeval avalikustatud kandidaatide

Valimisliite registreeriti maakonnas eelseivate valimiste eel koguni kaks rohkem kui neli aastat tagasi.

maad suurendanud ja „riigimeeste ralli“ jätkub. Õnneks, nagu teame, võib esmamulje olla üsna eksitav. Valimisliite registreeriti maakonnas eelseivate valimiste eel koguni kaks rohkem kui neli aastat tagasi. Ka on neis kokkuvõetult 27 inimest rohkem kirjutas kui toona. Pealegi on enamik kodanikelituidest tõesti usaldust äratavad.

Samas sunnib mõne erakonna toimetamine mõnel puhul arusaamatusest õlgu kehitama. Näiteks siis, kui mõni partei nimetab valimistel välja pandud ühte nime terveks nimekirjaks või loodab vallas 2-4 inimesega võimu juurde pääseda. Sellest pole muidugi raske oletada, et peakontori „juhtmete“ kaudu on allorganisatsioonidele jagatud karme kohustusi, mille täitmisel saaks hiljem raporteerida, kui agaralt rahvast teenida tahetakse. Täpselt nii, nagu me seda mängu iga pühapäeva õhtul „Riigimeestest“ näha võime.

Maakonnaleht 20 aastat tagasi

Pihvid tegid kõhu lahti

15. septembri Nädalisest oli lugeda, et Rapla selvepoes müüdi Rakvere lihapihve, mis polnud maitsvad ning tegid sööjatel kõhu lahti. Poest selgitati: „Tõepoolest müüdi aegunud realiseerimisajaga kaupa, mille tarbijate ühistu ökonomist oli alla hinnanud. Odavaid pihve osteti muidugi nii palju, et need said juba samal päeval otsa.“

Raudteepeldikust

Toimetus on külastanud Rapla raudteejaama käimlat „ja ehmus, et on ikka kole küll. Keskpõrandal just kummisäärakuid vaja ei läinud, kuid seinääred olid hunnikuid täis, kõik lagununud ja varisev“. Jaamaülem Helle Riedebach on seletanud: „Eesti Raudtee juhtkond on otsustanud lahti saada neid paiku saat-

vast NSVL raudteepeldikute õudustekitavast mainest.“ Rapla raudteejaama juurde kavatseti ehitada koos jaamahoones toimetava baaripidajaga korralik kuivkäimla.

Pealinlane sattus pärapõrgusse

22. septembri Nädalisest: „Tallinna poolt tuleva bussiga jõudis Märjamaale väike seltskond. Üks neist – noor naine, kes asus uudishimulikult Märjamaa rahvamaja ees ringi vaatama – avaldas häälekalt esimesi muljeid: missugune kolgas, kuidas keegi üldse võib tahta siin elada, mina lähaksin lolliks, kui peaksin siin pärapõrgus elama jne.

Tähelepanu äratas, et üllatus ja hämming olid tõesti ülisiirad – pealinlanna jätkas samas laadis hüüatustega vähemalt poole tunni vältel.“

Südamelt ära

Lapsed on meie tulevik

Stina Riisalu

Värske tudengina sattusin kogemata võõrasse loengusse. Sotsiaaltöö esimese kursuse tudengitele mõeldud loeng osutus aga oma esimestel minutitel niivõrd põnevaks, et otsustasin seda kuulama jääda.

Ootamatult oli mind tõmmatud lapsesaamise maailma. Õppejõud tutvustas meile hulga statistilisi andmeid, rõhudes samal ajal meie südametunnistusele. Nagu sotsiaaltöö kohta võiks arvata – kuulajaskond oli suuremalt jaolt ju naised. Märkasid vaid kolme meesterahvast auditooriumis istumas.

Aastatel 1987-1990 oli Eestis rekordarv sündi. Ka mina mahun sinna. Esimesse klassi minnes oli mul klassikaaslasi kokku kolmkümmend kuus. Meid oli palju. 1990. aastate alguses hakkas aga sündimus langema. Auditoorium ütleb koos õppejõuga, et väärtused olid kuni selle ajani teised. Siis toimus mingisugune nihkumine. Sünnitamist hakati edasi lükkama ning esmatahtsaks said elukutse omandamine, sobiva töökoha leidmine, kindla sissetuleku saavutamine. See mall on tänaseni kehtiv.

2010. aastal oli ema kesk-

mine vanus esimese lapse sünnihetkel 26,30 aastat. Ema keskmine vanus lapse sünnil, olenemata sünnijärjekorrast, oli aga 29,34 aastat. Keskmine vanus lapse sünnil on pidevalt tõusnud ja seda alates 1990. aastate algusest. See on tõsiasi, natukene paratamatu, aga ometi murettekitav.

Rahvastiku taastootmiseks ehk rahvuse säilitamiseks peab summaarne sündimiskordaja olema Eestis vähemalt 2,1. Summaarne sündimiskordaja näitab keskmist elussündinud laste arvu naise kohta tema elu jooksul, kui kehtiksid sama aasta sündimuse vanuskordajad. 2010. aastal oli summaarne sündimiskordaja Eestis vaid 1,64. Viimati oli summaarne sündimiskordaja taastootmise tasemel 1989. aastal. See tähendab, et oleme

Statistika näitab, et keskmiselt soovib Eesti perekond omale 2,3 last.

tasapisi hääbumas.

Oluline roll laste saamisel on loomulikult meestel. Õppejõud tutvustatud statistika kohaselt on mehe keskmine vanus esimese lapse saamisel praegu 33 aastat. Meeste suurema ja varasema suremuse tõttu soovivad õppejõud 35-aastaselt laste tegemine meestel lõpetada. Lihtsalt selleks, et nad oleksid laste suureks kasvamisel ka realselt kohal. Et summaarset sündimiskordajat Eestis kõrgel hoida, peaks aga Eesti mees isaks olema vähemalt kahele lapsele.

Ometi paneb praegune ühiskond suurema surve edu saavutamisel ja kindla

sissetuleku omandamisel just tulevastele isadele. Enne lapse saamisele üldse mõtlemist on tähtis omada kindlat staatust, lisaks reisida ning loomulikult nautida täiel rinnal elu. Pereelu on asi, mida kardetakse ja lükatakse kergekäeliselt edasi. Selge on see, et see ei kehti igäühe kohta ning on neid, kes löövad siin välja toodud statistika täiesti sassi. Ja au neile. Siiski, statistika näitab, et keskmiselt soovib Eesti perekond omale 2,3 last, mis on Euroopa teiste riikidega võrreldes suhteliselt palju. Tegelik sündide arv jääb aga soovitud laste arvust oluliselt väiksemaks, kuigi on sellegipoolest Euroopa keskmisel tasemel.

Tähelepanuväärne on ka see asjaolu, et Eestis sünnib palju lapsi peredesse, kus vanemad ei ole oma kooselu ametlikult vormistanud.

Lapse sünd küll tõstab kooselu registreerimise sagedust, kuid laste kasvatamist

ne vabaabielus on siiski üsna tavaline ja levinud. Eestis ei ole lapse saamine väljaspool seaduslikku abielu taunitav, pigem on see norm.

Kui tuleviku peale mõtlema hakata, on meil kaks võimalust: me kas hääbume või toimub muutus nii meis kui ka ühiskonnas üldiselt. Lapse saamise aeg ja laste sünnitamise arv on iga inimese vaba valik ning otsustusõigus ja nii see peabki olema. Samas tuleks teinekord näha ka puude taga metsa, ehk kuidas mõjutab meie tänane käitumine, suhtumine ja normid meie laste ning miks mitte ka meie kui rahvuse tulevikku.

Küsitlus

Miks te ei kandideeri kohaliku volikokku? Mis paneks teid kandideerima?

Margus, töötu: Ei huvitu poliitikast. Kandideerisin, kui teeksin midagi ära. Üksikisik ei tee ju seal midagi ära. Parteisse ma ka ei kuulu.

Meelis, tislert: Ei paku huvi. Aset peaks leidma sündmused, mis paneks mind kandideerima.

Andrus, tööline: Mitte miski ei paneks kandideerima, täielik huvipuudus.

Arvi, töötu: Poliitika vastu huvi ei tunne.

Evelin, vabatahtlik huvialajuht: Olen kunagi kandideerinud sotsiaaldemokraatide nimekirjas, aga enam ei ole aega olnud. Ise läksin kooli, laps läks kooli. Sotsiaaldemokraadid on laste eest väljas, sellepärast tõmbab see erakond.

Merle, pensionär: Olen liiga vana, pensionär, et millegi eest võidelda. Eks tervisest sõltub kõik.

Küsis Stina Riisalu
Pildistas Siim Solman

Päevapilt

Tekst ja foto: Jaak Kadarik

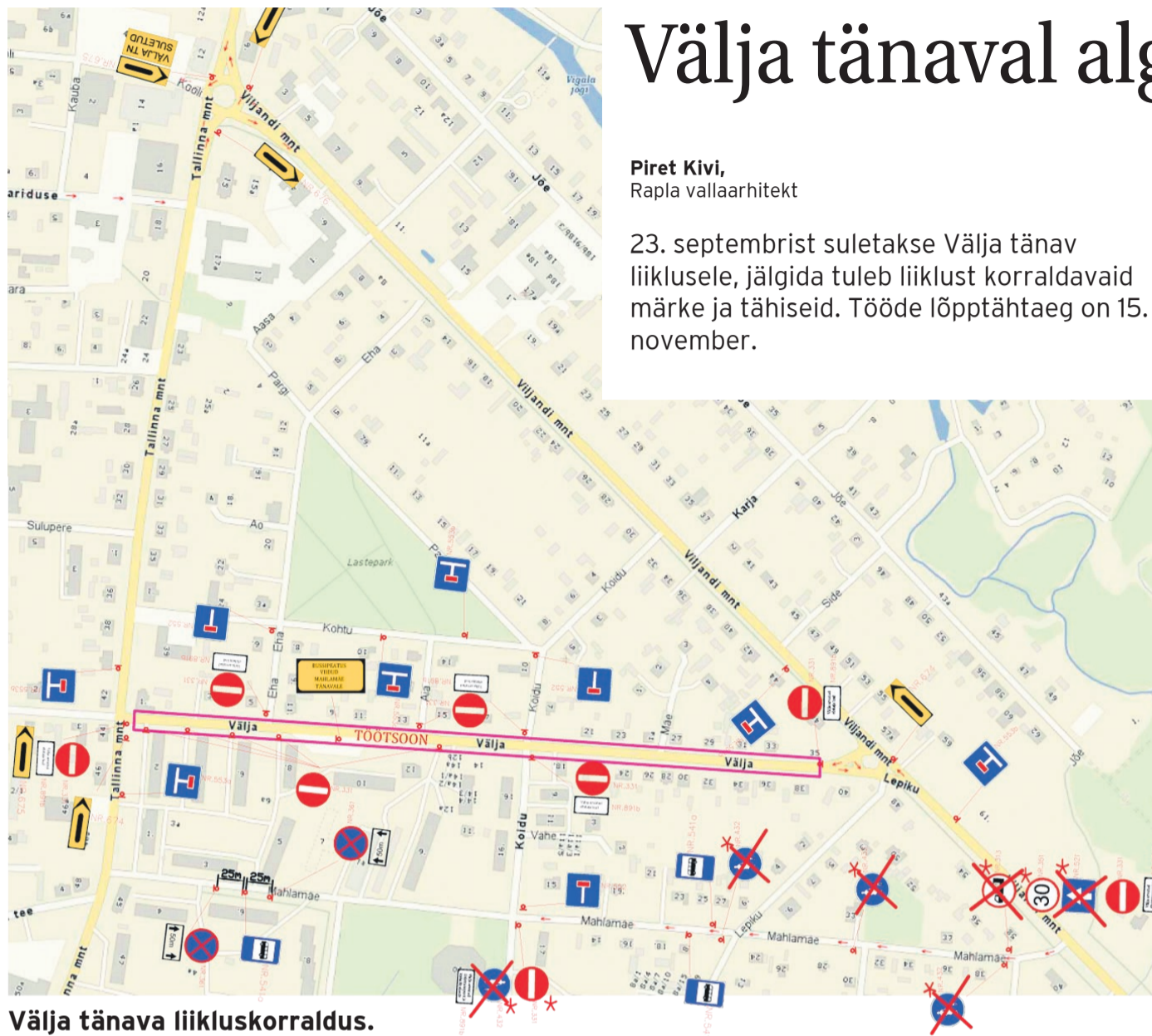
ANARHISTID RAPLA TAEVAS

11. septembril joonistasid lendurid Raplamaa taevasse kurjakuulutava A. Ringiks selle ümber auru ei jätkunud, elu, valimiskampaania ja võimuvõitlus said jätkuda tavapärasel rütmis.

Välja tänaval algasid teetööd

Piret Kivi,
Rapla vallaarhitekt

23. septembrist suletakse Välja tänav liiklusele, jälgida tuleb liiklust korraldavaid märke ja tähiseid. Tööde lõpptähtaeg on 15. november.

Välja tänava liikluskorraldus.

2012. aasta lõpus kuulutas majandus- ja kommunikatsiooniministeerium välja konkursi omavalitsustele kuuluvate oluliste transiitliiklusega tänavate rekonstrueerimiseks. Rapla vallavalitsus esitas taotluse Välja tänava rekonstrueerimiseks, mida vabariigi valitsus otsustas toetada 291 700 euroga. Hanke summas 750 743 eurot võitis AS TREF Nord. Ettevalmistustööd käivad.

Olulisemad tehnilised puudused Välja tänaval on teekatete ebatasasus ja läbivajumine ning sadevee kogunemine. Liiklusohutuse seisukohalt on Välja tänav jalakäijatele ebamugav ja suisa ohtlik – Koidu tänavast Viljandi maanteeni liiguvad jalakäijad sõiduteel, Tallinna maanteest Koiduni on kõnnitee olemas, kuid halvas seisukorras.

Välja tänava rekonstrueerimise käigus lahendatakse sadevee ärajuhtimine, luuakse võimalikult palju parkimiskohti ning tagatakse jalakäijatele ohutu liiklemine. Infot avaldatakse jooksvalt Rapla valla infokanalites.

Täpsemalt kavandatava tegevuse kirjeldus:
Tulevase tänavakatte

laiuseks on ette nähtud 8 meetrit.

Erinevate lahendustega on kavandatud äärekiviga tõstetud kõnniteed.

Tänaval on kasutatud äärekividega ristlõiget. Äärekivi kõrgus on 15 sentimeetrit, vallavalitsuse soovil bussipeatuste platvormidel 12 sentimeetrit.

Tänav ja kõnnitee pikija põikkalletega tagatakse sadevee juhtimine rentlis asuvatesse restkaevudesse.

Välja 10 kinnistu ja Välja tänava vahele tuleb parkla 34 autole, mis on sõiduteest eraldatud kõnniteega. Bussipeatuse asukoht muutub veidi. Kõnnitee on projekteeritud ka parkla tagumisse serva.

Kõnniteede laius on 2-2,5 meetrit.

Eha tänava ja parkla vahele on projekteeritud ülekäigurada. Kõnniteed lõigu alguses on kokku viidud olemasolevate Tallinna maantee äärsete kõnniteedega.

Loodame, et raplalastel jagub kannatlikkust talumaks teetöödest tulenevaid ebamugavusi. Rapla vajab maakonnakeskuse ja olulise liiklussõlmena Lääne- ja Lõuna-Eesti vahel korras teid.

Uus Dacia Logan MCV

Maksimaalne mahutavus.
Minimaalne hind.

hind alates
8790 €

Dacia Logan MCV 1,2 16V - keskmine kütusekulu 5,8 l/100km, CO₂ emissioon 135g/km.

DACIA
GROUPE RENAULT

dacia.abcmotors.ee | Saad palju, maksad vähe!

Abc Motors
10 AASTAT - IGA AUTOOSTU ALGUS

Dacia kolis Kadaka teele!

TALLINN: ABC MOTORS AS - Kadaka tee 72a, tel: 624 0420; PÄRNU: PEREAUTO OÜ - Tallinna mnt. 82, tel: 447 7300; HAAPSALU: TRADILO OÜ - Tallinna mnt. 73, tel: 473 1383; RAKVERE: WIRU AUTO OÜ - Kreutzwaldi 5b, tel: 329 5560; VIJANDI: RAEL AUTOKESKUS AS - Tallinna mnt. 97, tel: 433 0987.

*Pilt on illustratiivne.

Politseiteated

Kohila vald

7. septembril kella 10.30 paiku löödi Kohila alevis Jõe tänaval 56-aastast meest.

10. septembril avastati, et Prillimäe alevis Sõpruse tänaval on varastatud lukustamata jalgratas. Kahju on 200 eurot.

Märjamaa vald

6. septembril löödi Märjamaa alevis Pärnu maanteel majas 47-aastast meest.

14. septembri öösel löödi Märjamaa alevis Pärnu maanteel 24-aastast meest.

14. septembril kella 23.35 paiku varastati Märjamaa vallas Nurtu külas sõidukist kütust. Kahju on 150 eurot.

16. septembril avastati, et Märjamaa alevis Uuel tänaval on ettevõtte soojaveetrassilt varastatud siibrid. Kahju on 150 eurot.

Rapla vald

10. septembril kella 22 paiku löödi Raplas Välja tänaval 19-aastast neitut.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästetead

Kehtna vald

15. septembril kell 11.43 said päästjad väljakutse Kehtna alevikku Kooli tänavale, kus helistaja teatel oli kortermajas tunda kärssahaisu. Päästjate saabudes selgus, et korteris olnud naisterahvas pani toidu pliidile soojenema ning jäi ise magama. Päästjad äratasid naise ning tuulutasid ruumid.

Märjamaa vald

15. septembril kell 11.45 kutsuti päästjad Konuvere külla, kus helistaja teatel põles kaubik. Päästjate saabudes põles kaubik kõrge leegiga. Päästjad kustutasid tulekahju, kaubiku esimene osa hävis tules.

Lääne päästekeskus

Sassis lugu

Eelmises lehes ilmunud artikli „Raplamaa koolihooned – haridustemplid kui kultuuripärand“ juures on ühe foto allkirja sattunud viga.

Lk 11 oleva foto juurde, millel on endine Kehtna kõrgema majanduskooli internaat, on märgitud, et hoone seisab praegu tühjana. Tegelikult see nii ei ole. Hoones paiknevad külaliskemaja Varjula ja Kehtna Hoiu-laenuühistu.

Väide, nagu oleks hoone tühi, pärineb „Eesti 20. sajandi arhitektuuri inventeerimise programmi“ Raplamaad käsitlevast aruandest.

Vabandame eksituse pärast.

Tulevikus võiks maakonnahaigla omanikeringi kuuluda ka strateegiline investor

Katri Reinsalu

Vallavanemate kogu üks päevakorrapunkte oli Rapla maakonnahaigla tulevik. Arutati haigla muutmist aktsiaseltsiks ning mõne suurhaigla võtmist omanikeringi.

12. septembril Kohilas toimunud vallavanemate kogul esindas haiglat selle juhataja Meelis Roosimägi. Temaga oli kaasas konsultant Eneli Perolainen firmast Grant Thornton Rimess, kes praegu nõustab ka Lõuna-Eesti haiglat ja Tartu Ülikooli kliinikumi nende ühinemisel.

Roosimägi asus kohe asja kallale ning rääkis strateegilise investori kaasamise vajalikkusest. Haigla on praegu raskustes ning suurhaigla hoolitseks Roosimägi sõnul personali tagamise eest. Lisaks tähendaks see patsientide kahtepidi liikumist, mitte ainult suurhaigla poole.

Roosimägi rääkis, et haigla nõukogu on moodustanud töörühma, kuhu peale tema kuuluvad ka Riigikogu ja haigla nõukogu liige Kalle Palling ning haigla nõukogu esimees Kalle Toomet. Selle töörühmaga on käidud läbirääkimisi pidamas nii Põhja-Eesti regionaalhaigla kui ka Ida-Tallinna keskhaigla. Roosimägi kinnitas, et mõlemad haiglad on huvi üles näidanud. Tutvumas käidi ka Lõuna-Eesti haigla, mille ühinemisprotsess on praegu pooleli.

Roosimägi tutvustas ühine-mise kahte varianti. Esimese variandi kohaselt moodustaksid Rapla haigla ja mõni suurhaigla sihtasutuse, kuid parem variant oleks koos suurhaigla aktsiaselts (AS) moodustada. Ka Perolainen kiitis seda ideed, sest AS on tema sõnul sihtasutusest oluliselt paindlikum ja annab rohkem võimalusi. Riskide maandamiseks on tema sõnul aktsionäride leping ning äriühingu põhikirja.

Üldiselt olid vallavanemad aktsiaseltsi loomise poolt. Järvakandi vallavanem Mart Järvek ütles, et kuna Raplammaa Omavalitsuste Liit on praeguse haigla sihtasutuse asutaja, siis tema arvates tuleks ka AS kindlasti nende endi poolt moodustada. Alles siis tuleks hakata strateegilist investorit otsima ja läbirääkimisi pidama. Juuru vallavanem Margus Jaanson arvas, et mõistlikum oleks siiski asutada AS juba koos suurhaigla.

Toomet rääkis, et haigla üritab rasketest oludest välja tulla. Ka tema arvates tuleks omandivormi kindlasti muuta. Jaanson lisas, et AS oleks tulnud juba ammu luua ning teatas, et vanamoodi jätkates haigla ei arene. Tema arvates tuleb see risk võtta ning edasi liikuda. Samas kerkis probleem, mida teha siis, kui näiteks 51% osalusest on suurhaigla käes ning Rapla haigla on kahjumis ja suurhaigla nõuab omavalitsuste liidult kahjumi katmist, aga vahendeid selleks napib.

Perolainen rääkis, kuidas enne osaluse kujunemist tuleb haigla väärtust hinnata. Ainuke variant, mida konsultant ei soovitanud, oli 50-50 jagamine.

Tema sõnul on parim variant, kus ühel poolel on kontroll ning ühiselt lepitakse kokku valdkonnad, kus on vajalik mõlema poole nõusolek. Selle variandi kohta, kus iga omavalitsus oleks aktsionär, väitis Perolainen, et kahte osanikku on palju lihtsam hallata kui ühteteist.

Roosimägi toonitas, et oluline on langetada mingisugune põhimõtteline otsus, et saaks ka valimisperioodil, enne uute volikogude kogunemist läbirääkimisi pidada. Kohila vallavanem Heiki Hepner arvas küll, et see ei oleks nii suur ajakaotus, sest ROL ei kao pikaks ajaks.

Rapla vallavanem Ilvi Pere tõstatas ka tervisekeskuse küsimuse, mis haigla territooriumile tulla võiks. Ta avaldas muret, et liiga aeglane tegutsemine võib tähendada toetustest ilma jäämist. Lauatagust meeoleolu kirjeldabki hästi Pere poolt välja öeldud „hakkame tegutsema, liigume edasi“.

Sündmuste edasine areng on selline, et 19. septembril formuleerib haigla nõukogu ettepaneku ja 26. septembril ROL-i selle koosseisu viimasel täiskogul langetatakse põhimõtteline otsus haigla suhtes ning mõeldakse, kas soovitakse läbirääkimiste juurde määrata ka oma esindaja. ROL-i tegevjuht Silvi Ojamuru kinnitas, et haigla strateegilise investori panuse suuruse, võimaliku aktsiaseltsi põhikirja, aktsionäride lepingu, juhtimise jms otsustamine jääb Raplammaa Omavalitsuste Liidu uue täiskogu otsustada. Need olulised otsused tehakse tõenäoliselt 2014. a esimeses pooles.

Kommentaariid

Juuru vallavanem Margus Jaanson: On näha, et pikka aega ei ole suudetud Rapla haigla positsiooni hoida ja viia haigla tasemele, kus ta suudaks üksi toimida. Strateegilise investori kaasamine omanikeringi on parim võimalus. Kokkupanek tehtaks võrdsetel alustel ja see oleks mõlemapoolselt kasulik. Mõlemad tahavad sellele pikaajaliselt toetuda. Põlve otsas ei saa enam haiglat pidada, on vaja arste ja usaldust. On kokkuleppe asi, milliseid teenuseid hakatakse siin ja milliseid mujal osutama. Kahtlemata tänapäevased asjad jäävad linna.

Vigala vallavanem Priit

Kärnsa: Ma ei oska öelda, kas AS annab paindlikkuse või mitte. Definitsiooni järgi on aktsiaseltsi põhieesmärk omanikele kasumit teenida. Haigla eesmärk on midagi muud. Konflikt on sisse programmeeritud. Mul ei ole veel päris kindlat seisukohta omandivormi muutmise osas kujunenud.

Rapla haigla juhataja Meelis Roosimägi: Üks põhjus (omandivormi muuta – toim) on kindlasti majanduslik, sest strateegiline investor toob ju alati ka investeeringud kaasa. Lisaks sellele tegeleb ta samal tegevusalal ning jagatakse ka oskusteavet. Teine oluline põhjus on personali tagamine.

Personalipuudus vaevab kõiki haiglaid ning see ei piirdu vaid arstidega, ka õendustöötajaid on puudu.

Suurhaiglatega tehakse koostööd juba praegugi. Ida-Tallinna keskhaigla sõlmiti ka koostööleping, kuid huvi selle osas tuleb kogu aeg ise üleval hoida. Suurhaigla omanikeringi kaasamine muudaks probleemide lahendamise kontserni sisehuviks. Suurhaiglal on oluline roll diagnoosi osas, sest neil on vajalikud kallid aparatuurid, kuid ravi võiks juba Rapla haiglas toimuda. Eesmärk on ju lõppkokkuvõttes Raplammaa inimestele vajaliku arstiabi tagamine.

Kehtna keskväljakul tegutsesid „metsamehed“

Katri Reinsalu

Eelmisel teisipäeval võttis kamp noori vastavatud Kehtna keskväljakul ette maha raiuda väljakul asuv kasepuu.

Nagu ikka, kipuvad sellised mõtted noortele pähe tulema pärast arvestatava koguse vägihoogi tarvitamist.

Piirkonnapolitseinik Mariann Kuusmann ütles, et isehakanud metsamehed on politseile teada. Tegemist oli õppuritega, kes kirve leidsid ja kase tõesti maha raiusid. Põhjuseid ta praegu kommenteerida ei osanud, kuid arvas, et ilmselt oli see seotud

tarbitud alkoholikogusega.

Süüdlastele tehakse väärteomenetluse korras protokoll ning kuu aja pärast selgub otsus. Kuusmann ütles, et oodatakse ära, kas noored pöörduvad valla poole koostöö tegemiseks, et oma tegu heastada. Politseinik jäi aga arvamusele, et rahatrahvi neil ilmselt vältida ei õnnestu ja see saab kindlasti olema suurem kui minimaalne 12 eurot.

Kehtna majandus- ja tehnoloogiakooli direktor Eero Kalberg ei saanud praegusel hetkel ei kinnitada ega ümber lükata, kas tegemist oli tema kooli õpilastega. Direktor teatas, et kuna asi on politseis, siis oodatakse uurimise tulemusi. Kool paralleelselt noori ei karistaks.

Kasest alles jäänud känd.

Foto: SIIM SOLMAN

Majandusminister külastas Rapla maakonna ettevõtteid

Foto: SIIM SOLMAN

OÜ-s Wellspa tutvus minister ja tema kaaskond vannide valmistamise tehnoloogiaga.

Siim Jõgis

Reedel külastas majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts Rapla maakonnas nelja ettevõtet. Ringkäik algas Salutaguse pärmitehases, millele järgnesid ettevõtted KMT Prefab OÜ, Well-SPA OÜ ning Balteco Mööbel AS.

Ühes firmas ei saanud minister naljalt üle poole tunni viibida, sest siis pidi graafiku kohaselt

juba edasi sõitma. Ettevõtetes tehti ringkäik ja esindajad tutvustasid tootmistehnoloogiaid ning ettevõtte struktuuri. Iga ettevõtte esindaja jutust jäi kõlama, et suurem osa toodangust eksporditakse välismaale. Näiteks tootis KMT Prefab OÜ katuseplaadid, mida kasutati Gatwicki lennujaama rekonstrueerimistööl enne Londoni olümpiamänge eelmisel aastal.

Minister Partsi sõnul on selge, et tööstusettevõtted peavadki elus püsimeks tootma välismaale. Tema hinnangul on küsimus selles, mida mõista koduturu all. „Eks need psühholoogilised barjäärid hakkavad langema ning koduturu all saame rääkida Euroopa Liidust,“ sõnas ta

ning lisas, et kuigi Euroopa Liidus ei ole mingeid piire, tuleb alati arvestada inimsuhete ja kultuuritaustaga. Partsi hinnangul on see koduturg perspektiivne ning vahe paneb paika juba tarbijate arv – 1,3 miljonit Eestis ja 500 miljonit Euroopas.

Paljud Eesti ettevõtted suunavad oma toodangu just Põhjamaadesse ning Partsi sõnul on see igati õigustatud, kuna Põhjamaad on majanduslikult arenenud ning hea ostuvõimega.

Balteco Mööblit külastas majandusminister ka 2009. aastal, kuid teistes ettevõtetes käis ta esimest korda. Parts ütles, et selle aja jooksul ei ole Baltecos palju muutunud. Vaid see, et tootmis- ja müü-

Üks küsimus majandus- ja kommunikatsiooniministrile

Rapla maakonnas on terav teema Rail Baltic ning siin on mitmeid huvigruppe, kes oma arvamuse valjuhäälselt välja ütlevad. Valtu-Nurme külast on teid mitu korda kutsutud kokkutulekutele, kuid te ei ole sinna jõudnud. Miks nii?

Kindlasti ma lähen.

Nad on nii minule kui ka majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi inimestele saatnud kirju ja me oleme nendega suhelnud. Rail Balticu planeerimistööl on sealmaal, et lahendusi on mitmeid. Kohe esimese hooga joosta ministri juurde on pisut ennatlik, sest mina riigi esindajana ootaksin planeerijatelt ja keskkonnamõju hindajatelt tegelikke valikuid.

Praegu ei ole vaja Valtu-Nurme elanikel muretseda. Praeguses faasis me töötame koos planeerijatega ning ma tean, et ka nemad ei tea veel vastuseid kõikidele küsimustele. Põhilised trassivalikud Tallinnast Läti piirini tahaks me paika saada detsembri jooksul. Minu lauale jõuab tõenäoliselt töö, kus on välja toodud paigad, kus tekivad selged vastuolud. Oletame, et kui siis selgub, et lisaks Valtu-Nurmele ei ole ühtegi sobivat varianti, siis peame hakkama rääkima, kas tõesti muud varianti ei ole ja ehk on mingid kompensatsioonivõimalused.

Niimoodi peame seda tööd tegema kuni detsembrini, kuid siis ei ole veel töö lõpp. Pärast planeerimist minnakse veel detailsemaks. Ma tean, et Valtu-Nurme elanikud on mind külla kutsunud, aga mul ei ole mõtet nende juurde minna enne, kui ratsionaalsed valikud on laual.

ginumbrid on tõusnud, kuna 2009. aastal oli majanduses veel üsna tume aeg.

Pärast tutvumist ettevõttega toimus Balteco Mööbli ruumides ümarlaud, kus osalesid lisaks ministrile ka Rapla maakonna ettevõtte, kohalike omavalitsuste ning EAS-i esindajad. Parts ütles, et selliseid ümarlaudu on vaja selleks, et tajuda ettevõtete arenguplaane ja -ideid ning arutleda, kuidas riik ja koha-

likud omavalitsused saavad neid toetada.

„Ümarlauas me planeerime uusi riigipoolseid tegevusi, müügikoostööd ning toetusi,“ sõnas minister. Varem on Eesti eri paikades toimunud sarnaseid ümarlaudu ettevõtjate ja ministri vahel seitse korda.

Tegemist on ühe osaga ettevõtlus- ja innovatsioonistrateegia loomisest ja korrigeerimisest.

Avalikustati kandidaatide nimekirjad

Tõnis Tõnisson

Esmaspilk nimekirjadele ütleb, et kandideerijaid on mõnevõrra vähem kui eelmistel valimistel ja tundub, et erakonnad on vastupidiselt ennustustele senisest veel enam positsiooni hõivanud. Näiteks Juurus, igipõlisel valimisliitude mängumaal, on Reformierakond osanud senised vallajuhid ära rääkida ja jõuliselt esile tõusta.

Siit ei tasu veel järeldada, et valimisliidud enam tegijate hulgas ei ole. Näiteks maakonnakeskuses, kus erakondade kants väga pikalt püsinud, on tõsiselt suurde mängu sekkumas Rapla Valakodanike Liit.

Kokku läheb maakonnas valimistulle 566 kandidaati (12 vähem kui neli aastat tagasi). Kõige ägedam saab olema võitlus Kehtnas, kus ühele kohale on 7,3 pretendent. Palavaks läheb ilmselt ka Kohilas (6,1) ja Raplas (4,3). Kõige paremad väljavaated volikogu vallutada on Järvakandis – ühele kohale vaid 1,8 kandidaati.

Kandideerijatest 62% on ennast sidunud mõne erakonnaga, 37% tuleb valijate ette valimisliidu nimekirjas. Üksikult kandideerijaid on maakonnas ainult üks (Mihkel Tammelaan Raplas), kui mitte arvestada Malle Roosi Järvakandis, kes esindab IRL-i, ja keskerakondlast Grete Järvikut Kaius. Aga kahel viimasel on lihtsam, sest vähemalt osa osaluskuludest võib esitaja erakond enda kanda võtta.

Kaks vallavanemat (Ülle Kiviste Kaius ja Eero Plamus Märjamaal) on avalikult teatanud, et nad ei pretendeeri rohkem vallajuhi kohale, ülejäänud on valmis jätkama.

Järvakandi vallavanem lahkus IRL-ist

Tõnis Tõnisson

3. septembril Isamaa ja Res Publica Liidust (IRL) lahkunud Järvakandi vallavanem Mart Järvik on valimisliidu Järvakandi Kant esinumber. Järvik ütles, et on valmis vallavanemana jätkama, kui osutub valituks.

Oma IRL-ist lahkumist selgitas Järvik sellega, et viimastel aastatel on mitmed erakonnas esile tõusnud suundumused hakanud teda tõsiselt häirima. Konservatiivsete tööspidamistega inimesena ei saanud ta nõustuda jätkuvalt tsentraliseerimisele suunatud reforme propageeriva poliitika. „IRL ei ole enam ammu konservatiivne erakond, on pigem lammutajate partei,“ oli

Järviku hinnang karm.

Ka on teda puudutanud, et koalitsioonierakonnad on eemaldunud Jaan Tõnissoni õpetusest, mille järgi on Eestimaa täpselt nii tugev, nagu on tema omavalitsused. Juba pikemat aega on omavalitsusi pigem nõrgestatud, viitas Järvik.

Kõige enam heidab ta valitsuskoalitsioonile ette sõnapidamatust. Majandusraskuste alates kärbiti üheks aastaks riigieelarvest omavalitsustele suunatud eraldisi. Ühest aastast on saanud mitu ja tundub, et valitsuskoalitsioon ei kavatsegi kunagisi eelarvekärpeid taastama hakata. Ka uue eelarve koostamisel ei ole arvestatud ühtegi omavalitsusliitude esitatud

ettepanekut. „See on omavalitsussüsteemi eiramine,“ oli Järvik pahane. Märkamata on jäetud ka Raplamaa Omavalitsuste Liidust (ROL) alguse saanud omavalitsuste nõue alustada haldusterritoriaalse haldusreformi asemel laiema ulatusega riigireformi.

Mart Järvik ütles, et praegu ei näe ta Eestis ühtegi erakonda, kellega võiks liituda, kuid ei välistanud, et kunagi tulevikus ei võiks ta leida poliitilist jõudu, kelle toekspidamised oleksid talle vastuvõetavad.

Mart Järvik on Raplamaal teine IRL-i poliitik, kes on erakonnast lahkunud. 2010. aasta jaanuaris astus umbes samasuguste põhjendustega IRL-ist välja Vigala vallavanem Priit Kärnsa.

MAGAZIIN

TEEME RUUMI UUELE KAUBALE!

KLIENDIKAARDIGA:
KVALITEETSED KODU- JA
GARDEROOBICAUBAD

-50%

*Pakkumine kehtib 18.-25.09.2013

RAPLA

Viljandi mnt 72

E-R 9-19

L 9-16

www.magaziin.ee

f /kauplusmagaziin

Üks tont käib ringi mööda Eestimaad

Aivi Meister,
Nõmme küla külanem

Nõnda võiks kõlada enam kui pooleteise sajandi taguse manifesti avalause maarjamine variant. Tondid küll erinevad, aga siin ja praegu külvab inimestes paanikani segadust nende maa-dest ja väärtushinnangutest julmalt üle sõita ähvardav raudtee. Jutt siis, mõistagi, Rail Balticust.

Targad mehed on juba kõnelnud, aga kõnelemise sisu on jäänud õhku. Valtu-Nurmes külade koosolekul ütles Hardo Aasmäe välja varemgi tõstatatud loogilisena tunduva mõtte, et mõistlik oleks suunata vaidlusalune trass liinile Tallinn-Tapa-Tartu, kuivõrd sealne looduskeskkond on juba olemasolevate rööbastega kohanenud ja uute lisamine ei ruineeriks loodust ega inimesi ehk nii otseselt.

Raudkiil inimeste ja maade vahele

Terves Eestis on jõudsalt kasvav suund sellele, et külad ärkaksid ellu, hakkaksid ühiselt tegutsema, aga kuidas see siis tegelikkuses toimima peaks hakkama? Mis ühtsusest saab juttu olla, kui senised üleaedsete teineteisega suhtlemiseks peavad maha sõitma mitukümmend kilomeetrit. Absurdseim näide on

Nõmme-Oola külakoosolek.

Foto: AIVI MEISTER

ühest Kehtna valla külast, kus külanema maja jääb ühele ja tema küla teisele poole „müüri“.

15. septembril peeti RB teemadel Nõmme-Oola külade ühiskoosolekut, kus osales ka maakonna muinsuskaitse usaldusmees Jüri Metssalu ning kaarte oli tulnud tutvustama ja olukorda valgustama Vahur Tõnissoo Metsääre külast, kuskandis mured meiega ühised. Kokku oli osalejaid paarikümne ringis, tekkis hulgaliselt küsimusi, millele vastuste saamiseks on inimesed sunnitud pöörduma nii maavanema kui ka RB planeerijate poole.

Võimalikud trassid hakkaksid läbima põllumaid ja metsi, poolitaksid külasid. Nii on tulejoonele sattunud ka pisike 2,34 km² Nõmme küla,

mille servas asetsev Liiva talu jääb näiteks kaardil trassi 8B kurjakuulutava roosa joone taha. See asjaolu tähendab eelkõige peremehe eraldatust külarahvast, aga võtab ka võimaluse lühimat teed pidi Raplasse-Tallinnasse pääseda, sest arvatavasti ei huvita kitsukesele Höreda teele ülekäigu rajamine kedagi.

Ja kuidas saab sel juhul toimida naabrivalve (külapiiri tähistav naabrivalvesilt on suisa kõnealuse talu küüni küljes), kas see külaelanik jääb siis mängust välja, saamata loota võimaliku kuritegevusakti puhul ainsalegi naabrile? Ja et müra olevat noil rongidel peaaegu olematu, selle suhtes ei näita keegi üles mingit optimismi.

Oola küla esindanud Maigi Novek avaldas mõtteid, et

kui kompenseeritakse küll otseselt trassi alla jääv maa ja mets, siis kes kompenseerib suurte ringidega tööle- ja koolijõudmisega tekitatud aja- ja bensiinikulu. Lisaks tõsiasjale, et inimesed ei saa jätkata senisel kombel põlluharimisega, kui tuhisev rong nende põllumaa pooleks löikab, kaob ka paljudel inimestel talvekütte varumise võimalus, rääkimata seenel-marjul ja jahil käimisele, sest allesjäänud metsariismed lihtsalt ei võimalda enam seda.

Ja kuidas pääsevad metsloomad jõeäärde jooma ning konnad kudemispaikadesse, kui neid lahutab sellest võimalusest ületamatu aed? Kui aasta tagasi korraldati kogu Eestis konnade päästmiseks suisa talgud, kas siis peaksime hakkama konnakesi edas-

pidi ehk samuti talgute korras kümnekilomeetriste ringidega kudema aitama?

Täiendavalt lisas Nõmme küla mees Aavo Mägi, et praegusel juhul läheks trass täpselt üle koha, kus asuvad metsloomade söögisõimed, kuhu ta jahimehena aastakümneid toitu viinud. Lisaks jääb temagi küttepuid andev metsatukk teispoole trassi ning puudevarumiseks tuleb maha sõita kümneid kilomeetreid. Rääkimata sellest, et põliselanike eluajal loodud väärtused on mõeldud järeltulivatele põlvedele, ent kogu elutöö tootab minna tühja, sest jõhkralt rikutud miljöö ei tunneks ennast keegi hästi. Kas see kõik on siis tõesti vähetähtis?

Muinasajast tänasesse

Nagu kogu RB-ga seonduva märksõna on „kiirustamine“, anti Jüri Metssalu sõnul ka arheoloogilise eeluurimise teostamiseks aega vaid üks kuu. Ta selgitas, et lisaks inimeste kodurahule on ülitähtis kaitsta ja hoida ka külades asuvaid muinsuskaitseobjekte ja teadaolevaid muinasobjekte, seda enam, et Oola külas, trassi 8B vahetus läheduses on muinasasula paik, kust on muuhulgas leitud kivikirves ja lohukivi.

Iseenesest on heameel tõdeda, et inimesed suudavad sel teemal veel ka huumorisoont säilitada – Nõmme küla proua Tiit Saatla, kelle talu jääb samuti küla poolitava trassi servale, arvas seepeale, et kui külaelanikud ise ei ole veel muinasobjektid, kas siis elavatel inimestel ei olegi enam mingit väärtust? Ega vist. Sest räägitagu palju tahes

tolle RB muinasjutulistest kasuteguritest Eesti riigile, ei jaga seda arvamust valdav osa maarjamaalastest, rääkimata neist, kelle elatusallikad, elutöö ja tulevikuplaanid nood ületuhisevad imerongid ära nullida ähvardavad.

Talukohad on olnud suguvoša omandites sajandeid ja midagi osaliselt kompenseerida polegi võimalik, ei ole ka tervikuna võimalik, sest põlvest põlve pärandatavatel väärtustel pole eurodesse ümberlöödavat hinda.

Ja seegi küsimus, et kuivõrd trass 8B ristub mitmes kohas gaasitrassiga, mis kulgeb ka läbi Oola ja Nõmme küla, siis kas selliselt raudtee ehitamine, kui arvestada, et selle käigus kaevamist ja kaevumist on rohkem kui veel, saab üldse olla igas mõttes turvaline. Eriti, kui mõelda kohati suisa hämmingut ja võõristust tekitavate põimuvate euronormide, kvootide ja piirangute peale.

Kõlama jäi justkui paratamatuna, et kui avalik huvi kaalub üles erahuvi, siis on asi otsustatud. Aga kuidas saab otsustada nende tahte vastaselt kõikide nende inimeste eest, kes väikeste palkade ja maainimest niigi kimbutavate kümnete probleemide kiuste soovivad lihtsalt rahulikult oma senist turvalist elu elada?

Inimestest teadupärast moodustub rahvas ja põhiseaduses on kirjas, et rahvas on kõrgeima võimu kandja. Tekib küsimus, milles see võim siis lõppude lõpuks seisneb ja kui kõrgele peab hüüdma, et RB tõttu musta auku kukkuvat kõrgema võimu esindajaid kuulda võetaks.

Kohila vallavanem: Kohila alevit saaks Rail Balticu raudtee läbida vaid maa alt

Vivika Veski

Kui Rail Balticu jaoks peaks valitama Kohila alevit läbiv trassivariant, tuleks raudtee selles kohas viia maa alla, muu oleks utopia, leiab Kohila vallavanem Heiki Hepner.

Maapealse kiirraudtee kulgemine läbi alevi keskosa oleks Hepneri sõnul mõeldamatu, see eeldaks suurte ülekäigu- ja sõiduviaaduktide ehitamist majade vahele.

Ta viitab geoloogiaprofessor Rein Einasto sõnadele, kes soovib Rail Balticu raudtee mujalgi maa alla ehitada, et vältida külade lõhkumist (14.

sept Öhtuleht „Kas külasid lõhkuvat Rail Balticu võiks suunata hoopis maa alla?“). Professori sõnul võiks kaevata raudtee jaoks esialgu lahtise kraavi, mille saab hiljem pealt katta. Professor Einasto tõi välja ka selle, et paekaevandamise ja karjääride avamiseta ei saa niikuinii läbi ning see võimaldaks kahte asja ühendada.

Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi spetsialist hindas samas artiklis selle variandi kalliks, kuid ei välistanud, et erijuhtudel tunnelit siiski kaalutakse.

Kohila valda on praegu planeeritud kaks trassialternatiivi, millest läänepoolne kulgeb piki praegust raudteetrassi läbi Kohila alevi ja idapoolne hargneb omakorda kolmeks. Kuna uus kiirrongitee tuleb

olemasolevast kitsam, Euroopa standardile vastava rööpmelaiusega, ei saa neid kokku viia, uus tuleks ehitada vana kõrvale. See tähendaks ühtlasi raudteeala laienemist 66 meetri võrra.

Rail Balticu projektijuht Indrek Sirp märkis 3. septembril Eesti Päevalehele antud intervjuus, et selline variant võib Kohilale destruktiivselt mõjuda (EPL „Indrek Sirp: kümnendi pärast sõidame rongiga Poola“).

Erinevalt mitmest teisest Raplamaa vallast, kuhu uut raudteed kavandatakse, ei ole Kohila valla rahvas veel selleletemalisi külakoosolekuid pidanud. Heiki Hepneri andmeil on Pahkla ja Mälvivere elanikud seda küll arutanud, kuid seni on see olnud rohkem püstijalavestluse tasemel.

Hepner tõdeb, et Kohila vallas ehk puudutabki planeeritud raudtee elanikke vähem kui mitmel pool mujal, kulgedes üldjuhul vähem asustatud paikades.

Kohila vallavalitsus on küsimust arutanud ja edastanud asjakohase info ka külavanematele. Täna (18. septembril) tuleb Rail Baltic päevakorda Kohila vallavolikogu maakomisjonis ning järgmisel nädalal vallavolikogus. 7. oktoobril on tulemas juba ametlik avalik arutelu Kohila koolituskeskuses, koos Juuru vallaga.

Heiki Hepner ütleb, et üldiselt on ta planeeringu tegijate suhtes kriitiline, sest info on jäänud ebamääraseks. Tema hinnangul oleks tulnud võimalikud raudteega kaasnevad piirangud välja tuua

katastrite kaupa – see oleks olnud lihtne, kui seda oleks vähegi soovitud. Praeguse

mõotkava korral jääb Hepneri sõnul palju olulisi küsimusi lahtiseks.

OÜ KÜLMALINE

**Mitsubishi Electric ja Fujitsu
Õhksoojuspumbad**

1ga septembris või oktoobris ostetud pumbaga kaasa kingitus!

Tallinna mnt. 50, Rapla
www.kulmaline.ee
Tel 533 01 720

KOV-indeks paigutab enamiku Raplamaa valdu esisaja hulka

Vivika Veski

Raplamaa võimekaim omavalitsus on kolme aasta jooksul olnud Rapla vald, järgneb Kohila ning sellele omakorda Kaiu.

Selliselt reastuvad Raplamaa vallad perioodi 2009–2012 võrdluses kohalike omavalitsuste võimekuse indeksi (KOV-indeksi) järgi. Indeksit on koostatud viiendat aastat järjest.

Võrreldes ajavahemikuga 2005–2008 on Kohila ja Kaiu võimekusindeks kasvanud ning mõlemad on parandanud ka oma kohta pingereas. Raplal on aga mõlemad näitajad kahanenud. Aastail 2005–2008 oli Rapla Eesti arvestuses 12., järgneval kolmel aastal aga 22.

Indeks ei näita väikeste võimetust

Uuringu läbi viinud konsultatsiooni- ja koolituskeskuse Geomedia juhi Rivo Noorkõiv

vu sõnul eristub omavalitsusüksuste võimekuse indeksi põhjal kaks arengusuunda. „Võimekuse koondumine Tallinna linnastusse ja Lõuna-Eesti mõningane maha jäämus. Võimekuse taseme poolest eristuvad mitte ainult üksikud omavalitsusüksused, vaid terved piirkonnad,“ ütles Noorkõiv.

Samas tõdes Noorkõiv, et uuringu põhjal ei saa väita, nagu poleks väikestel omavalitsustel potentsiaali. Tema sõnul võib Eestis märgata kahte tendentsi – teatud väikeste omavalitsuste järeletulemine ja suurte keskuste langus. Viimati nimetatud põhjus võib tema hinnangul peituda selles, et suured võtavad ka suuremaid riske. Edu toob Noorkõivu sõnul samas panustamine teenustesse.

KOV-indeksi uuringutulemuste tutvustusel siseministeriumis 11. septembril kõneles ka Eesti võimekaima valla, Viimsi esindaja Randar Lohu. Ta tõdes muu hulgas, et edu, näiteks elanikkonna kasv, toob lisaks tulude suurenemisele kaasa ka probleeme, sest kõigile elanikele tuleb tagada teenused.

Kuidas Eestis elu paremaks muuta

KOV-indeksi esitlust olid kuulamas ka mitme Raplamaa valla juhid, teiste seas Juuru vallavanem Margus Jaanson. Statistika kohta ütles ta, et ei taha seda maha teha ja mingit informatsiooni selline järjestamine kindlasti annab. Samas tundus Jaansonile see liiga mehaaniline. Näiteks annab kõrgem maamaks selle valem järgi paremuse.

Jaanson ütles, et ta ei kritiseeri küll indeksi tabelit, kuid samas oleks aeg reastamise asemel selle põhjal vaadata pigem, kui võimekas siis Eesti üldse on. Praegu kiidab regionaalminister, et meil on tõmbekeskused, aga selle asemel tuleks võtta riiklik seisukoht, kuidas Eestis igal pool elu paremaks muuta, tõdes Jaanson.

Praegu käib kohalike omavalitsuste süsteemis Jaanson sõnul nõudluse ja pakkumise vahekord ning inimesed liiguvad atraktiivsematesse piirkondadesse. Samas võib Tallinnast mitte liiga kaugele jäävates omavalitsustes olla vähem töökohti seetõttu, et seal on võimalik käia Tallin-

Raplamaa kohalike omavalitsuste võimekuse indeksid.

Kohad Eesti pingereas

	Koht 2009-2012	Kokku 2009-2012	Koht 2005-2008	Kokku 2005-2008	Koht 2012	Kokku 2012
RAPLA VALD	22	67,3	12	73,9	28	65,2
KOHILA VALD	46	60,5	56	59,7	39	62,7
KAIU VALD	49	60,0	60	58,8	58	58,8
KEHTNA VALD	52	59,4	45	61,5	34	63,8
MÄRJAMAA VALD	60	58,3	40	62,1	55	59,1
VIGALA VALD	70	56,2	76	55,9	78	55,8
JUURU VALD	84	54,9	71	56,9	85	54,6
JÄRVAKANDI VALD	106	52,1	81	55,7	144	47,6
KÄRU VALD	119	50,2	109	51,4	164	44,8
RAIKKÜLA VALD	173	42,7	143	46,2	139	48,7

nas tööl ja inimesed saavad niimoodi hakkama.

Omavalitsusüksusi analüüsitakse 29 erineva näitaja lõikes. Muuhulgas on arvesse võetud elanike arvu, inimeste sissetulekuid, töötuse määra, kohaliku majanduse mitmekesisust, omavalitsuse finantsolukorda ja erinevaid teenuseid. Samuti vaadeldi

kohalike omavalitsuste valimistel osalemise aktiivsust, teenuseid, haridusasutuste olemasolu, sotsiaal- ja tervishoiuteenuste mitmekesisust, vaba aja teenuseid pakkuvate asutuste olemasolu, keskkonnakaitsekulusid jm. Elanikkonna heaolu puhul hinnati näiteks elanike võimekust heaolu luua, mõõtes tulusid,

töökohtade olemasolu ja toimetulekuprobleeme.

KOV-indeks näitab omavalitsusüksuse erinevate võimete summat ehk valdade ja linnade potentsiaali midagi ära teha. Kohalike omavalitsuste võimekusega saab tutvuda aadressil <https://www.siseministerium.ee/haldussuutlikkus>

Audi Vorsprung durch Technik

Stiilselt jõuline.

Audi A3 Sedaan.

Audi Tallinn Paldiski mnt 100a Telefon: 611 2000 E-mail: tallinn@audi.ee
 Audi Kuressaare Tallinna tn 61a Telefon: 453 0100 E-mail: kuressaare@audi.ee
 Audi Pärnu Tallinna mnt 87e Telefon: 444 7130 E-mail: parnu@audi.ee

Audi A3 Sedaan 1.4TFSI S tronic (103kW / 140hj)
 Kiirendus 0 – 100 km/h: 8,4 sek; keskmine kütusekulu 4,7 l/100 km;
 keskmine CO₂ emissioon 109 g / km.

Bussiliiklus – külarahva jaoks häirivalt hõre, riigile ja valdadele kulukas

Vivika Veski

Märjamaalt Tallinnasse pääseb argipäeviti kuue bussiga, Pärnusse samuti. Harjumaalt Turbast, kus elanikke kolm korda vähem kui Märjamaal, sõidab päevas Tallinnasse kahekümne bussi ringis.

Märjamaa valla Vaimõisa küla elanik Ilju Aviste on aastaid võidelnud selle eest, et mõni ligi kolmekümnest iga päev mööda Tallinna-Pärnu maanteed vuravast bussist ka Vaimõisas peatuks ja mitmel korral on see tal ka õnnestunud.

Samas on bussigraafik endiselt nii hõre, et paljud inimesed on sellepärast loobunud Tallinnas töökäimisest. Samas on puuduliku ühistranspordi tõttu Vaimõisast hiljuti ära kolinud lastega pere, sest kuigi kooli pääseb koolibussiga, ei jõua tööle käivad vanemad lapsed autoga huviringidesse sõidutada.

Autodega sõbrad aitavad

Eelmises Raplamaa Sõnumites ilmunud artiklis „Ühistransport jätab sunnismaiseks ka suurmaanteede äärse rahva“ ütleb Rapla maavalitsuse ühistranspordi peaspetsialist Raivo Kont-Kontson, et palju lihtsam on saada mööduvaid kaugliinibusse peatuma kui avada uusi liine või lisada busse.

Ilju Aviste on siinkohal temaga ühte meelt. Vaimõisa rahvast aitas pöördumine maanteeameti ühistranspordiosakonna juhataja Ingmar Roosi poole.

Samuti on bussifirmad näidanud üles valmisolekut vastu tulla, tõdeb Ilju Aviste.

Sama palju mõistmist pole Vaimõisa rahva mure leidnud Rapla maavalitsuses, mille ülesannete hulka kuulub maakondliku ühistranspordi korraldamine ning kus tuleb kooskõlastada ka maakonda läbivad kaugliinid. „Kuidas te siis seni hakkama olete saanud?“ oli Raivo Kont-Kontson kostnud Vaimõisa rahva pöördumise peale mõne aasta eest.

Hakkama saadakse hädapärast niimoodi, et inimesed sõidutavad autodega oma sõpra ja lähedasi, tõdeb Aviste.

2015. aastast alates peavad vallad hakkama ka ise panustama ühistransporti, sest riik ei pruugi edaspidi aidata vallasest liinide kulu katta.

Pisikesse Turbasse 20 bussiga

Vaimõisast Tallinnasse sõidab tööpäeviti kuus busi ja nädalavahetuse viis. Kuna paljudes kohtades tuleb töötada graafiku alusel ka laupäeviti ja pühapäeviti, ei sobi see, et nädalavahetusel jõuab esimene buss Tallinnasse alles pärast kümnet.

Vallakeskuse Märjamaale pääseb Vaimõisast tööpäeviti kaheksa bussiga, neist kuuega saab sõita edasi Pärnusse, lisaks on üks buss, mis sõidab ainult esmaspäeval. Nädalavahetuse viis sõidab sama liini kuus busi.

Ka Tallinnast Märjamaale pääseb argipäeviti kaheksa bussiga, kõik need juba peatuvad Vaimõisas ja Varbolas, nii

et rohkem busse, millele võiks Vaimõisa peatust taotleda, praegu ei olegi.

Märjamaa alevi elab kolme tuhande inimese ringis. Ilju Aviste toob võrdluseks tuhatkonna elanikuga Turba aleviku Harjumaal Haapsalu maantee ääres, mille vahet sõidab Tallinnast päevas umbes kaksikümme buss. Tallinnast jääb Turba umbes sama kaugemale kui Varbola.

Ilju Aviste ütleb, et ega nad kahtekümme bussi tahakski, hea oleks, kui neid sõidaks iga kahe tunni tagant, sealhulgas varahommikul ja õhtul.

Õpilasiinid toimivad hästi

Ilju Aviste on vallavolikogu liige ning on ka vallavalitsuses ühistranspordi eest võidelnud.

Ta ei väida, et vallavalitsuses Vaimõisa rahva muret üldse ei mõisteta, on soovitatud kirjutada pöördumine, mille vallavalitsus siis maavalitsuse või maanteeametisse edasi saadaks.

Märjamaa vallavanem Eero Plamus ütles Raplamaa Sõnumite eelmises ühistranspordiloos, et olukord võiks paraneda, kui ühitada maakonnaliine õpilasiinidega. Ilju Aviste hinnangul poleks see lahendus, sest mis saab suvel ja muudel koolivaheaegadel?

Samas leiab ta, et kooliõpilaste jaoks toimib koolitransport Märjamaa vallas praegu tõesti hästi.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus ütleb, et omavalitsuste ülesanne on korraldada oma territooriumil

ühistransporti. Plamuse sõnul kõneleb see seadusepunkt siiski pigem linnadest ning piirkondliku ühistranspordi eest peaks hea seisma maavalitsus, kes erinevalt vallast saab liinide käigushoidmiseks riigilt raha.

Plamuse väitel tundis maavalitsus eelmiste maavanemate ajal selle küsimuse vastu rohkem huvi.

Märjamaa teeristi peatus

Rapla maavanem Tiit Leier pole siiski seda meelt, et maavalitsuse panus ühistranspordi korraldusse on vähene. „Kolm aastat oleme ajanud seda asja, et saaks Märjamaa risti peatuse,“ toob ta näite.

Maavalitsuse võimalus kaugliinide puhul on näiteks teha maanteeameti ühistranspordiosakonnale või ka otse vedajale ettepanekuid lisada liinile peatus mõnes olemasolevas peatuses.

Taisto Transport näiteks on öelnud, et nemad võtavad inimesed tee äärest peatusest peale.

Samas ei saa peatusi juurde n-ö puhtale kiirliinile, mille puhul alg- ja lõpp-punkti vahel pole peatusi ette nähtud, kinnitab Leier.

Vallad peavad panustama

Maakonna sees saab maavalitsus korraldada bussiliiklust näiteks Vigalast Märjamaale ehk ühest vallast teise, selgitab Leier. Samas ei saa maavalitsus korraldada vallasest bussiliiklust, sest see on vallavalitsuste ülesanne.

Maakonnaliinidele maksatakse riigieelarvest dotatsiooni, vallaliinidele mitte. Tõsi, Rapla maakonnas leidub ühe valla piiresse jäävaid liine, mis saavad riigilt toetust, näiteks Rapla vallas Rapla

linnaliin ja mõni teinegi.

Samas lisab Leier, et on vallavanematele mitu korda öelnud, et nad peavad järgmisest eelarveperioodist, see tähendab 2015. aastast alates hakkama ka ise panustama ühistransporti, sest riik ei pruugi edaspidi aidata vallasest liinide kulu katta.

Liine läheb üha kallimaks ülal pidada. Leieri andmeil on reisijate arv võrreldes varasemaga langenud, samas on dotatsioon ühe sõitja kohta võrreldes kümme aasta taguse ajaga kasvanud ligi viis korda, sest kallinenud on mootorikütus ja kasvanud bussijuhtide palgad.

Reisijad näevad, et liinid kaovad, samas on suletud eeskätt kommertsliine, riigi toetatavaid liine polegi pea-aegu vähemaks jäänud, tõdeb Leier.

Taotlevad uusi bussiliine

Uut ühistranspordi hanget ette valmistades plaanib Rapla maavalitsus maavanema sõnul taotleda maanteeametilt toetust ka uutele bussiliinidele: Vigala ja Märjamaa vahel ning Kohila suunal.

Lisaks on maavanem teinud kaks korda majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumile ettepaneku, et rong, mis praegu sõidab ainult Lelleni Kehtna vallas, sõidaks edasi Türini, nii et Kärü rahvas saaks ühe pärastlõunase liikumisvõimaluse juurde. Uuest aastast, kui tulevad uued rongid ja uus liinioperaator, nii tehaksegi, kinnitab Leier. See parandab liikumisvõimalusi Kärü suunal.

Hea uudis Vaimõisa, kuid samuti Varbola ja Märjamaa rahva jaoks on aga see, et Taisto Transport avab novembris uue liini, peatustega neis paigus.

OÜ KÜLMALINE

**Mitsubishi Electric ja Fujitsu
Õhksoojuspumbad**

1ga septembris või oktoobris ostetud pumbaga kaasa kingitus!

Tallinna mnt. 50, Rapla
www.kulmaline.ee
Tel 533 01 720

Kasva, kasva, Pirgupu

Katrin Helend-Aaviku

Kaardi pealt hoolikamalt vaadates näib Pirgu küla justkui puu. Küla selgroona läbiv Selist Pahklasse suunduv maantee on kui puutüvi, millest kummalegi poole hargnevad oksad – teekesed talude juurde.

Uurides Pirgu küla elanike käest, mis on nende küla kõige olulisemad paigad, sain vastuseks – terviserada ja mõis.

Terviserada ühendab

Lepime kokku, et saamegi kokku terviserajal ja teeme koos Pirgu külavanema Urmas Tammemäe, tema abikaasa Lea Tammemäe ja tegusate külaelanike Eva Orava ja Enno Aasiga läbi discgolfi raja ja nii saame ühtlasi rääkida ka külajuttu.

Võtame igaüks kaks discgolfi ketast ja läheme rajale. Vana karjääri künklik maastik, kus terviserada asub, on discgolfi mängimiseks lausa ideaalne. Siin viiakse läbi ka orienteerumisvõistlusi ja raja algusesse on püstitatud laste mänguväljak.

Pirgu terviseraja ehitamise eestvedaja oli MTÜ Pirgu Küla eesotsas Lea ja Urmas Tammemäega. Rada avati pidulikult eelmise aasta oktoobris ja selle valmimisele aitas kaasa terve kogukond. Palju töid sai tehtud talgute korras ja Lea Tammemäe märgib, et pelgalt eelmise aasta kolme kuu jooksul sai peetud talguid lausa kaheksa korda.

„Ega väga ei sõandagi enam neid tublisid külaelanikke tüüdata, aga järgmisel nädalavahetusel tuleb veel ühed talgud teha,“ räägib Lea Tammemäe.

Abikaasast külavanem saadab oma discgolfi ketta ilusa pika kaarega lendu ja täpsustab siis, et rada tahetakse teha viie meetri laiuseks, et talvel oleks rajamasinal hõlpsam rada puhtana hoida. Selleks aga peaks raja äärest veidi puid ja võsa maha võtma. Lähitulevikus on plaanis ka karjääris asuv veesilm järvekeseks kujundada ja selle ümber teha valgustatud rada.

Eva Orav ja Enno Aas on tulnud Pirgusse pealinnast ja elanud siin nüüdseks juba kümmekond aastat.

„Kui terviserada veel ei olnud, me ei tundnudki siit külast eriti kedagi. Terviseraja ehitamine ja talgud tegid meid paljude külaelanikega tuttavaks. Siitkandi lapsed käivad erinevates lasteaedades ja koolides, aga terviserajal saavad nad kõik kokku,“ räägib ta. Terviserada ühendab.

Mis te Pirgus siis enne seda tegite, kui terviserada valmis sai?

„Lapsi kasvasime,“ sõnab Lea Tammemäe naerdes.

Mängu kestel tõuseb mitu korda üles ka Rail Balticu teema. See puudutab

valusalt mitmeid Raplamaa paiku, puutumata ei jääks ka Pirgu. Üks transvariant riivaks peaaegu terviserada ja sinna alla jääks ka osa suvilaalast. Teine variant läheks läbi mõisa külje alt ja lõikaks sõna otseses mõttes küla pooleks.

Pirgu elanikud on juba Rail Balticu küsimuses nii maavalitsuse spetsialistidega kui ka isekeskis koos istunud ja aru pidanud. Külarahval on mõttes kirjutada protestikiri, sest sellise monstrumtrassi ehitamine väikese Eesti seni puutumata keskkonda on mõnes mõttes kuritegu nagu BAM-i ehitus Siberis, mille majanduslik kasu tervikuna on sügavalt kaheldav.

„Oma maad armastav peremees renoveeriks tänapäevaseks olemasoleva raudteetrassi,“ ütleb Urmas Tammemäe.

Discgolf hakkab lõpusirgele jõudma ja väljas pimenema, kui külavanem ütleb muu jutu sees, et tahab ühel päeval terviserajale vaatlustorni ehitada.

Ei, mitte lindude ja loomade jälgimiseks, vaid et oleks koht, kus käia päikeseloojangut nautimas. Kui ainult Rail Baltic kaunist vaadet ja vaikuse kuulamist ära ei rikuks.

Talutütrest mõisaomanikuks

Pirgu mõisa alasid mainiti esimest korda Taani hindamisraamatus 1240. aastatel. Praegugi on Pirgu territooriumil alles hoone daatumiga 1226.

Pirgu nimi pärineb rootsi aadlidamilt Birgitta Birgersdotterilt, kelle asutatud birgitiinide ordu rajas ka Pirita kloostri.

Mõisahoonet mainiti esimest korda 17. saj lõpul, kui see kuulus ühele tuntumale Eesti aadliperekonnale Uexküllidele. Pärast Põhjasõja lõppu kuulus mõis aadliperekond Peezile.

19. saj algul ostis endine Hõreda mõisa omanik Gideon von Stahl üheksakümne tuhande hõberubla eest Pirgu mõisa endale. Pärast tema surma müüsid pärijad mõisa maha ja sellele järgnenud aastakümned olid mõisa jaoks üsna keerulised.

1950. aastatel sooviti Eesti stiilipuh-taimasse klassitsistlikusse hoonesse rajada koguni tellisetehast, isegi kõrge vabrikukorsten ehitati juba valmis. Õnneks siiski mõisast tehast ei saanud,

Pirgu mõis linnulennult. Foto: ERAKOGU

Kaunis postkast ühe talu juurde viiva tee ääres sai uue kauni rüü Juuru perepäeval postkastide meisterdamise töötoas.

Agro Arro on üks vähestest Pirgu küla põliselanikest.

Pirgu terviserada on külarahvast ühendanud. Pildil vasakult: külavanem Urmas Tammemäe, Lea Tammemäe, Enno Aas ja Eva Orav.

Fotod: KATRIN HELEND-AAVIKU

peahoone jäi aga tühjana seisma.

1980. aastaks oli hoone lootusetult lagunenu - katus oli sisse langenud ja sisedekoor hävinenu, mõisahoones kasvasid kasepuud ja park oli läbimatu.

Mõni aasta hiljem taastati pargimaastik ja ehitati vanade jooniste ja piltide järgi uus kaunis mõisahoones, mis ometi oli algse majaga täiesti sarnane. Renoveerimistööd kestsid kolm aastat ja läksid maksma miljon rubla.

Hiljem peeti seal kursuseid ja pidusid ning veel hiljem tegutses mõisas Pirgu Mälusektor ning sealset tegevust arendasid Ülo Vooglaid, Merle Karusoo, vennad Johansonid ja paljud teised vaimuinimesed.

Kui taastati Eesti vabariik, müüs Raplamaa Tootjate Liit mõisa ära ja sellest alates on Pirgu mõisa ainuomanik psühholoog ja lektor Ruth-Kaja Peck.

Saame Ruth-Kaja Pekiga kokku Tallinnas Olümpia hotelli fuajees. Ta on siin parajasti psühholoogiakursusi läbi viimas, kuid oli nõus leidma aega, et rääkida veidi endast ja sellest, millist elu elab Pirgu mõis praegu.

Ruth-Kajale ei ole Pirgu võõras, ta on pärit selle küla külje alt Sepa talust. Talutüdrukust mõisaomanikuks – kõlab kui tänapäeva muinasjutt. Jah, Tuhkatriinu-loo moodi kõlab see küll, ainult et Ruth-Kaja Peck ei jäänud ootama, mil kõrvits muutub nõiaväel uhkeks tõllaks, vaid asus oma elu ise kujundama.

Rõõmu mäletab ta lapsepõlvest vähe. Pärast isa-ema surma pidi Ruth-Kaja pere kõige vanema lapsena, olles ise vaid vaevalt varateismeline, hoolitsema kogu majapidamise ja ka

Pirgu küla selgrooks on Seli-Pahkla maantee. Külatahvlite ülespanek oli suuresti endise Pirgu külavanema Mait Raidi teene.

väiksema õe ja vendade eest.

„Mõni alustab oma elu nullist, mina sügavast miinusest,“ tõdeb naine.

Ta hakkas end arendama ja endas teadlikult kujundama omadusi, mis talle tähtsad olid. Luges Balzaci ja tsiteeris teda kõigi hämmastuseks, õppis olema julge ja vaimukas.

Rumalast targemaks saamist peab ta üheks olulisemaks teekonnaks, mida käia.

Praeguseks on Ruth-Kaja hinnatud psühholoog ja viib läbi koolitusi, osa neist korraldatakse ka Pirgu mõisas.

Kui ta mõisa endale sai, oli see kehvas seisus kui praegu ja ette tuli võtta nii kütte- kui ka veesüsteemi vahetus.

Ruth-Kaja tõdeb, et ega mõisapidamine kerge ei ole.

„Teen seda enda ja sõprade rõõmuks,“ ütleb ta rõõmsalt. „Pirgu on tõeline pärl. Totaalselt unikaalne.“

Praegu ongi ta lisaks enda korraldatavatele psühholoogiakursustele rentinud mõisaruume vaid sõpradele ja headele tuttavatele. Ka Pirgu küla sündmuste jaoks on olnud mõisa ukseid avatud. Külarahvaga saab mõisaomanik hästi läbi, lähedal elavad usaldusväärsed inimesed hoiavad ka mõisaomaniku äraolekul tema valdustel silma peal ja aitavad seda korras hoida.

„Küla soosiv suhtumine on aidanud mul mõisa pidada,“ sõnab ta tunnustavalt.

Tallinnas elav Ruth-Kaja on proovinud ka oma mõisas elada, aga sellest pole midagi välja tulnud. Ei ole ta enda sõnul harjunud päevad läbi mõisaproua kombel niisama tegevusetult treppidest üles-alla ja toast tuppa käima. Pealegi ei ole Pirgu mõis omal ajal ehitatudki mitte elupaigaks, vaid jahilossiks.

Naljasalmid ja jaanituled suure kuuse all

Enne Urmas Tammemäed oli Pirgu külavanem Mait Raid, kelle teeneks võib lugeda ka Pirgu küla tahvlite ülespanemist.

Kernu talus elab aga Pirgu küla üks vanematest põliselanikest Agro Arro, kelle vanavanaisa oli omal ajal vallavanem ehk nagu tol ajal öeldi - vallapea.

Vanahärra mäletab veel neid aegu, kui küla igas majapidamises oli lehm, mullikas ja kangasteljed, kui külainimesed käisid üksteist aitamas sõnnikuveol ja viljapeksumasina peal.

Ta mäletab ka aega, mil Pirgus oli oma koorejaam, mis likvideeriti

1940. aastal. Aasta varem tegutses Pirgu mõisas maanaiste selts, kus käidi koos näitemängu õppimas, laulmas ja kokanduskursustel. Pirgus oli ka oma tuletõrjeühing, kuhu kuulus viisteist poissi.

Agro Arro teab peast öelda lõbusaid salmikesi, mida mõisateomehed Pirgus omal ajal talumeeste kohta tegid. Näiteks selline:

Mardipere Juhan see lappis kingi, lapsed seisid ümberringi. Järsku tõusis suur kära, lapsed sõid lapid ära.

Üks salmike on ka Agro Arro vanavanaisast:

Kernu Aadu, vallapea, tappis jõuluks suure sea. Siga oli must ja karvane, tuli Aadul kallale.

Agro Arro jutustab, et Pirgu külas oli kõige rohkem elanikke 1940.-1950. aastatel. Tol ajal tegid külaelanikud avalduse täitevkomiteele, et Pirgu mõisa ja Miiliste mäe vahele tehtaks bussipeatus. Tehtigi ja see kannab siiani Kernu talu järgi Kernu bussipeatuse nime.

Sealsamas, kus praegu on Kernu bussipeatus, peeti vanasti suure kuuse all jaanituled. Kuusk on siiani alles. Ja tol ajal sai maantee peal ilma ohtu kartmata jaanitule ümber trallitada küll, sest liiklus oli väga hõre. Päeva jooksul sõitis sealt läbi vaid Kohila paberivabriku auto ja kooperatiivi auto, mis taludest kanamune kokku kogus.

Buss läks Tallinna poole vaid korra päevas, hommikul. Öhtul tuli sama buss tagasi ja sõitis edasi Kaiu, kuhu bussijuht jäi öömajale, et hommikul uuesti läbi Pirgu Tallinnasse sõita.

Raplaste bussi ei läinud, sinna sai vaid jalgratta või hobusega.

1940.-50. aastatel oli vilgas elu kõigis küla viieteistkümmes talus, praegu elavad põliselanikud või nende järglased vaid kolmes neist.

Rapla suunas Pirgu külarahval vanal ajal väga asja ei olnud. Kohilas käidi laadal ja Tallinnasse mindi turule, jahu jahvatati Lohu veskis. Kuigi ka Juurus oli veski olemas, eelistas Pirgu küla rahvas millegipärast ikkagi Lohul käia. Juuruga oli vaid nii palju pistmist, et sealses mõisas asus vanasti telefonikeskjaam.

Poes käidi enamasti kõrval asuvas Lõuse külas, kus poodnik Juhan parandas ühtlasi ümbruskonna rahva saapaid. See oli ka ümbruskonnas ainuke maja, kus oli telefon.

"Edu saabub siis, kui ettevalmistus kohtub võimalustega," ütleb Ruth Lippus karjäärinõustajana vahel koolitustel. Küllap kehtib see mõtetetera ka tema enda kohta, kui ta jättis töö koolis ja pani end proovile uues valdkonnas.

Ruth Lippus,

Maire Kõrver

Viieaastaseks saav SA Raplamaa Info- ja Nõustamiskeskus ehk RINK sai hiljuti uueks juhiks keskuses teist aastat karjäärinõustajana tööl olnud Ruth Lippuse.

Kohtume vestluseks Ruth Lippusega Rapla haldushoone Karmani parkla poolse sissekäiguga soklikorruse ruumides, kus RINK praegu asub. Sissejuhatuseks temalt tutvumiseks CV-d küsides selgub, et see on naisel tema enda sõnul üsna igav - lõviosa töoaastatest Märjamaa koolis ja nüüd juba teist aastat RINK.

Õpetaja, kellel pole närvid läbi

Õpilased on teda hinnanud kui rahulikku, oma ainet hästi valdavalt õpetajat, kes oskab ka sellise raske aine nagu matemaatika paljudele selgeks teha. Ja mis õpilastele veelgi tähtsam - tal pole "närvid läbi", nagu neist mitmed on tema tunnustuseks öelnud. Samas on tema kui õpetaja närvikava auga läbinud piisavalt pika testi, sest Märjamaa koolis on tal seljataha jäänud 26-aastane staaž.

Kõikide koolijuhtidega, tüübilt üsna erinevatega, kelle ajal ta tööl on olnud, on ta igati rahul. Ametisse asumise järel sai ta enne lastega koju jäämist aasta aega veel tööl olla legendaarse koolijuhi ja emakeeleõpetaja Leonhard Vaide ajal. Järgmised direktorid olid Raivo Heinaru ning Andres Elmik.

"Ma ei lahkunud koolist mitte sellepärast, et seal oleks halb olnud. Mitte mingite konfliktide või vastuolude tõttu, vaid ma tahtsin ise lihtsalt elus proovida peale õpetamise ka midagi muud teha. Kooliõpetaja-ameti plussid ja miinused on juba selged," sõnas Ruth Lippus. Koolist ei tulnud ta ära ka mitte suure tühimuse ajal. Lastega töö sobis talle ja tema lastele.

Kui ta koolist ära tuli, jäi tal maha V klass, nüüdseks siis juba VII klass, kelle klassijuhataja ta aasta aega oli. Nendega on jäänud väga hea kontakt, suheldakse ka Facebookis. Tänavusel sõbrapäeval, kui õpilased Raplas bowlingus käisid, läksid nad enne seda nõustamiskeskusesse oma endisele õpetajale tema uude töökohta külla. Kaasas oli neil Ruthi jaoks liigutat

kingitus, millega oli vaeva nähtud - spetsiaalselt teha lastud riidest poekott, kus olid päikesekiirtena õpilaste nimed peale trükitud ja õpetaja Ruthi nimi nende keskel. Ruthile kui tuntud heale kokkajale oli kotis kingituseks veel üks tore kokaraamat.

"Sain oma viimaste Märjamaa kooli õpilastega koos olla ainult ühe aasta. Aga nagu elus ikka, mõnedega tekib kohe hea klapp ja teistega jälle nii head ei teki. Ka vanematega oli kohe väga hea koostöö," ütleb Ruth Lippus.

"Võib-olla mõjus siin ka see, et üks oma lapsed olid juba suured ja sain pühenduda õpilastele. Ei ole ka veel lapselapsi ja ma väga tundsin rõõmu just niisuguste lastega tegelemisest," meenutab Ruth Lippus soojalt õpetajatööd. Tema poeg Priit õpib Tartu ülikoolis kunstiajalugu ja tütar Liis Tallinna ülikoolis inglise keelt ja kultuuri.

Oma õppevõtetega matemaatikatundides maast ja ilmast

Nagu räägitakse, kandus tema matemaatikatundides vestlus vahel ikka laiemale pinnale. Näiteks kui XII klassis käsitleti tõenäosus- ja statistikateemat, räägiti ka igasugustest erinevatest elusituatsioonidest, majandusest, edasi õppimise võimalustest...

Kui VI klassis oli teemaks laen ja intress, sai juba nii noorte lastega arutada, et tasub läbi mõelda, kui palju on päeva intress, et teada, kui palju tuleb kuu intress ja samuti aasta intress. Ja et mis see endaga kaasa toob: kuidas näiliselt kergelt saadud raha, nagu algul tundub, tegelikult inimesi laostab. "Selles eas, VI ja VII klassis on õpetaja öeldud arvamus neile ikkagi alles hästi oluline, seega jõuab siis neile veel lähedale," nendib õpetaja.

Tundides on ta näidanud õpilastele mnemotehnika mõttes ka nii-öelda matemaatilist võimlemist, žestikuleerides, käsi laiuli sirutades ja taas kokku tõmmates: "Kui ühik läheb suuremaks, siis arv läheb väiksemaks. Kui lapsed on veel väiksemad, julgevad nad seda ka ise kaasa teha. Ja reegel jääbki hästi meelde. Mälu on ju inimestel erinev, kellel nägemis-, kellel kuulmis- või kirjutamismälu. Õpetaja peabki seega tunni käigus erinevaid meeli äratama."

Ka karjäärinõustajana arvestab ta inimese individuaalsust.

Matemaatikatundides on Ruth Lippusel olnud üks põhimõte ja -võte uue teema puhul pingeid maha võtmaks (et uus

Õpihuviline õpetaja ja nõustaja

osa liiga raske ei tunduks): lihtsalt selgitada vana osa üle korrates, et tegelikult polegi vaja midagi uut ja rasket juurde õppida. "Vaid need mingid kaks vana tarkust tuleb lihtsalt kokku panna ja kaks vana tarkust saavadki siis kokku üheks uueks. Vaat selline lähenemine töötaski väga hästi, nii et tekivad seosed ja saab nagu korrus korruse kaupa edasi liikuda," selgitab ta.

Tundides püüdis ta ikka positiivset õhkkonda hoida, et ka need, kes matemaatikas nõrgad on, end halvasti ei tunneks. "Sest kool on vaid üks periood tema elus, ega sellepärast, et ta matemaatikat ei oska, tal elu seisma ei jää. Kui ta ka matemaatikaga kõige suurem sõber pole, on võib-olla mingis muus vallas näiteks minust palju laiemad teadmised. Austada tuleb õpilase püüdlust enda võimete tasemel võimalikku teha."

Matemaatikaõpetajana ei ole ta oma ainet kui kõige tähtsamat peale surunud ning on mõistnud, et nii, nagu muusikaanne on kaasasündinud, on ka matemaatikaga. "See on nagu laulmine, ma võin teatud maani seda õppida, aga kui välja ei tule, siis ei tule. Ühest saab sportlane, teisest ei saa, kuigi ta võib nii kohusetundlikult harjutada kui tahes. Kui füüsilisi eeldusi pole, ei saa. Aga mõnel lihtsalt tuleb välja."

Ka Ruthil endal tuli kooli ajal õppimine üldse ja matemaatika hästi välja. Tunnistustel olid tal viied ja mõni üksik neli. Pärnu-Jaagupi keskkoolis õppides osales neiu edukalt maakonna aineolümpiaadidel, käsitöös lausa vabariiklikul tasemel. Kõrgkooli sai ta kõrge keskmise hindega abiturientina tookordse süsteemi järgi vaid kahe eksamitulemuse põhjal. See laienes vaid neile, kellel oli tunnistusel keskmine hinne üle 4,6.

Juhuleid ajalehelasust

Info, et Ruth Lippuse nüüdsesse töökohta Raplamaa Info- ja Nõustamiskeskusesse inimest vajatakse, leidis Ruth abikaasaga reisilt naastes, kui ämm oli vahepeal neile suure posu ajalehti kogunud. Neid siis läbi lapates jäigi Ruthile silma RINK-i tööpakkumiskuulutus. "Aga küllap mul oli samas juba sisemiselt mingi meel selleks avatud ja valmis, et seda infot vastu võtta," arutleb Ruth Lippus.

Tema sõnul on suuri elumuutusi hea teha, kui sul on toetav pere. Abikaasa Haivo, kes töötab Tallinnas elektronikuna, elas igati kaasa ja

Ruth Lippus usub, et tasub järgida vana tarkust: meil on kaks silma, kaks kõrva, aga üks suu - nõustaja töö inimestega nõuab delikaatsust, end individuaalsel nõustamisel avanud inimeste saladuste hoidmist.

Fotod: SIIM SOLMAN

toetas Ruthi töökohavahetust. Ka lapsed helistasid tihti ja küsisid, et kuidas sul, ema, seal läheb sellega.

Õpihuvi kui elu lahutamatu osa

Tal ei olnud veel plaanis ametit vahetada, kui käis õpetajana erinevatel koolitustel. "Mulle lihtsalt väga meeldib õppida. Osalesin näiteks pikal 160-tunnisel koolitusel "Lõimingu ja läbivad teemad", meenutab Ruth Lippus. Õpe käis töörühmades ja Ruth oli siis koolis lõimingu töögrupis. "Aitasin teisi õpetajaid, kui neil tekkis lõimingu küsimuses mingi probleem, näiteks kuidas eesti keel ja matemaatika võivad mingi teemaga seoses lõimuda."

Üks selle mahuka koolituse läbiv teema oli karjäär ja karjääriõpe koolis. "Kui Virve Kinkar sellest meile oma koolitusel rääkis, mainisin kõrvalistujale jutu sees, et oi kui põnev teema - sellega ma tahaks küll tegeleda! No ja nagu öeldakse, et kõvasti välja juurdud mõtted hakkavadki sulle ette tulema, sest sa näed neid, sest sa oled seda konkreetselt juba kõvasti välja öelnud - ja siis näedki seda kui enda võimalust," arutleb Ruth Lippus.

Kui Ruth tuli karjäärinõustajaks, oli RINK-i juhataja veel Gerttu Aavik. Nüüd on Ruth juhatajaks saanud, aga on ka karjäärinõustaja edasi. "Juhatajaks sain nii, et mulle tuli sihtasutuse nõukogult ettepanek RINK-i juhatajaks hakata. Siseringist leiti töötaja sellepärast, et nüüdseks olen ikkagi juba aasta aega seal töötanud, ju siis tekitanud enda suhtes usaldust ja kuna see on võrreldes tavalise juhtimisega väga spetsiifilist laadi töö, siis tegelikult kuluks mujalt, väljast tulles ilmselt ikkagi päris palju aega sellesse töösse sisse elamiseks," selgitab Ruth Lippus.

Temal endal läks karjäärinõustaja töösse sisseelamine hästi kiiresti. Samal ajal käis ta Tallinnas järjest paljudel koolitustel, mida nt Innove korraldas. "Mulle väga meeldib õppida. Ma ei suutu sellesse nii, et ah ma jälle pean kuhugi midagi õppima minema, vaid võtan seda alati kui uut võimalust, et jesss, ma saan taas kord midagi uut juurde õppida!" nendib Ruth Lippus. Tänu koolitustele sai ta kaks litsentsi. Need on isikuse testi sooritamise litsents ja tööalase suundumuse testi TASK sooritamiseks.

"Eks me kõik ju lähme elus

edasi eduelamusega ja kus me saame eduelamust, seda me hakkamegi enda sees rohkem märkama, seda nagu edasi kasvatama. Ja nii see kõik tulebki, kuigi arengutee on igapäev veidi erinev. Näiteks paneme kaks inimest kõrvuti kooki küpsetama, anname täpselt ühesugused ained kätte. Aga need kaks kooki ei tule ühesugused! Individuaalsus mõjutab," toob karjäärinõustaja Ruth Lippus võrdluse.

Karjääri grupitunnid ja esimene nõustamine oli Ruth Lippusel Raplas täiskasvanute gümnaasiumis. "Sain sealt hea tagasiside, mis julgustas jätkama." Lisaks on ta läbinud raamatupidamise koolituse, millega seoses ta käis mullu öhtuti korra nädalas Haapsalu kutsehariduskeskuses. See kõik on just nimelt see, millega õpihuvilisele naisele meeldib tegeleda.

Ruth Lippuse sõnul on karjäärinõustajal õpetajatööga sarnasusi näiteks selles osas, et kui lähed klassi ette, siis kõigepealt vaatadki selle klassi häälestatust ja vastavalt selle areneb kogu järgnev vestlus. Huvitavaid kohtumisi, mille puhul ta on saanud aidata ennast alles leidvatel noortel inimestel n-ö järjele jõuda, on Ruth Lippusel tema senises

karjäärinõustaja ametis olnud juba ainuüksi selle aastaga päris palju.

Ruth Lippuse taustast ilmneb, et ta on mitmendat põlve õpetaja - tema vanemad olid õpetajad, ema Valve andis inglise keelt, isa Enno Poolen oli erinevatel eluperioodidel Pärnu-Jaagupi keskkoolis füüsikaõpetaja, õppealajuhataja ja direktor. Tõeline koolimees, rahvamees, südamlilik ja tore inimene. Ruth oli väga oma isa tütar ja tunneb temast suurt puudust.

Kõik nende peres on olnud õpihuvilised. Vanem vend Rain tegeleb muusikaga, on

lõpetanud omal ajal kultuurhariduse eriala pedagoogilises instituudis. Õppimine, õpetamine, enesearendamine on neil olnud harjumuspärane tegevus.

Ruthi loomasõbralikul perel on Märjamaal nende kodus kolm koera - üks toakoerake ja kaks õuekoera, ema ja tütar. Seda, et oskused kanduvad põlvest põlve edasi, näeb Ruth kas või oma koerte pealt. Nagu Ruth sellest muheledes räägib: "Kui kutsika ema ei talla peenardel, vaid käib korralikult vahedes, siis nii teeb, käib õiget teed tema jälgedes ka kutsikas."

OÜ KÜLMALINE

**Mitsubishi Electric ja Fujitsu
Õhksoojuspumbad**

1ga septembris või oktoobris ostetud pumbaga kaasa kingitus!

Tallinna mnt. 50, Rapla
www.kulmaline.ee
Tel 533 01 720

Lugemine võib olla laste jaoks põnev nagu mäng

Inge Põlma

Et lapsed ei veedaks vihmasid suvepäevi arvuti taga, ahvatles Rapla keskraamatukogu neid hoopis raamatuid lugema. Lastele programm „Suveraamat 2013“ meeldis.

Kolm kuud, 1. juunist 31. augustini, kestis programm, millega oodati liituma I-IX klasside õpilasi. Kolmes vanuserühmas õpilastele pakuti suveks lugeda uuemat laste- ja noortekirjandust, kokku umbes 85 nimetust. Kuigi tundub, et raamatuid oli palju ja suvi lühike, jõudsid paljud lapsed läbi lugeda üle 20 raamatu.

17. septembril tehti programmist kokkuvõtteid ja tänati tublimaid lugejaid. 24 raamatusõbrale kinkis keskraamatukogu tänutäheks raamatu. Tublimatest tublimad olid VII klassi noormees Siim Poom (34 raamatut), II klassi tüdruk Lydia Helene Teder (30), VI kl tüdruk Nele Novek ja IV kl poiss Markus Ojavee (26), IV kl tüdrukud Rahel Tohver (25) ja Angeelika

Suveraamat 2013 lõpetati orienteerumismänguga, mille korraldas OÜ Elamuspank. Piltidel Lydia Helene Teder ja Siim Poom.

Fotod: JAAK KADARIK

Rüütalu (24) ning II kl tüdruk Luise Lote Niitenberg (23).

Programmi viisid läbi Rapla keskraamatukogus lastetöõga tegelevad Kristel Murel ja Ingrid Teder. Idee tekkis ühel Eesti Lastekirjanduse Kes- kuse korraldatud koolitusel, rääkis Ingrid Teder, kuid

sellisel kujul, nagu programm Raplas läbi viidi, pole seda kusagil mujal korraldatud.

See tähendab, et iga loetud raamatu kohta tuli täita lugemispäevik ja samuti tuli raamatuid hinnata. Selleks oli raamatukogu väikeses lastenurgas puuke, millel iga

raamatu jaoks puuleht, kuhu sai panna eri värvi klepsu (roheline, kollane, punane), et väljendada oma arvamust, kas raamat meeldis või mitte.

Ingrid Tederi sõnul on lapsevanemad öelnud, et see puuke võikski raamatukokku jääda, sest teiste laste

„Suveraamat 2013“ menuraamatuid

- Jeff Kinney „Ühe äpard päevik“
- Kadri Pettai „Kaarina ja võluvärgid“
- Hotellimõistus
- Teemandimõistus
- Jalgpallimõistus ***
- C. J. Daugherty „Õhtukool“
- Adeele Rass „Kasuisa“

arvamuse põhjal on hea oma lastele raamatuid laenata.

Kuigi programm kuulutati välja alles maikuu, osales meeldivalt palju lapsi - 56. Kõige enam õpilasi oli Rapla Vesiroosi gümnaasiumist, kuid oli ka õpilasi Järvakandi, Valtu, Kabala, Alu, Hagudi koolist ning koguni Sauelt ja Viljandi Waldorfi koolist.

Tegelikult tões Ingrid Teder, et kui lapsevanemad oma lapsi ja nende võimeid rohkem usaldaksid, oleks osalejaid võinud rohkemgi olla. Kui kodus on lugemist toetav õhkkond ning raamat põnev, siis loevad lapsed väga hea meelega ja kiiresti.

Kodila noortel on oma tuba

Stina Riisalu

Sellest nädalast alustas Kodila põhikooli ruumides tegevust Kodila noortetuba.

Kodila põhikooli sekretärihuvijuhi ja Kodila noortetuba perenaise Maris Rubergi sõnul on tuba esimene omasugune Kodilas. Noortetuba puhul on tegemist kohaga, kus noored saavad pärast koolipäeva lõpu sisukalt oma aega veeta. Lõbusaks olemiseks on toas õhuhoki laud, väike piljard, lauamängud ja videomängud.

Noortetuba asub Kodila põhikooli vanas klubitoas, kus varem oli klubijuhataja Juta Blande töökoht. Noortetuba on avatud iga tööpäeva pärastlõunal neli tundi.

Hiljuti Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia huvijuhi-loovtegevuse õpetaja erialal lõpetanud Maris Ruberg on noortega tegelemise võtnud oma südameasjaks. „Kurb on vaadata, kuidas noored pärast kooli ringi jõlguvad. Noortetuba on neil natukenegi tegevust,“ selgitab ta ning loodab, et tuba jääb püsima veel kauaks.

27. oktoobril jääb Maris Ruberg lapsepuhkusele ning noortetuba perenaise kohustusi peab täitma asumaa keegi teine. Kes täpselt, seda veel ei tea. „Konkurssi hetkel välja kuulutatud ei ole, aga me tõepoolest otsime kedagi,“ selgitab Ruberg.

„Süvenev pealiskaudsus“ liitus kuue eelmise aforismikoguga

Reet Saar

Märjamaa aukodanik kirjanik Arvo Valton esitles reede, 13. septembri õhtul Märjamaa raamatukogus oma kogutud teoste 22. köidet, mis sisaldab mõtteterasid.

Autori sõnul sai esimese aforismikogu kokkupaneku tõukeks Ain Kaalepi väljaöeldud seisukoht, et aforismikirjandus pole eestlastele omane, sest neil puuduvat kalduvus sedalaadi mõtisklusteks. Valtonil oli aga selleks ajaks oma vihikutesse kogunenud juba kenake hulk mõtteterasid ja Kaalepi väide ajendas neid protestiks kokku panema.

Esimese kogu ilmumiseni kulus pärast käsikirja esitamist koguni viis aastat, siis oli seda küllalt „marineeritud“ ja välja visatud ajastule mittesobivaid ütlemisi. Näiteks jäi toona välja: „Kiireim viis õitsengu saavutamiseks on

Arvo Valton kuulab mõnuga, kuidas kõlasid tema aforismid Tõnu Aava esituses.

Foto: REET SAAR

selle väljakuulutamise. Irooniliselt tões autor, et see haakub hästi ka praeguste poliitloosungitega.

Aastate jooksul on Valtonil

ilmunud kuus mõtteteterade raamatut: „Uksed kriuksuvad öösiti“ (1977), „Märklaud kilbiks“ (1980), „Tagasi tulevikku“ (1985), „Kiirustav

kahetsus“ (1989), „Vabaduse kütkes (1993) ja „Seltskondlik üksindus“ (2001). Kõik need on selles kogumikus uuesti avaldatud ja lisatud on avaldamata

kogu „Süvenev pealiskaudsus“. Ligi 600-leheküljelise raamatu lõppu on suurepärase kommentaarid kirjutanud Aare Pilv ja Priit-Hendrik Kaldma, kes on analüüsinud Valtoni aforismide seoseid nende kirjutamise ajaga.

Autor tões, et ega mõtet välja ei mõtle – õigupoolest on juba antiigist alates kõik ära öeldud, aga iga hea aforismikirjutaja suudab seda värskel moel uuesti teha. Valton nõustus oma lugemismuljet vahendanud Rein Saarega, et mõnigi mõttetera on teisega vastuolus, aga „eraldi on mõlemad õiged ja see ongi paradoksi mõte, et lause algus ja lõpp võivad vastuolus olla“.

Raamatu esitlusele oli kogunenud üle 30 huvilise, kes naudinguga kuulasid, kuidas näitleja Tõnu Aav mõtteteri esitas. Valtoni abikaasa üt-

les tunnustavalt, et tema on toimetajana käsikirja küll mitu korda läbi lugenud, aga kuulduna mõjusid mõnedki aforismid veel kõnekamalt kui lugedes.

Kohtumist avades tõi Märjamaa valla raamatukogu direktor Ede Talistu välja, kui viljakas autor on Arvo Valton: Eesti ilukirjanduse andmebaasi kohaselt on tal seni ilmunud 570 teost, mille hulgas on romaane, lühromaane, arvukalt novelle, luuletusi, stsenaariume, libretoosid, näidendeid, aforismikogumikke jne.

Autor ütles, et tal on kavas välja anda oma kogutud teosed 24 köites. 21. köites olid luuletused, nüüd tulid mõtteterasid, järgmine kogumik peaks sisaldama valiku artikleid, 24. köites oleksid memuaarid ja reisikirjad.

AMVES
Fensteri ametlik edasimüüja Raplamaal
Tel 506 3476, 6117200
Faks 698 8976
info@amves.ee

Energiasäästlikud plastik PVC-profiil
aknad ja uksed

•Konsultatsioon •Paigaldus •Viimistlustöö

Ostes vahemikus 16.09-16.10 aknad, saate plastikaknalauad TASUTA.

Riietus kui visiitkaart

Haldi Ellam

Kuigi ilmastikuolude eest kaitsmine on olnud riiete põhifunktsioon, on rõivad ühtlasi olnud visiitkaartiks, millelt võis lugeda, mis soost, rahvusest, religioonist või ühiskonnahihist rõivaste kandja on, kas ta on abielus, lesk või vallaline ning mis on tema elukutse.

Lisaks peegeldavad rõivaste materjal, värvid ja eripära inimeste iseloomu.

Eesti talupoeglikus ühiskonnas on kõige vanemaks rõivastuseks olnud ummiskuub, mis kujutab endast linast või villast särki. Linast särki kanti suvisel ajal tihti ainsa rõivana. Särgi lihtne lõige on olnud aluseks paljudele rõivastele. Väga pikka aega oli üheks olulisemaks riietusesemeks sõba, enamasti nelinurkne villasest või linasest kangast ese, mida kanti õlgadel, vihmase ilmaga või nii, nagu olukord nõudis. Sõbast on ilmselt välja arenenud ka seelik.

Esimesed seelikud ehk vaipseelikud olidki nelinurksed ümber puusade mähitud ühevärvilised kangast riidetükid, mis vööga kinnitati. Lahtise osa katmiseks kasutati puusapõllesid. Hiljem hakati seelikuid külje pealt kokku õmblema. Esimesena kaunistati seelikute allääred paelte, nõõride, metallnaastude, kardpaelte või klaaskudrustega (klaaspärlid). Peamiselt olid seelikud mustad või hallid, kuid esines ka heledamaid toone (näiteks Lõuna-Eestis).

Uhked rahvarõivad jäid ühiskondlikule arengule ette

Eesti rahvariided on piirkonniti üsna erinevad ning annavad aimu nende arenguetappidest. Põhja-Eesti rahvarõivad peegeldavad rohkem linnamoodi, olles sellele vastuvõtlikumad, Lõuna-Eesti, eriti Mulgimaa rahvarõivastes on säilinud arhailisemaid elemente. Ka on Lõuna-Eesti rahvarõivaid mõjutanud Läti ja Vene traditsioonid. Põhja-Eesti rahvarõivaid on

mõjutanud Soome, idapool on ka vene- ja vadjapärased jooni. Tallinn oma arvukate Lääne-Euroopa päritolu käsitöölisedega tõi moodi meeste vatist (kampsun) ja põlvpükstest koosneva ülikonna, naiste triibuseelikud ja käised ning indigosinise värvi.

Saarte ja Lääne-Eesti rahvarõivad on mõjutusi saanud nii Põhja- kui ka Lõuna-Eestist. Lääne-Eestis kanti nii pikitriibulisi, põikitriibulisi kui ka ruudulisi seelikuid. Igal saarel olid omamoodi rõivad nagu jakid ja liistikud ning oma mõju avaldasid ka rannarootslased, kes tõi moodi kuumade leibade abil volti pressitud plisseeriseelikud. Kingad aga tulid saartel, väljaarvatud Muhus, kasutusele varem kui mujal Eestis. Riided jagunesid pidu-, käima- ja tööriieteks. Kõige kvaliteetsematest materjalidest pidulikumad riided olid vaid erilisteks puhkudeks ning neid parandati põlvest põlve. Käimariideid kanti vähem pidulikel puhkudel. Tööriideid tehti aga halvemast materjalist ja kaunistusteta, sageli kasutati ka kulunud pidu- ja käimariivaid. Tänapäeval mõistetaksegi rahvarõivaste all 19. sajandil kõige pidulikumal puhkudel kantud rõivaid.

Kaunis käsitöö - rahvarõivas - säilis vaesemates piirkondades

19. sajandi teisel poolel hakkasid rahvarõivad linnamoele alla jääma, kuid ärkamisaeg juurutas nende kandmise peorõivana rahvuslikel üritustel ja laulupidudel. Sel ajal suurenes ka talupoegade liikumisraadius, mis sinnamaani oli piirdunud enamasti vaid kihelkonnaga. Laulupidudel said kokku inimesed Eesti eri piirkondadest ning rahvarõivad, mis olid sajandeid olnud territoriaalsuse, rahvuslikkuse ja seisuse tunnuseks, muutusid rahvuslikuks, eestlust demonstreerivaks märgiks.

Sajandivahetuse ajal aset leidnud venestamise ajal algas taas rahvarõivaste mõõn. Päästvaks õlekõrreks osutus Eesti Rahva Muuseumi asutamine 1909. aastal, mis hakkas taanduvaid rahvarõivaid koguma ja traditsioone taas elustama.

20. sajandi alguses kanti rahvarõivaid aktiivsemalt veel vaid kaugemates või etniliselt tugevates piirkondades nagu Eesti väikesaartel,

19. sajandi teisel poolel hakkasid rahvarõivad linnamoele alla jääma. Tänapäeval kantakse neid rohkem peorõivana rahvuslikel üritustel.

Foto: ARVO KULDKEPP

Saaremaal Sørve poolsaarel, Setomaal ning Läänemaal Tõstamaast Kirblani. Mulgimaal püsis rahvariiet hinnalise kaasavarana kauem, kuna neid peeti poekangastest tehtud riietest väärtuslikumaks.

Talude päriseksostmine ning erinevatele tootmisvaldkondadele orienteerumine tekitas talupoegadel tahtmise paista jõukam ning edasipüüdlikum. Esmalt taandus meesterõivas, sest mehed talupidamise esindusisikute ja asjaajajate liikusi rohkem ringi ning puutusid uuendustega kokku. Ka oli meeste riietus traditsioonide ja vanade uskumustega vähem seotud.

Teiselt poolt hakkasid linlike rõivaid kandma maalt linnadesse tööle ja õppima saadetud noored, kelle jaoks olid vabrikutes vabrikukangast toodetud rõivad odavamad kui hinnalised käsitööna valmivad rahvariided. Vanemad inimesed kandsid rahvarõivaid enamasti elu lõpuni.

Siiski ei toimunud üleminek rahvarõivastelt linnamoele järsku, vaid etapiti: rahvarõivakostüüme hakati moodsamate riietusesemetega täiendama. Põlvpüksid asendusid näiteks pikkade pükstega. Naisterõivastus muutus

linlikuks palju hiljem, siis, kui rikaste talude noored neid olid linnade kodundus- ja käsitöökoolides omandanud „saksalikud“ õmblemisvõtted.

Linnamoe pealetung tekitas nõudluse rätsepate järele

Pikka aega õmmeldi Eesti taludes vajaminevad rõivad ise. Rõivaste lõiked olid lihtsad, nende tegemisel piirduti silma järgi mõõtmise ja lõikamisega. Ka püüti esemeid nii valmistada, et võimalikult vähe kodukootud materjali raisku läheks ning seegi eeldas lihtsaid, sirgjoonelisi lõikeid. Rõivaste kehaga paremini sobitamiseks kasutati voltimist ehk kurrutamist.

Riiet lõigati lambaraudadega ning õmmeldi sepa tehtud toodetud rõivad odavamad kui hinnalised käsitööna valmivad rahvariided. Vanemad inimesed kandsid rahvarõivaid enamasti elu lõpuni.

Linlike rõivaste ning rahvarõivaste keerulisemaks muutumine tingis vajaduse spetsiaalsete teadmiste ja oskuste järele. Nii said paljudest talupoegadest ja

kehvikutest, kellel polnud põlumajanduslikuks tootmiseks piisavalt ressursse, rätsepad ja muud spetsialistid, kes osutasid oma teenust külale või laiemale inimeste hulga. Paljud talupojad saatsid nooremad pojad linna rätsepaks õppima, kuna neile polnud võimalik maad parandada. Tihti parandasid nad oma elukutse poegadele edasi.

Maata talupoegade võimalus

Linnarätsepad, kes varustasid peamiselt baltisakslasi peenemast karusnahast kasukate ja muude rõivastega, kuulusid enamasti tsunftidesse, kus oskustebe levik laiemale rahvahulgale oli vähene. Kasukate õmblemine on alati olnud kallim kui tavarõivaste õmblemine ning kasukaid said endale lubada vaid jõukamad inimesed.

Maarahva seas levinud valgeid lambanahkseid kasukaid õmblesid mittesakslastest eeslinnade rätsepad ja külärätsepad, kellest leidub teateid juba 16. sajandi algusest. Algu lõigati nahast nelinurkne tükki, mille keskele lõigati pea jaoks auk, üks pool lõigati hõlmade tarvis pikuti lahti. Pikenduseks lisati hõlmadele ja seljale sama laiad tükid ja külgedele kolmnurksed siilud. Rätsepad käisid tavaliselt perest perre, kus nad etteantud kangast või nahast õmblesid soovitud rõivaid, olles samal ajal talupere toita ning saades ka öömaja. Kuigi rätsepaid peeti tihtipeale vaesteks ja rumalateks, olid nad võrreldes paiksete talupoegadega käinud ja näinud rohkem, erudeeritud ning laiema silmaringiga.

Kuna rätsepaoskusi vajati eeskätt meesterõivaste õmblemiseks, mis „linnastusid“ esimesena, olid alguses rätsepateks peamiselt mehed. Vabrikukangaste levides ja rahvariie osatähtsuse vähenedes hakkasid ka naised kasutama rätsepa teenuseid. Naisterõivaid õmblesid valdavalt naisrätsepad.

Rätsepa õmmeldud rõivad olid kallid, kuid neid peeti siiski vajalikuks. Nii oldi nõus uhkete riie eest ka suurt hinda maksma, sest riie kandmine peegeldas ju perekonna jõukust. Lihtsamad riided õmmeldi edaspidi ise. Õmblusmasinate leviku järel oli õmblusmasin 20. sajandi alguses peaaegu igas peres olemas.

Õmblemine ei saa kunagi selgeks!

Tänane Käsitöölane räägib õmblemisest nii tänapäeval kui ka varasematel aegadel.

Esmalt saate lugeda Eesti rahva uhketest rahvarõivastest, mis ühelt poolt on märk eesti käsitöö kõrge arengutasemest, ning nende allavandumisest vabrikukangast linnamoele, mida tol ajal peeti veelgi kõrgemaks arengutasemeks. Samas, kui linnamoodi ei oleks mingil põhjusel siia maile levinud, ei oleks ka tänases Käsitöölases klassikalise rätsepatöö peenest, aina edasi arenevast teadusest nii palju kirjutada!

Põhiloo keskmes on Kohila koolituskeskuse õmblusklassi õpetaja Veera Lepik, kellel on seljataga 44 aastat õmblejastaaži.

Lisaks saate tutvuda Raplas tegutseva Sillen Stiili kostüümilaenuetuse ja õmblusateljee omaniku Sillen Sindoneni soovitusetega moekunstnikuks saamisel.

Praktiline õpetus on seekord seeliku lõhiku tegemisest.

Haldi Ellam,
toimetaja

Kasutatud allikad:

- * http://www.folk.ee/kultuurilaegas/et/aa_index/rr_rahvarõivad/rr_valmistamine/rr_õmblemine
- * http://www.miksike.ee/docs/lisakogud/karilatsi/naiste_kasitood_i.htm
- * <http://www.furs.ee/ajaloost>

Maret Tamjärv, "Eesti rahvarõivad", kirjastus KPD, 2001
Piret Pupart, "Eesti rahvarõivas ja mood", Tea kirjastus, 2011

Gustav Ränk, "Vana-Eesti rahvas ja kultuur", Ilmamaa, 1996 (esialgu 1949 Stockholm)

Veera Lepik: õmblemisel peab

Haldi Ellam

Kohila koolituskeskuse õmblusklassi tunnustatud õpetaja Veera Lepik peab õmblemise juures üheks vajalikumaks omaduseks kannatlikkust, sest kvaliteetsete ja hästi istuvate rõivaste valmistamine nõuab aega, kannatlikkust ning sellega leppimist, et harutamine on õmblemise tavapärase osa.

Oma 60 eluaasta juures on Veeral õmblejastaaži 44 aastat, kuid nooruses ei olnud õmbleja elukutse tema jaoks üldse ahvatlev. Tema soovis saada kinomehaanikuks. „See kinomehaanikuks õppimine oli rohkem noore inimese kapiis, sõbranna käis peale. Ma siinamaani naeran iseenda üle, et mina ja kinomehaanikuks!“ räägib naine.

„Sõbranna läks Tallinnasse mehaanikuks, minul ema ei lubanud. Edasi õppima mine misel jäin sügisel koju,“ selgitab Veera, miks temast mehaanikut ei saanud.

Veera vanematekodu oli Lõuna-Eestis Petseri külje all, Koidula piiripunkti lähedal. „Peres oli 6 last ja mina olin nendest viimane. Ema tahtis, et neljast õest ühest saaks rätsep. Keegi ei tahtnud, kõik läksid kodust ära,“ räägib Veera. Riideid hakkas ta endale õmblema sellepärast, et oleks midagi selga panna. „Külatüdrukud hakkasid küla peal peol käima, minul ei olnud mitte midagi selga panna, aga tahtsin ise ka ilus olla. Õmblesin endale käsitsi, ilma masinaga, kleidid valmis. Tarkust oli nii palju kui vaja 7-8. klassis põlle ja lihtsa pluusikesse tegemiseks, aga ilus tuli välja.“

Siis kutsus vend Veerat Võru nahakombinaati nahka õmblema. „Töö anti ette ja sain hästi hakkama,“ ütleb ta. Tol ajal 15-aastane Veera töötas nahavabrikus terve aasta. Samal ajal nägi noor naine moeajakirjas ilusat mantli ja pükste komplekti ja tahtis endale ka samasugust. Ta läks Petserisse sobivat kangast ostma. Tol ajal maksis meeter korralikku kangast sama palju kui tema kuupalk. „Raha mul oli, aga müüja ei müünud mulle. Läksin koos emaga ja siis mulle müüdi,“ ütleb ta.

Tagantjärele leiab ta, et 16-aastaselt voodriga mantli ja pükste õmblemine oli väga

Praegu on Kohila õmblusklassis moodsad masinad nii õmblemise kui ka ääristamise jaoks. Samuti on olemas kvaliteetsed abivahendid, ajakirjad ja ka piisavalt ruumi juurdelõikuseks ja muuks. Pildil on usinad naised seelikut, jakki ja kleiti õmblemas.

juulge ettevõtmine. Samad riided aga aitasid tal järgmisel sügisel rätsepakooli sisse saada.

„Tuli uus sügis ja rätsepakool oli alustanud. Oktoobri lõpus tekkis mõttesähvatus, et tahan kooli minna. Läksin sinna vastuvõtule ja direktor

küsis, kes sulle selle mantli ja kostüümi õmbles,“ räägib Veera. „Ütlesin, et ise õmblesin, mispeale direktor ütles, et tulge homme kooli.“

Õpingud läksid Veeral nii hästi, et pärast lõpetamist sai ta suunamise Tallinnasse teenindus- ja moemajja. „Ma

ei tahtnud sinna minna. Sinna said parimad, aga ma ei läinud, sest olin jõudnud mehele minna.“

Veera tuli hoopis Kohilasse rätsepaks. „Kohila ateljees oli palju rätsepaid, alguses tegi meister juurdelõikust, pärast tegin juba ise. Mehed lasid pükse teha. Olingi vahepeal püksimeister, töö kõrvalt õppisin kleite tegema ja käisin teenindusmajas kursustel. Lõpuks tegin kõike ise, kuni tuli rublaaja lõpp. Siis kadus kõik ära ja üks asi viis teiseni,“ pajatab Veera Kohila ateljee aegadest.

Taasiseseisvumise järel sai Veerast Kohila koolituskeskuse õmblusklassi õpetaja. Algul pidi Ingegerd Pihlaku vahendatud Rootsi humanitaarabi vahenditest tulema õmblusklass Raplasse, kuid Raplas ei leitud selleks so-

bivaid ruume ja juhuslikult sisustatigi klass kultuurimaja kasutuses olnud Tohisoo mõisa ühte tuppa. Kohilasse toodi esmalt lademetes kangast ning vanu õmblusmasinaid. Veerale pakuti õmblusringi juhendamist, millega ta oli nõus.

Õmblemisest

Õmblemine on Veera sõnul selline ala, et kunagi ei ole sellest võimalik kõike teada. „Iga toode vajab erinevat tehnoloogiat. Kunagi ei ole nii, et ma kõike tean. Kogu õpe käib töö käigus,“ selgitab ta. „Õmblemise juures peab oskama ka harutada. Kannatust on vaja. Paljud tahavad hästi lihtsalt saada, aga ilusa asjaga peab olema kannatust ja natuke vaeva nägema.“

Ta jätkab: „Üsna palju tuleb käsitsi teha. Mantli lõpeta-

misel ei ole masinaga midagi teha. Vooder, nõõpaugud õmmeldakse käsitsi kinni. Mina tegin koolis mantlit 500 tundi. Sügisel alustasime ja uuel aastal saime selga. Nüüd tahavad siin (õmblusklassis – toim) paarikümne tunniga valmis saada ja saavad ka – tehnoloogia on lihtsamaks läinud. Vanasti parandati mantleid lastele edasi. Need olid kvaliteetsed ja kestsid kaua.“

Mõne tunniga rõivaste valmistamisõmblemist peab Veera võhiku masstööks. „See ei ole õmblemine,“ on ta veendunud. „Meie õpetame kõigepealt traageldama. See on omaette teadus, kust poolt õmmelda ja kust hojda. On vaja teadmisi. Kui ei tea, ei oska karta; mida rohkem sa tead, seda rohkem sa kardad ning püüad ja oskad ohtusid ette näha. Peab oskama näha, mis on ilus ja mis on inetu. Kõike õpib töö käigus. Mis jääb meelde, see jääb.“

Raamatute põhjal õmblema õppimist ei pea Veera võimalikuks. Tema sõnul on kirjapildis õmblemisest raske aru saada. Ta meenutab koos õmblusklassis parasjagu kleiti õmbleva endise kooliõega, kuidas nad kooli ajal osa asju pähe õppisid, kuid teha siiski ei osanud. Tänapäeva õmblemisõpikutes on küll rohkem selgitavaid pilte.

Võrreldes varasemate aegade, leiab Veera, et õmblemise tehnoloogia on mõnevõrra kergemaks muutunud, kuid

Osa jakist seisab mannekeenil.

Kandiga nõõpakude tegemine. Kangalt on ka näha, kuidas vajalikud jooned on traagelniidiga nähtavaks tehtud.

olema kannatlik

pidevalt uuenevad materjalid tagavad selle, et õmblemise ei saa kunagi täiesti selgeks, sest kogu aeg peab ise välja mõtlema, mis meetodit millise kangaga kasutada ning kuidas ilusam jääb. Küllap ka sellepärast hoiavad moetoöstused oma saladusi hästi, arvab ta. Õmblemise tehnoloogia on aga tänu liimiriietele ja ääristamismasinatete mõnevõrra lihtsamaks muutunud.

Veera õmblusklassidest on läbi käinud nii 14- kui ka 70-aastaseid, nii mehi kui ka naisi. Ise ta leiab, et õmblusklass oleks hea ettevalmistus neile, kes soovivad moedisaini edasi õppima minna, sest koolis eeldatakse juba teatud teadmiste ja oskuste olemasolu.

Veera leiab, et käsitöö populaarsuse üldine tõus mõjutab ka õmblemise valdkonda. „Meil on lihtsalt need kättesaadavad riided. See etapp tuleb üle elada. Läheb nii nagu nende valmistoitudega. Enam ei taheta massi ja see hakkab ümber saama. Ka moosi keetmine ja leiva küpsetamine on tagasi tulnud.“

Kodus on Veeral õmblustöö tegemiseks oma tuba. Ikka tuleb ette, et endale on vaja midagi teha ja kui aega jääb, õmbleb ta ka sugulastele.

Kangapoes uusi materjale nähes hakkab Veeral kohe mõtte jooksuma, milleks tal seda kangast vaja läheb. Veera on ka täheldanud, et poodidesse tulevad kvaliteetsed kangad ostetakse üsna kiiresti ära, mis tähendab, et kvaliteetsed, isetehtud rõivad on soovitud.

Kappidesse kogunenud ja seisma jäänud riideid Veera teise ringi kauplustesse ei vii, sest ei taha, et tema hingega tehtud asjadega halvasti ümber käiakse. Veerale meeldib ka lapitööd teha, ta on juhendanud ka lapitöö ringe, kuid praegusel ajal inimestel puudub huvi selle vastu. Veeral on aga lapitöö igatsus peal...

Õmblusmasinatest

Tänapäeva õmblusmasinatest rääkides leiab Veera, et enam need inimesi nii palju ei hirmuta kui varasematel aegadel. „Igaühel on nõukaaja masinatega halvasti kogemused.“ Ka vanad Singeri masinad on head, arvab Veera, aga tehnoloogia uueneb. „Tänapäeva masinatele saab kiirust reguleerida,“ toob ta välja. Parimatest parimaks peab ta Husqvarna õmblusmasinaid. Samuti leiab ta, et mida raskem õmblusmasin, seda kvaliteetsem. „Uutel masinatele pannakse plastmassdetailid, kuid mida rohkem metalli, seda vastupidavam masin on.“

Igaljuhul soovib Veera ka neile masinatele, mis juhendi

järgi õlitamist ei vaja, siiski 1-2 tilka peenmasina õli panna, et masin sujuvalt õmbleks.

Küsimusele, kas õmblejal peaks olema ka ääristamismasin, vastab Veera: „Tänapäeval peab. Ääristada on vaja, et seestpoolt oleks töö ilus ja korrektne. Tavalise õmblusmasinaga tuleb see siiski puine. Kui ateljees töötasin, siis üks klient vaatas kõigepealt sissepoole, kas on toon-toonis ääristatud, ja alles siis proovis selga,“ räägib ta.

Samas ütleb Veera, et algajal kulub aastaid, enne kui ta õpib ääristamismasinaga niite vahetama ja pisteid reguleerima. „Overlokid on valulaps algul, õmblusmasin tuleb lihtsamalt,“ selgitab ta.

Õmblusklassist

Õmblusklass on paljudele naistele ainus koht, kus nad saavad omavahel juttu ajada ja midagi teha iseenda jaoks.

„Osa tüdrukuid ütleb, et oi kui hea, saab kodust minema, ei pea süüa tegema. Las mehed ise teevad süüa ja vaatavad lapsi. Siin oled sa iseenda jaoks ja õmble iseendale. Räägid juttu, käid siin puhkamas. Mõtted on töö juures,“ räägib Veera. Sama kinnitavad ka kolm naist, kes on tol päeval õmblema tulnud. Nad arvavad, et Veera näeb ka selja taha, eriti kui mõni valesamm on kavandamisel.

Veera õmblusklassis on õppijaid 30 ringis, kes käivad graafiku alusel õmblemas. Korruga saab Veera juhendada kuni viit inimest, rohkem ei ole vaimselt võimalik. „Siin

peab kogu aeg viie inimesega kaasa mõtlema, igale inimesele peab erinevalt lähenema. Pean tagama masinate töökindluse ja probleeme lahendama,“ kirjeldab ta tavalist tööpäeva. „Rumalused pöörame naljaks ja naerame. Õhtuks olen päris väsinud. Lohakat tööd ei taha siit välja lastagi. Kõik peab olema ikka võimalikult ilus, kvaliteetne ja hea. Rätsepa tasemel,“ on Veera veendunud.

Praegusel ajal ömmeldakse palju kleite ja seeliku ja jakiga kostüüme. Pükskostüümid on hetkel Veera sõnul tagaplaanile jäänud. Seelikuga kostüümi tegemine võtab Veera sõnul 10-12 päeva aega. See tahab head tööd ja proovimist, et käed ja puusad oleksid ühepikkused, ölad ja rinnad sobiks rõivaga.

Küsimusele, kui palju mehed õmblemise vastu huvi tunnevad, vastab Veera, et tema õmblusklassist on kolm meest läbi käinud, kes endale püksid ja jope õmbleksid. Elukutselise rätsepana töötavaid mehi aga enam pole. „Rätsepa elukutse mehi enam ei toida. Selle tööga rikkaks ei saa, aga nalga ka ei jää. Kes individuaalõmbluses hakkama ei saa, saab masintöösse minna ja ikka saab hakkama,“ leiab ta.

Rätsepatöö on kõrgmood

Veera sõnul on ka mujal maailmas niimoodi, et rätsepatöö jääb kõrgmoe osaks. „Kes on harjunud masstoodanguga, vabalt poest. Terve linn käis siin täpselt ühesuguste mantlitega. Ketipoodide kaup on odav, sünteetilisest materjalist ja kvaliteeti ei ole. Kui sa sün-

teetikat ei talu, ostad kallima, naturaalsema materjali ja sul on võimalus iseendale teha,“ räägib Veera.

Õmblusklassi sisenedes on esimene teema, mida Veeraga arutame, tänapäevane riietumisstiil. Tänapäepildis näeme igas vanuses naisi, kellel on jalas teksapüksid ja tossud ja seljas jope, päevast päeva ühtemoodi. Muud ei kantagi. „Naine, kellel on seljas ilus seelik ja jalas kingad, on aga naiselik naine. Saab ka soodsalt meekalt riietuda. Tänu hästi paksudele ilusatele sukkipükstele soovitan kanda head paksemast ja toekamast materjalist pliiatsseelikut ning selle peal tuulejakki või villasemat jakki,“ soovib Veera. „Igal naisel peab alati ka üks teatrikleit olema.“

Lõige pole oluline, figuur on põhiline

Mida vanemaks läheb inimene, seda rohkem hakkab figuur muutuma. Vanematel inimestel on tihti puusad, ölad ja rinnad erinevad. Mida aasta edasi, seda rohkem keha iseärasused esile tulevad. Vanadusega kipub ka kõht ette tulema ja tagant läheb lahedamaks. Masstoodangu riietel sellisel juhul kõht kisub ja tagumikud ripuvad.

Kõige raskem ongi panema riie selga istuma, see on omaette teadus, ütleb Veera. Selleks, et seelik hästi seljas istuks, peab puusad erinevalt paika panema. Pükstega on samamoodi. „Kõik oleneb lõigetest ja tegelikult kõigest. Noorel inimesel on hea sirge

Rõiva (kostüümijaki) valmistamise etapid

1. Mõõtude võtmine: rinna-, vöö-, puusa ümbermõõdud, esi- ja seljapikkused. Mõõte peab oskama võtta õige koha pealt. See on kõige aluseks.

2. Lõike konstrueerimine. Võib kasutada näiteks Burda lõikeid, mida saab kohandada inimese figuurile, kui mõõdud on korralikult võetud. Figuurist lähtuvalt tuleb vaadata, kuhu on vaja avarust, kus kokku võtta.

3. Väljalõikamine. Parem rohkem õmblusvaru kui vähem.

4. Kõikide detailide joonte kandmine kanga teisele poolele. Kõige parem on seda teha traageldades. Nii on jooned mõlemal kangapoolel näha. Kriit ja muud markerimisvahendid teatavasti kuluvad maha. Traageldamiseks tuleb kasutada spetsiaalset niiti või niiti, mis kergelt rebeneb, sest tugev niit rikub kanga ära.

5. Toote kokku traageldamine ja esimene proov.

6. Paranduste tegemine. Nööpaukude ja taskute kohtade märkimine.

7. Õmblemisega alustamine. Jakki alustatakse reljeefide õmblemisest, kleiti sissevõtetest. Mida kurvikum figuur, seda vajalikumad reljeefid on ja seda rohkem sissevõtteid peab tegema. Vajalik on teada, millises järjekorras õmbluseid tegema peab.

8. Õmblemine, pressimine, ääristamine, traageldamine. Kui jaki nööpaugud on rätsepariidega töödeldud, tehakse reväärid.

9. Traageldamine. Uus proov. Küljed ei ole veel kokku ömmeldud. (Detailidena on mugavam teha, ei ole mõtet tervet asja kogu aeg kaasas kanda.) Küljed on kõige lihtsam kokku ömmelda, see on kõigest 2 protsenti tööst.

10. Reväärkrae tegemine. Krae on üsna raske ja täpne töö.

11. Varrukad pannakse viimasena otsa. Peab hästi mitu korda sobitama, sest igal inimesel on käe hoiak erinev. Telediktoritel on tihti näha, kuidas varrukad kisuvad.

12. Voodri kinnitamine seestpoolt. Vooder on vajalik, et riie korralikult hoiaks ja ei kortsuks. Parem on kasutada voodriks viskoosi, mitte polüestrit.

13. Lõppviimistlus.

14. Õige pressimine õige järjekorras.

keha ja kui millimeetri pealt ei ole toode seljas, ei ole see inetu. Mida aasta edasi, seda rohkem hakkab iga sentimeeter silma. Kui oleme noored, kaunistame riidet, vanemas eas kaunistab riie meid. Pikkused peavad olema õiged. Mass-

toodetel on hästi palju näha, kuidas suurem kõht tõmbab seeliku eesääre üles, tagant aga lohiseb järele. Pikkuse vahe on 20 cm. Pliiatsseeliku alläär peab aga olema sirge, muidu on inetu vaadata,“ kõneleb Veera.

Seeliku esimene proov. Oluline on, et seelik istuks sirgelt seljas ja sobituks puusadega.

Esiosa kõrguse paikapanek.

Allääre pikkuse märgistamine ja lõhiku pikkuse määramine.

Sillen Sindoneni soovitusel moekunstnikuks saamiseks

Haldi Ellam

Et saada täiuslikuks moeloojaks, osates ise nullist lõppviimistluseni oma toodet teha, peab kõik etapid läbima.

Sillen Sindonen on Raplas tegutseva Sillen Stiili õmblusateljee ja kostüümilaenuotuse omanik. Lisaks rätsepatööle jagab ta oma teadmisi ka teistele, õpetades Eesti ettevõtluskõrgkoolis Mainor rõivadisaini.

Rätsepa elukutse on Silleni sõnul raske eriala. Esiteks peab seda kaua õppima ja teiseks algab tõeline õppimine alles siis, kui kutsetunnistus

käes ja inimene hakkab reaalselt rõivaid valmistama.

Ka hakkavad õpingud ära tasuma alles siis, kui kogu rõiva valmistamine on selge.

Koolis õpetatakse spetsiifilisi asju nii, et esmalt räägitakse tehnoloogiast ja siis tehakse õpetaja abiga proovitöö, aga omapäi tehes enam keegi ei juhenda ja tuleb oma teadmistega hakkama saada. Samuti ei ole õpetajat kontrollimas, kas kõik on ikka õigesti tehtud.

Silleni sõnul on aga hea, et noortel, kellel rätsepa oskuseid ei ole, on siiski olemas julgus katsetada. „Mina ka noorena õmblesin tuttavatele riideid ja karnevalikostüüme. Kui läksin kooli, sain alles aru, kui valesti ma olen kõike teinud. Ma nägin detaile, kuid ei osanud näha tervikut,“

räägib Sillen. „Algul on hirm eksida, tööprotsess ei olnud kiire ega vaba. Teadmised pidurdasid loomeprotsessi. Loomingulisus ja julgus naasid alles siis, kui tehnoloogia ja konstrueerimine olid selgeks saanud.“

Selleks, et osata rõivast algusest lõpuni ise valmistada, peab oskama moejuonist lugeda, modelleerida, lõiget konstrueerida, lõigata ning tehniliselt õmmelda ja viimistleda. Neid oskuseid saab omandada erinevate õppekavade alusel.

Paljud koolid on jaganud nii, et õmbleja saab selgeks vaid õmblemise ning teab lõigetest ja moejuonistest vaid minimaalselt. Konstruktöriks õppijad oskavad lõikeid valmistada ja moejuoniseid lugeda, kuid ei pruugi õmble-

Täiuslikuks moeloojaks saamise retsept

Pärast põhikooli võiks hea õppeedukusega õpilane minna õppima kutsekooli rätsepa-stiilistik.

Järgmisena võiks kutsekoolis omandada konstruktöri-modelleerija eriala ning alles siis võiks asuda Eesti Kunstiakadeemias moekunsti eriala omandama.

mistehnoloogiat vallata.

Nii vajabki ettevõtlusega alustav moelooja tervet meeskonda: lisaks moejuoniste tegijale konstruktörit, tehnoloogit, õmblejat jne. Teine võimalus on ise kõik erialad järjest omandada.

Sillen Sindonen oma ateljees Raplas.

Foto: ARMAR PAIDLA

Õpetus

Lõhik seeliku alläärele

Lõhikud on kaunistavad ja praktilised. Klassikalisel kitsavõitu pliiatsseelikul võimaldab lõhik paremini liikuda. Lõhik võib olla rõiva keskjoonel või küljejoonel, pikk või lühike (15-40 cm) vastavalt tegumoele, kliendi soovidele või traditsioonidele.

Lõhiku jaoks juurdeantav varu võib mõlemal detailil ulatuda 1,5-2 cm lõhiku lõpust ülespoole ja lõhiku allavajumise vältimiseks peab selle pealt kappõmblusega õmblema. Pintsaku, jaki ja seeliku lõhiku varu on 5-6 cm ja mantlil rohkem. Traditsiooniliselt on lõhiku varu murdejoon vasaku kehapoole detailil.

1. Dubleeri lõhik ehk paigalda liimirie vasaku kehapoole detailile kogu lõhiku laiuselt nii, et dubleerriba on lõikeservast 1 cm kaugusel, ja parema kehapoole detailile u 1 cm laiuselt murdejoonest 0,1 cm kauguselt.

2. Ääresta seeliku detailide keskjoone poolsed servad riide paremalt poolelt, ühel detailil vööjoonest allääreni, teisel vastupidi.

3. Triigi parema kehapoole lõhiku serv pahemalt poolle 1 cm laiuselt.

4. Õmble sama serv 1,5 mm kauguselt (kappõmblusega).

5. Õmble detailid kokku kinnise (lukukoha) lõpust

lõhiku servast 1 cm kaugusele. Üleminek keskjoonelt lõhiku servani on nurkne.

6. Õmble vasaku kehapoole allääres lõhiku varu (alläärega paralleelselt).

7. Pööra nurk hoolikalt välja.

8. Triigi kinnisele murdejooned. Vasakule kehapoolele täpselt mööda jäljendatud keskjoont ja paremale keskjoonest vähemalt 3 mm kaugemalt, sest muidu ei jää lukk ülevalpool kaetuks).

Samal põhimõttel võib lõhiku teha ka pintsakule või mantlile, kuid siis ei pea murdejoonte tegemisel kinnisega arvestama.

Voodri ühendamine

Vooder võib olla ühe- või mitmeosaline. Näites on vooder keskjoonel õmblusega ja lõtvusvoldiga. Voodri väljalõikamisel peab arvestama, et rõiva sisevooder ei oleks pingul, vaid tagaks lõtvuse nii laiusel kui ka pikkusel keskjoonel. Vooder võib olla keskjoonel murdejoonega või õmblusega, allääres võib olla pealisriidega ühendatud või ühendamata.

Jakkidel ühendatakse voodri alläär kerge varuga jaki alläärega, mantlil aga jäetakse tavaliselt lahti. Individuaaltöös lõigatakse voodridetailid riidest välja pärast esimest proovi ja too-

de peab olema täpsustatud pikkusega. Kui aga pikkus ei ole veel teada, tuleb ka voodrile jätta täpsustamisvaru.

1. Õmble voodri keskõmbelus 1 cm õmblusvaruga. Täkesta pehme voldi laius.

2. Traagelda voodrisse lõtvusvold. Traagelniit eemaldatakse töö viimistlemisel.

3. Triigi õmblusvaru ühele poole.

4. Täpsusta voodri pikkus, lõtvuse pikkusega arvestades.

5. Ühenda parema poole pealisriide lõhikuserv voodri siseservaga. Õmblusvaru jäta 0,8-1 cm. Võib teppida pealistusõmblusega või teha käsitsi.

6. Täpsusta vasak kehapool. Voodrisse tuleb lõigata kaldu sisselõige ülekäigu laiuselt ja see voodriosa lõigatakse vahelt välja. Voodrisse tuleb lõigata ka 0,5-0,8 cm sügavune diagonaalne sisselõige.

7. Ühenda vasaku kehapoole pealisriide lõhiku pikiserva ja voodri sisselõike servaga 0,6-0,8 cm õmblusvaruga. Õmblemist alusta altpoolt ülespoole ja lõhiku lõpus õmble voodrile ka nn sissevõte. Lõhiku lõpus võib voodrit veidi täkestada, et ta ei takistaks õmblemist.

8. Ühenda vajadusel voodri ja pealisriide alläär.

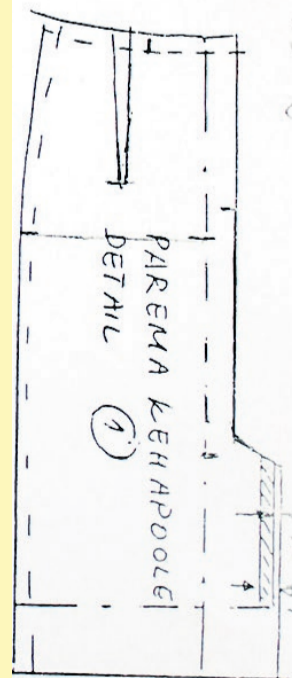
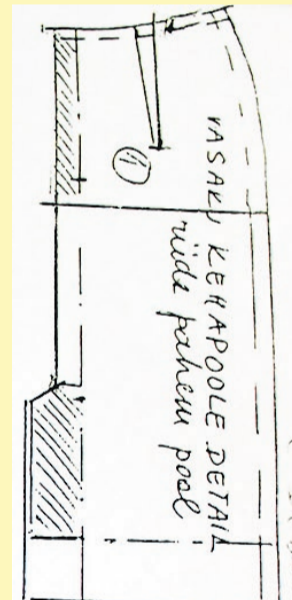
Lõhik pahemalt poolelt. Näha on ka parema kehapoole detaili peenike dubleerriba ja äärisõmblused.

Lõhik pahemalt poolelt. Näha on vasaku kehapoole laiema liimikangast tugevdav dubleerriba.

Valmis lõhik pahemalt poolelt koos voodriga.

Seeliku tagaosade detailid. Liimirie asetused on viirutatud.

Kuusiku lasteaed vajab hädasti uusi ruume

Katri Reinsalu

Järgmisel aastal oma 60. sünnipäeva tähistav Kuusiku lasteaed Tareke asub Kuusiku mõisas. Esialgu kõlab see täitsa uhkelt, aga suure maja ruumides ringi jalutades saab selgeks, et olukord on üpris nukker.

Lasteaia direktor Marje Poom võtab meid soojalt vastu. Tema kabinetis ukse kohal on aga märgata vana maja kulumismärke. Värv koorub seintelt ja kuna tegemist on muinsuskaitse all oleva majaga, on remondi tegemine tavalisest keerukam. Poom räägib, et talvel on kõige hullem. Direktori sõnul on täiesti tavaline, et toatemperatuur on siis 17-18 kraadi. Öhtul võib see isegi 14-15 kraadini langeda. Paraku tähendab see, et külmemaid ruume ei saa lihtsalt kasutada ning ka lapsevanematel on soovitatud laste sisejalanõude sisse soojemad sokid otsida. Õnneks on vald lubanud elektrikütet kasutades ruume soojemana hoida.

Praegu käib lasteaias 18 last, kellest kõige noorem on alles aasta ja seitse kuud vana. Tegemist on liitrühmaga, kus koos on eri vanuses lapsed. Poom räägib, et selline koosseis tekitab paratamatult probleeme. Kasvõi selline lihtne asi nagu õue mängima minemine on tavalisest keerulisem. Väikeste laste riietamine võtab omajagu aega ja suurematel lastel, kes ei tihka riietumisega oodata, jõuab juba enne mängima asumist palav hakata.

Liitrühmas on ka noorematel raskem harjuda. Eks suurematel lastel on oma mängud, rohkem ringijooksmist ja omavaheline jutuvadin võib valjemaks minna. Kodus palju individuaalset tähelepanu saa-

Selles ruumis langeb talvel temperatuur nii madalale, et seda vaid hädajuhul kasutatakse.

Kuusiku lasteaia direktor Marje Poom soovib lasteaiale oma maja aia, kus lastel hea ja turvaline oleks.

ma harjunud väikelapsel on kindlasti sellises keskkonnas alguses raske.

Korraga on tööl õpetaja ning õpetaja abi. Paar korda nädalas käib hommikupoolikutel ka muusika- ja liikumisõpetaja. Tegelikult pole neilgi lihtne nii kirju seltskonna järele valvata. Poom räägib, et hädasti oleks hommikupoolikute rühma peale kolme täiskasvanut vaja. Ühelt poolt on väiksemaid lapsi ju vaja paratamatult rohkem õpetada, aga samas tahavad suuremadki lapsed õpetajatega suhelda. Kolm töötajat võimaldaks kõikidele lastele piisavalt tähelepanu

pöörata.

Tegelikult on liitrühmal ka omad head küljed. Poom räägib, kuidas vanemad lapsed nooremate eest hoolitsevad ning nooremad jälle varakult iseseisvaks saavad. Direktor ütleb, et märkamatuult oskavad juba 5-7-aastased sõnu kokku lugeda, tunnevad numbreid ja oskavad arvutada. Tekib suure pere tunne.

Lasteaiaperele korraldatakse toredaid ettevõtmisi. Esimene suurem väljasõit tehakse septembri alguses Kuusiku katsekeskuse põllumajandusparki. Seal saavad lapsed tutvuda erinevate põllukultuuride ja taimedega, aed- ja puuviljadega. Seltsis on ju segasem, seega võetakse kampa ka teised valla koolieelikud. Poom ütleb, et sel aastal võttis osa 112 last. Poom kiidab katsekeskuse töötajaid, kes on loonud võimaluse lastele mõnuses ajaveetmiseks ning õppimiseks.

Lasteaias on lastele õues mängimiseks aia piiratud ala, mis aga asub mõisahoonest veidi eemal. Kohe aia lähedal voolab jõgi, mille kohta Poom ütleb üle öla sülitades, et õnneks ükski laps pole kunagi sinnapoole ekslema läinud.

Õue saavad lapsed minna aga vaid juhul, kui on vähemalt kaks töötajat. Olukorras, kus peaks midagi toast vaja olema, ei saa ju lapsi õue üksi jätta, seda enam, et nad on mõisahoonest parasjagu eemal. Mõnel ilusamal õhtupoolikul oleks kindlasti tore lastega õues ilma nautida, kuid kuna õhtuti on lastega vaid üks õpetaja, ei ole see võimalik.

Tegelikult on Kuusiku mõisa ümber väga kaunis loodus. Õhk on seal puhas ja maja ümber kasvab palju puud ja põõsaid. Varem on lastega ette võetud jalutuskäike Kuusiku mõisaparki, kuid sel aastal on sealsed sillad niivõrd katki, et see ei oleks enam turvaline.

Ideaalis tahaks Poom, et lasteaiaks oleks oma maja aia. Vald on lasteaias uuteks ruumideks pakkunud nii lähedalasuvat teadushoonet, üht elumajatüüpi hoonet, konteinerlasteaias varianti kui ka nüüdseks juba maha müüdud ilmajaama maja. Poom räägib, kuidas kunagi plaaniti teadushoonesse tuua hooldekodu. Siis oleks võinud lasteaed küll samas majas olla ja lapsed oleksid saanud vanuritele esinemas käia. Praktilisema külje pealt oleksid mõlemad

Direktori kabinetis ukse kohal on selgelt näha vana maja kulumismärke.

Fotod: JAAK KADARIK

asutused võinud kasutada ühist kööki. Üksinda suurde majja oma üherühmalise lasteaiaga direktor ei tiku. Nii oleks ikka seis, kus suure maja üks nurk oleks hõivatud ja ülejäänud maja laguneks.

Eriti nukraks teebki loo surnud seis, kuhu on jõutud. Poom räägib, et ta tahaks tegutseda. Lasteaiaks oleks vaja hädasti ruume remontida, õues katusealune ehitada ja muu sellisega tegeleda. Vald aga lubab Poomi sõnul juba ligi kümmekond aastat lasteaias uutesse ruumidesse kolida, mistõttu selliste tegevuste tarbeks vahendeid ei eraldada. Mõisahoonet muudetakse aga iga aastaga lasteaias jaoks aina ebasobivamaks.

Vallaametnik selgitab

Rapla valla haridusnõunik Tiina Roosimägi:

Vallas ollakse probleemiga kursis. Ka Rapla valla arengukavas on Kuusiku lasteaias puudutatud. Plaan on 2014. aastal tegutseda asuda, kuid seda saab kindlalt öelda alles siis, kui vallavolikogu on kinnitanud eelarve. Investeeringute kavas on see kenasti sees ja Kuusiku lasteaias on kindlasti üks prioriteete.

Kurepesa lapsi sõidutatakse remondi tõttu Linnupessa

Maire Kõrver

Vaatamata remondile on õnnestunud Sipa-Laukna lasteaias Kurepesa rühma tegevus sujuvalt nõnda korraldada, et lapsevanemad saavad lapsi jätkuvalt igal tööpäeval lasteaias viia.

Märjamaa vallas Sipa mõisas, kus Kurepesa rühm asub, on käsil remont, mis esialgsete kavade järgi võib valmis saada oktoobri keskpaigaks või veidi hiljem. Seni sõidutatakse Kurepesa rühma lapsi iga päev remondimüra ja tolmu eest paku Laukna Linnupessa rühma.

Sipa mõisas avatud Kurepesa rühmas käib kümmekond

last. 30. juulist, kui kollektiivpühkus lõppes, kuni 2. septembril alanud remonditööde tegutseti veel Sipa mõisas, aga nüüd juba kolmandat nädalat on korraldatud nii, et hommikuti kogunevad lapsed ja Kurepesa rühma töötajad remondis oleva Sipa mõisa ette kell pool kaheksa väljuvat bussi ootama. Seejärel algab lühiajaline sõit Laukna, kusjuures vahepeatused tehakse

näiteks Luistes ja Loodnal.

Lastele kuuldavasti vaheldus meeldib, ühine bussisõit pakub isegi elevust ning probleeme pole ette tulnud ka Laukna Linnupessa rühmaga koos olles.

Laukna algul lasteaiaks-alkooliks ehitatud hoones ruumi jagub ja seega on Kurepesa ja Linnupessa rühma õpetajatel kummagi rühma lastega tunde eraldi ruumides. Aga

köögis teeb nüüd süüa kaks kokatädi – nii Laukna kui ka Sipa oma.

Sipa mõisast on juba välja lõhutud vana keskküttesüsteem ning paigaldatakse uus, lisaks saab hoone Märjamaa valla lasteasutustest esimesena päikesekütteseadmed. Esmaspäeval Sipa mõisas järjekordsel ehituskoosolekul käinud Märjamaa vallavalitsuse majandusosakonna juhataja

Margus Vaher viitas, et suurte tööde käigus vajab objektile tegutseda peatöövõtja OÜ 3 Seltsimeest ka alltöövõtjaid, et teha elektri- ja torutööd, lisaks seadistamist-reguleerimist jne.

Sipa-Laukna lasteaias tegutseda alates 1. septembrist 2011. Asutus moodustati Sipa lasteaias Kurepesa ja Laukna lasteaias Linnupessa ühendamisega.

**Eesti kütusefirma Olerex
avab 20. septembril
kell 12.00
oma uusima
teenindusjaama
Märjamaal!**

- **Esimesele 100 tankijale kingitus!**
- **Maskott jagab lastele tasuta jäätist!**
- **Suur tordisöömine!**

Meie lisateenused:

- Kauplus
- Maitsvad eined
- Kuumad joogid
- WC
- Dušš
- Kompressor
- Auto tolmuimeja
- Liikluskindlustus
- Haagiserent
- Balloonigaas
- Klaasipesuvedeliku tankur
- Adblue tankur

Registreeri oma ID-kaart Olerexi sooduskaardina ja tangi soodsalt!

www.olerex.ee/id

47 jaama üle Eesti!

OLEREX®
EESTI KÜTUSEFIRMA

Küünlavalguses kõlas Raplamaa andekate noorte looming

Katri Reinsalu

Reedel, 13. septembril oli Rapla kultuuri-keskuse tagahoovis teine „Susi Öö“ - halvaendeline kuupäev noori muusikuid ei heidutanud ning öhtu läks igati korda.

Kontserdi eesmärk on toetada Susi muusikastuudio loomist

Rapla kultuurikeskuses. Pileti soetamist pealtvaatajatelt ei nõutud, kuid igauks sai noorte püüdlustele kaasa aidata, tehes annetuse. Öhtu korraldaja Piia Pöder ütles esmaspäeva hommikul, kui raha oli üle loetud, et kontserdiga koguti umbes 250 eurot. See on jälle sammuke stuudiole lähemale.

Õhkkond oli reede öhtul väga õdusaks muudetud. Kõikjal võis silmata põlevaid küünlaid, mis öhtuhämaruses löid juba enne kontserdi algust õige meeleolu. Peagi sammusid lavale Juhan Taalik ja Marek

Mutli, kes esmalt tutvustasid endid ja öhtu eesmärki ning seejärel kutsusid järgemööda lavale esinejaid.

Kõik selle öhtu esinejad olid kuidagi seotud kas Rapla valla või laiemalt maakonnaga. Esitati nii tuntud palasid kui ka omaloomingut, lauldi nii eesti kui ka inglise keeles.

Lavalt käisid läbi noored, kelle jaoks oli see üks esimesi esinemisi, ja ka noored, keda on juba riiklikult tunnustatud.

Muusikavalik oli öhtu jooksul tõesti väga kirju. Esitamisele tuli kiireid räpialasid ja

kauneid ballaade. Laval võis näha ka näiteks noormeest, kes pastakatega oma laulule taustamuusikat tegi. Spetsiaalselt oli kokku pandud Susi Öö projektibänd.

Piia Pöder ütles, et tema jäi öhtuga igati rahule. Eriti heaks teeb ta meele, et ka osalenud noored jäid rahule. Kuigi stuudio ehitamiseni on veel pikk maa minna, aitavad sellised öhtupoolikud kindlasti kõigile meelde tuletada, et Raplamaal on küllalt andekaid noori.

Neile kuluks muusikastuudio marjaks ära.

Lavalt läbi käinud noored esinejad olid väga erinevad. Esitati kõike räpist ballaadideni.

Foto: SIIM SOLMAN

Trellide taga pääses valla kunstianne

Reet Saar

Märjamaa rahvamaja Ly galeriis on oktoobrikuu lõpuni Nikolai Bleskovi maalinäitus, mille 24 tööst moodustavad suurema osa maalid, aga on ka mõned graafilised lehed.

Keerulise minevikuga 57-aastane autor on kunstis täielik iseõppija, kes hakkas maalima vanglas olles. Täna on tal Eestis olnud 26 näitust, neist 19 isiknäitused. Praegugi on Bleskovil kaks näitust Haapsalus ja kolmas Märjamaal. Siinse väljapanee-

ku moodustavad realistlikud ja kohati isegi hüperrealistlikud, otsekui ruumilised loodusvaated, mille detailid on peensusteni välja toodud – on need siis härmas oksad, rohukõrred, udu või muu.

„Arvan, et paljudele vaatajatele meeldivad just niisugused realistlikud pildid. Bleskov on kahtlemata väga andekas inimene, kuigi tema laad päris minu maitse ei ole. Neis töedes ja värvivalikus on teatud kurbust, mis võib olla seotud selle inimese elukäiguga,“ kommenteeris Märjamaa

rahvamaja kunstiline juht, diplomeeritud kunstnik Kertu Tort.

Bleskov kirjutab oma kodulehel, et oma tööde originaali ta kunagi ei müü, aga kuidas saab siis see väljapanek olla müüginäitus, nagu kuulutus ütleb? Originaali ta tõesti ei müü, kuid maalib tellitud pildi uuesti, aga pisut väiksemas moodsus kui oli esmane töö, signeerib selle ja lisab ka värsket maali valmimisaasta. Kor-duspilte on temalt tellitud juba 35. Oma esimesed tööd soovib autor kunagi kunstikoguna

vaatajate ette tuua ja samuti kirjutada oma elulooraamatu koos lisatud reprodega.

„Ma ei eita ühtki moodsat tehnikat ja suunda, aga ma eelistan klassikalist laadi, see ei kaota oma väärtust kunagi. Ka on minu suurteks eeskujudeks Vene tuntud maalikunstnikud Šiškin, Levitan, Vassiljev, Kuindži, Brüllov, Repin, Aivazovski, Kramskoi...“ rääkis Bleskov. Ta ütles näituse avamisel, et tõi Märjamaale esmatutvumiseks just oma maalid, edaspidi võib pakkuda ka graafikat.

Luulenuk

Jaanus Ermann.

19 aastat tagasi oli mul tugev peatrauma - sealt raske puue. Tööle enam ei saanud. Meenus, et õppisin Tallinna 46. keskkooli kunstiklassis, oskan joonistada. Et aega oli laialt käes, asusin erinevaid kultuure uurima, meeldis Jaapan. Muusa toel võtsid mu sule all kuju ka haikud, osa neist küll senryud. Olen suhteliselt kärsitu persoon, sestap meeldib

mulle see lühivorm. Kohendamise võtab küll poole ajast. Maalin ka siidi. Need mõlemad on Kagu-Aasia kunstivormid.

Minu kahe haikukogu avaldamisel on mind palju aidanud Mathura, tänud temalegi.

me ajukoore
sünnibki neuronites
asjatu ilu
mix öö järele
päev alati astumas
hommikumantlis?
ootamatuna
jäidet, talv on saabunud,
Su pilgust kallab
oxa murdmise
ehmub kikkõrv raginast
monoliidix hops
päev libisemas
vaimuna öö embusse,
siiski higine
kas tõesti sügis
koputab? pühkigu siis
jalad ka puhtax

pilliroos peidus
lotovõidu tõmmanud
tuttpütipesa

kirme härmatõst
mustsüstra alumisil
oxõl nauratab

rähnu põrinat
loetledes saan veel antud
aastate arvu
paremalt kiikab
hõõguvat päevaketast
hilinend 0,5kuu

koopaseinale
maalis väike Leonardo
mammuti muige
jõgi peegeldab
silda, pardipere ei
saagi edasi

pliraki! põntsas
aknasse mesimumm,
priius vaid miraaž
pimedüs laskub
kõikide üle, Sind vaid
1-i põlates
kasti tühi auk
neelab kuld nokamamma,
päev tõusnud äsja

Luulenuka toimetab Ly Ehin

Juristi nõuanne

Leppetrahvi võib nõuda vaid teatud juhtudel

Lugeja küsib: Tööandja andis mulle töölepingu projekti ja selles on mitu suurt leppetrahvi ette nähtud. Millistel juhtudel võib töölepingus leppetrahvis kokku leppida?

Vastab Tööinspektsiooni Lääne inspektsiooni tööinspektor-jurist Liis Valdmets: Töölepingu seadus (edaspidi TLS) piirab olukordi, mil leppetrahvi sõlmimine on õigustatud. Leppetrahvis on lubatud kokku leppida vaid tööleasumisest keeldumise või omavolilise töölt lahkumise korral (TLS § 77), samuti saladuse hoidmise kohustuse (TLS § 22 lõige 2) või konkurentsipiirangu kokkuleppe (TLS § 26 lõige 1) rikkumise puhuks.

Töötaja ja tööandja võivad leppida kokku leppetrahvis, mille töötaja peab saladuse hoidmise kohustuse rikkumisel hüvitama. Kui leppetrahv ei kata kogu tööandja kahju seoses saladuses hoitava teabe avalikustamisega, on tööandjal õigus nõuda töötajalt kahju hüvitamist osas, mida leppetrahv ei kata.

TLS § 26 alusel on võimalik konkurentsipiirangu kokkuleppe rikkumiseks kokku leppida leppetrahvi kohaldamises. Leppetrahvi võib kokku leppida nii töösuhte kehtivuse ajal kui ka pärast töösuhte lõppu kohaldatava konkurentsipiirangu rikkumise eest. Leppetrahvis kokkuleppimise

sel tuleb määrata kohustus, mille rikkumisel leppetrahvi rakendatakse, ja leppetrahvi suurus. Kui konkurentsipiirangu kohustuse rikkumise tõttu on tekkinud kahju, mida leppetrahv ei kata, võib tööandja nõuda töötajalt leppetrahvi summat ületava kahju hüvitamist.

TLS § 77 annab töösuhte pooltele õiguse leppida kokku TLS § 74 lõikes 3 sätestatud suuremas leppetrahvis, kui töötaja keeldub tööle asumast või lahkub töölt eesmärgiga töösuhte lõpetada. Säte reguleerib olukordi, kus töötaja on töölt lahkunud seadusega ettenähtud ülesütlemissaldust esitamata ning ei soovi naasta.

Leppetrahvi kohaldamisel tuleb tööandjal leppetrahvi nõuda mõistliku aja jooksul pärast kohustuse rikkumise avastamist. Selle vastu eksimisel kaotab tööandja õiguse nõuda leppetrahvi tasumist.

Seadus ei näe ette leppetrahvi suurust. Leppetrahv peab olema töösuhte arvestades ebamõistlikult suur. Ebamõistlik on näiteks leppetrahv, mis ületab töötaja poolt rikkumisega tekitatud kahju suurel määral. Leppetrahvi vähendamist ei ole õigus nõuda, kui töötaja on tööandjale leppetrahvi juba tasunud.

Meie Äri on nagu minikaubamaja

Haldi Ellam

Rapla staažikaima teise ringi toodete müügiga tegeleva Meie Äri ning selle filiaali Matilde juhataja Imbi Lutter leiab, et pood pakub uusi ja vanu rõivaid, jalanõusid ja muid kaupu laiale valikule inimestele, kuid kõigi soove nad ikkagi täita ei suuda.

Kust müüdvad kaup peamiselt pärineb? Pean silmas nii kasutatud kui ka uusi riideid ja jalanõusid ning muid kaupu.

Teise ringi kaup pärineb erinevatest Euroopa riikidest, peamiselt Saksamaalt, Taanist, Inglismaalt ja ka Ameerikast. Uus kaup on samuti Euroopast, aga pakume ka Türgi ja Hiina tooteid.

Kui palju te uute rõivaste puhul erinevaid rõivaste ja jalatsite mudeleid ning suurusi tellite?

Uut kaupa tellime vastavalt nõudlusele. Erinevaid kaubartikleid on meil väga palju. Osa meie uuest kaubast on tuntud rõivabrändide stockriided, mida ei saa kahjuks suuruste ja mudelite järgi tellida, aga saame klientidele pakkuda ekstra soodsa hinnaga.

Millised on peamised kriitikumid, mille järgi kaup

Meie Äri pakub uusi ja vanu rõivaid, jalanõusid ja muid kaupu laiale valikule inimestele

Foto: JAAK KADARIK

sisse ostate?

Kvaliteedi ja hinna suhe. Pakkuda kaupa kliendisõbraliku hinnaga.

Milline on teie poe sihtgrupp?

Meie poodide sihtgrupp on väga lai: beebidest eakateni, mehed, naised, lapsed, trendikad noored, inimesed, kes soovivad olla omanäolised ja otsivad midagi erilist...

Käsitöölisele pakume lõnga, õmblustarvikuid, kangareste, saab ka odavalt kaltsuvaiba materjali. Meie Äri on nagu minikaubamaja.

Matilde kauplus on hinnatud nii noorte kui ka maainimeste seas, kuna koduõues ei pea

ringi käima viimase moe järgi, aga korralikud teise ringi riided maksavad seal vaid 1 euro tk.

Püüame pakkuda kõigile midagi, kuigi anname endale aru, et oma väikeste poekestega kõikide soove me täita ei suuda.

Suurimaks komplimentiks on see, kui kliendid on öelnud, et oleme kõik kohad läbi otsinud ja lõpuks saab ikka teilt.

Kui hinnatundlik on Rapla klient?

Meie poodides nurisevad Rapla kliendid hindade üle harva ja Tallinnast tulnud veelgi harvem. Kui mõnda toodet peetakse liiga kalliks,

siis seda lihtsalt ei osteta või küsitakse allahindlust. Aastatega on tekkinud meeldiv ja sõbralik püsiklientuur ning ka järjest enam tallinlasi leiab tee meieni.

Mida kauplustest kõige enam ostetakse?

Kauplustest ostetakse kõige enam rõivaid ja jalanõusid, nii uusi kui ka kasutatuid, palju ostetakse ka pesu. Ehete valikut on kiidetud.

Matilde kauplusest ostetakse uusi riideid ja väga hästi lähevad ka teise ringi 1-eurosed riided. Pakume ka kotte, kardinaid, tekke, patju, voodipesu, vaipu, vakstut, lõnga, mänguasju jpm.

Hinnavõrdlus

Või sulab kui valimiseelne lubadus

Katrin Helend-Aaviku

Valimiskampaaniad meenutavad oma olemuselt veidike võid. Algul külmkapist võetuna on või (loe: valimiseelne lubadus) toekas, tugev, nuga seisab kindlalt kui lipp võipaki sees püsti. Samas võileiva peale määrimiseks (loe: elluviimiseks) on see veel liiga kõva.

Veidi aja pärast oleks või leivakäärule määrimiseks just parajalt pehme. See aeg aga lastakse poliitikas paraku mööda. Selle asemel hoitakse võid (loe: valimiseelset lubadust) soojas toas, kuni see lõpuks lootusetult sulab ja muutub plögaseks olluseks, mida enam ei tihkagi leiva peale määrida.

Vaatasin huvi pärast eelmise aasta algul siin tehtud

	Saaremaa või, 200 g	Võideks karbis, 250 g	Keiju, sinine, 400 g	Voimix, 400 g
Rapla Konsum	1.75	0.99	1.15	0.99
Rapla Karman	1.78	-	1.20	1.09
Selver	1.75	1.12	1.19	0.99
Food Market	1.83	-	1.40	1.21
Ristikü pood	1.77	-	-	0.85*
Rapla Säätumarket	1.69	-	1.09	0.94
Mahlamäe A ja O	1.75	-	-	0.99
Maxima	1.69	-	1.09	0.75*
Grossi Toidukaubad	1.68	0.81	1.38	0.98

* kampaaniahind

Hinnad on seisuga 16. september 2013

või hinnavõrdlust ja väike hinnatõus on selle aja jooksul ikkagi olnud. Saaremaa või hind on selle aja jooksul tõusnud 50 sendi ringis. Voimixi

hind seevastu on võrreldes eelmise aasta algusega jäänud enam-vähem samaks.

Rapla Talupoes on saadaval lahtine taluvõi ja kilohinnaks

on 7.98 eurot. Eelmise aasta alguses sai sealt taluvõid kilohinnaga 7.95 eurot, nii et siin on hinnatõus peaaegu märkamatu.

Eesti Tootukassa

www.tootukassa.ee
Tootukassa Raplamaa osakond
Tallinna mnt 14, 79513 Rapla

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 17. september 2013

TÖÖPAKKUMISE NIMETUS	TÖÖKOHTI	ASUKOHT
Lasteiaiaõpetaja	1	Järlepa küla
Klienditeenindaja	1	Rapla linn
Klienditeenindaja	1	Jädivere küla
Valamise operaator	1	Varbola küla
Tisler	2	Rapla linn
Puidutööpingi operaator	2	Inglise küla
Müügispetsialist	1	Juuru alevik
Müüja (puhkuste asendaja)	1	Kohila alev
Tootmistööline	4	Purila küla
Kokk	1	Rapla linn
Hooldusõde	1	Tolli küla
Puidupingi operaator	2	Purila küla
Klienditeenindaja-pizzameister	1	Rapla linn
Autojuht	2	Raplamaa
Puhastusteenindaja	1	Raplamaa
Rataslaaduri operaator	1	Kohila alev
Keevitaja	1	Kasti küla
Metsatööline	4	Raplamaa

Lisainfot tööpakkumiste kohta leiate tootukassa iseteenindusportaalist: <https://iseteenindus.tootukassa.ee>.

Riidepoodide müstiline maailm: kliendi soovetuleb aasta jagu ette teada

Haldi Ellam

Samal ajal kui meie, kliendid, poodides endale mugavaid ja sobivaid rõivaid ja jalanõusid valime, üritavad poodide ostujuhid kataloogihunnikuid lehitsedes, toodete esitlustel ja messidel käies ennustada, mida me järgmisel hooajal kanda soovime.

Rõivaid ja jalanõusid müüvad poed tellivad järgmiseks hooajaks kaupa aasta või pool varem. Nii on paljud poed tellimas või juba tellinud kaupa 2014. aasta kevad- ja suvehooajaks. Inimeste eelistusi on aga raske nii kaugele ette näha. Siiski on vaja tooted järgmiseks hooajaks ära tellida, et vastavalt tellimustele saaks neid tootma hakata.

Poodide ostujuhid käivad ühelt jalatsimessilt teisele, proovivad ja uurivad tooteid ning annavad siis tellimused sisse. Samuti on olemas kataloogid, kust tuleb tuhandete mudelite seast välja valida need, mille lõiget, värvust ja tegumoodi inimesed uuel hooajal eelistavad.

Maainimesed hindavad tagasihoidlikkust ja mugavust

„Tooteid tuleb 6-8 kuud ette tellida, kuid järgmise hooaja eelistusi on raske ette aimata,“ räägib vabajaaja- ja spordikaupu müüva Weekend'i ostujuht Piret Reiman.

„Messile minnes peab endalt küsima, kellele seda toodet müüa. Vaatame, mis moes on, aga maainimesed on tagasihoidlikumad ja väljaspool Tallinna liiguvad teised tooted. Sageli müüb Tallinn osa tooteid varem ja kui linnas hakkab müük vaibuma, hakkame meie alles sisse võtma,“ räägib Reiman. „Analüüsime ka seda, kui hästi sarnane mudel eelmisel aastal müüs, kuid mis on ühel hooajal populaarne, ei pruugi seda enam järgmisel olla.“

Raplas peamiselt Eesti ja Soome firmade jalanõusid ja rõivaid müüva Sandra poe juhataja Reet Suik räägib, et siinsed inimesed hindavad kõige rohkem välimust ja mugavust. „Inimene on nii teadlikuks läinud. Kliendid on targad ja kohati õpetavad

meidki!“ nendib Suik.

Uusima moe järgi rõivaste ja jalanõude sisseostmisel on Suik ettevaatlik nagu ka teised ostujuhid. „Neid, mis on kõige kuumem sõna, võtan ettevaatlikult. Järgmisel aastal alles hakkavad minema, sest inimesed harjuvad, et sellised on,“ ütleb ta. „Alati on sortimendis ka midagi moodsat, mis müüakse kõige esimesena ära.“

Vestise kaupluse juhataja Kaja Reinmaa sõnul on nende poe kliendid üsna konservatiivse maitsega, pigem vanemad kui nooremad, ning eelistavad valdavalt musti toone, eriti mehed. Naiste osas võib värvidega rohkem katsetada ja tihtipeale ei olegi muud valikut, sest hulgi-pakendites toodetel on nn tellitavad, enamasti mustad või valged, ja kohustuslikud värvid. Värvide eelistus sõltub ka suve- ja sügishooajast.

Weekendi ostujuhi Reimani sõnul on huvitav ka see, et naistele tuleb tellida palju erinevaid mudeleid ja pigem väiksema suuruse valikuga, kuid meestele piisab üksikutest mudelitest, aga suuremast suuruse valikust.

Vestise ostujuhi Marje Männimägi sõnul on ka tema tähendanud, et messidel on naiste riideid näiteks kahe stange jagu, samal ajal kui meeste riideid on kolmveerandi stange ulatuses.

Erinevad suurused ja laojäägid

Toodete mudelite ja värvide valimise kõrval pakub parajalt peavalu suuruste tellimine. Enamasti on tegemist hulgi-pakenditega, milles on näiteks 6 või 12 paari jalanõusid ja nr 36 on 1 paar, nr 37 2, nr 38 3, nr 39 3, nr 40 2, nr 41 1 paar. Nii saavad poed väikseid ja suuri numbreid vähem ja keskmiseid suuruseid rohkem.

Weekendi ostujuht Reiman rääkis, et kui Itaalia jalanõude tootjalt küsida meeste nr 46, 47 jalanõusid, teevad nad suured silmad, sest sealsete meeste jalanõude keskmine suurus jääb 41-42 kanti, eesti meestel aga on keskmine suurus nr 44.

„Eesti naiste jalad on üsna suured ja näiteks ka nr 41 ja 42 on meil väga nõutud suurused,“ räägib Rapla Tarbijate Ühistusse kuuluva Vestise kaupluse juhataja Kaja Reinmaa. Lisaks käivad väikestele poodidele hulgi-pakendid üle jõu, sest 12 paari üht mudelit on raske ära müüa, kuna inimesed tahavad ju ka teisi mudeleid. Nii tellib Vestis

Jalanõusid saavad kauplused enamasti hulgi-pakendites - väikeseid ja suuri numbreid vähem ja keskmisi rohkem.

Foto: JAAK KADARIK

kohati kahasse Türi kaubamajaga ning poed jagavad omavahel kauba ära. Osa kallimaid kaubamärke nagu Vikingu naturaalsest kautsikist kummikud võimaldavad tooteid ka üksikute paaridena tellida.

Reimani sõnul püüavad nad Weekend'i poes pakkuda ka suuri numbreid, mida näiteks Columbia võimaldab mugavalt tellida, ning elu on näidanud, et need müüakse esimesena läbi.

Need mudelid ja suurused, mis müügiks pole läinud, hinnatakse alla, kuni üksikord

tuleb mõni klient ja selle ära ostab. Suuremad kaubandusketid saadavad müümata jäänud kauba tootjatele tagasi, kust need rändavad outlet-poodidesse, väiksematel poodidel aga seda võimalust pole ja kaup tuleb endal maha müüa.

Vestise juhataja sõnul on see aga väikeste poodide võlu, et sageli võib neis leida veel mitme hooaja taguseid kaupu.

Sandra poe pidaja Reet Suik ütleb, et see on täiesti loomulik, et jäägid jäävad. „Oleneb mudelist, olen allahindlust teinud kuni 50 protsenti ja kui toote juurdehindlus on

30 protsenti, siis 20 protsenti tuleb endal peale maksta,“ nendib Suik.

Weekendis müümata jäänud jalanõud saadetakse Reimani sõnul Tallinnasse, Jalatsipoodi.

Rakser Spordi juhataja Ragner Tofferi sõnul on briti Sportsdirect, kust paljud eestlased spordi- ja vabajaakaupu interneti kaudu tellida eelistavad, odav just laojääkide realiseerimise tõttu. „Teiste vanu laojääke meie ei müü, hind võib küll soodne olla, aga kogused ja puudulik numeratsioon meile ei sobi.“

Ragner Tofferi sõnul mõjutab käivet hooaeg ja kindlasti ka hind. „Allahindluste ajal on valik piiratud ning mõnedes numbrites on augud sees,“ ütleb Toffer.

Kaubamärkidest

Rapla riidepoed püüavad kliendile pakkuda laiemat hinnaskaalat, võttes müüki nii odavamaid kui ka keskmise maksumusega kaubamärke, nende seas leidub nii Eesti, Soome, Skandinaavia maade, Poola kui ka Hiina kaupa. Eesti, Soome ja Poola päritolu kaupa müüb ka Sandra poed.

Weekendi ostujuhi Reimani sõnul tuleb enamik tuntumate brändide toodangust Hiinast ja teistest Aasia maadest. Vestise poes sai veenduda, et ka Eesti rõivatootjate rõivaid on Hiinas toodetud, kuna sealse tootmis- ja personalikulud on tunduvalt madalamad kui Euroopas. Poodide ostujuhide sõnul on aga brändiga kaupadel tugevam kvaliteedikontroll, mistõttu ei tasu eeldada, et Hiina kaup ka ebakvaliteetsem on. „Üksikut praaki võib alati esineda, kuid massiliselt mitte,“ kinnitab Reiman. Samas tuleb ka Aasia maades ette streike ja neist põhjustatud seisakuid ja tarneraskuseid.

Reimani sõnul oskavad hiinlased hästi kaupa järele teha ning messidel võib näha kinniseid esitlusbokse, kuhu niisama lihtsalt sisse ei pääsegi. „Hiinlaste spionaaž on tugev ja päris tihti võib näha, kuidas nad messidel massiliselt tooteid järeletegemiseks pildistavad,“ räägib ta.

Eestis ei ole riided kallimad

Miks Eestis on rõivad ja jalanõud kallimad, oleneb Ragner Tofferi sõnul ka sellest, et sisseostetav kogus on väike. „Suurt rolli määravad ka maksud. Nii on Ameerikas kaup maksude tõttu odavam. Eestis ja Saksamaal on hinnatase sarnane. Lihtsalt hooajalõpu allahindlused on suurematel müüjatel madalamad.“

Suur osa inimesi on maapiirkondadest lahkunud. Inimesi on vähem kui 5 aastat tagasi. Meie kliente, kes on peamiselt vanuses 15-35, on kõvasti lahkunud,“ räägib Toffer.

Üldiselt leiavad kõikide küsitletud riidepoodide esindajad, et kliendid on väga valivaks ja teadlikuks muutunud ning hea kvaliteedi nimel on vahel nõus ka kõrgemat hinda maksma. Kui ainult ostujuhid suudaksid nende eelistusi ette näha...

Rapla politseile olid abiks vabatahtlikud

Kristi Kais,
politsei- ja piirivalveameti
kommunikatsioonibüroo
pressiesindaja

Esimestel koolipäevadel olid üheskoos politseinikega tänavatel turvalisust tagamas vabatahtlikud, Rapla maleva naiskodukaitsjad ja kaitseliitlased.

Tänavapildis oli kindlasti uue õppeaasta algusega seoses tavapärasest rohkem politseinikke. Lisaks sinistele vormidele võis Raplas ülekäiguradade juures näha ka helkurvestidega vabatahtlikke, naiskodukaitsjate vormis naisi ja sõjaväelaigulises mehi.

Vabatahtlike ülesanne ülekäiguradade juures oli pöörata teiste liiklejate tähelepanu väiksematele koolijärgsetele, kes võib-olla veel ei oska liikluses kõike märgata ja õigesti käituda. Helkurvestidega mehed-naised teeääres tõmbasid aga kindlasti autojuhtide tähelepanu ja nii mõnigi aeglustas enne ülekäigurajale jõudmist sõitu ja vaatas suurte silmadega meie toredaid vabatahtlikke.

Raplas turvalisust taganud naiskodukaitsjad Reelika Rohuste ja Piret Tamm tõdesid samuti, et liiklejad muutusid vormis ja helkurvestidega inimesi teeääres nähes tunduvat tähelepanelikumaks. „Peaaegu väga oluliseks, et politsei oleks liikluses nähtav. Kui kandsin naiskodukaitsjate vormi ja sellel helkurvesti, muutusid liiklejad mind nähes eeskujulikumaks, aeglustasid sõitu,

Piret Tamm ja Eve Sirel.

Foto: erakogu

mõni isegi tervitas,“ muljetab Reelika ja lisab, et kui politsei oleks kogu aeg n-õ pildil, siis inimesed ilmselt harjuksid liialt ja see ei toimiks enam nii efektiivselt.

Piretile meeldis korraldada amet väga ja muuseas tähendas ta oma valvekorra ajal, et vaid vähesed lapsed käivad

jalgsi kooli, enamik viiakse sinna hoopiski autodega.

Kokku osales 2. ja 3. septembril koolialguse turvalisuse tagamisel 12 vabatahtlikku. Kogu Eestis käis kooliaasta esimesel nädalal ülekäiguradadel lastel abiks 150 vabatahtlikku erinevatest asutustest ja organisatsioonidest.

Evita Lohu sai rahvusvahelisel noorte muusikute konkursil teise koha

Hele Saarse

Kehtna kunstide koolis on suvine vaheaeg lõppenud ja alanud uus õppeaasta.

Eelmise õppeaasta lõppes väga edukalt kooli 6. klaveriklassi õpilasele Evita Lohule. 29.-31. mail Lätis toimunud XXI rahvusvahelisel noorte muusikute konkursil „Sigulda 2013“ saavutas ta teise koha 15-16-aastaste vanuserühmas kõikide pillirühmade (klaverid, keelpillid, puhkpillid, rahvapillid) üldarvestuses.

Konkursil tuli esitada J. Haydni, W. A. Mozarti või L. van Beethoveni sonaadi I osa sonaati allegro vormis ja teine lugu vabal valikul.

Züriisse kuulusid J. Vitolsi nim. Läti Muusikaakadeemia klaverikateedri professor Ventis Zilberts (zürii esimees), Leedu B. Dvarionase nim

Evita Lohu.

Foto: erakogu

muusikakooli tselloõpetaja ja direktor Irena Karsokiene, Georg Otsa nim. Tallinna Muusikakooli puhkpilliosakonna juhataja ja rahvusooper Estonia klarinetist Vello Sakkos. Evita Lohu õpetaja on Hele

Saarse.

Lisaks konkursile jäi meil aega tutvuda ka sealse maalilise looduse ja vaatamisväärsustega ning sõita funikulööriga 40 m kõrgusel Gauja (Koiva) jõe kohal.

Foto: erakogu

Tagasi vaadates Rabivere külade külapäevale

Kristi Meriloo

Külapäevade traditsioonile pandi alus veerandsada aastat tagasi, aastal 1988, kui toimus esimene suurem kokkusaamine. 25 aasta jooksul on maantee saanud siledamaks, käänak võib-olla laugemaks, metski osaliselt maha võetud, inimesi on läinud ja tulnud, hooneid lagunenuid ja üleski ehitatud, kuid meie oma küla – Rabivere – oli, on ja jääb.

Rabivere külaseltsing loodi 27. oktoobril 2012 ja selle liikmed hakkasid üheskoos korraldama 17. augustil toimunud Rabivere külade külapäeva. Toetust selleks saadi Leaderi programmist.

Külapäev algas traditsiooniliselt võrkpalliga, kuhu ühtekokku registreeris neli võistkonda, mängijaiks suuresti oma küla endised ja praegused elanikud.

Rabivere vana külakooli mälestuskivi juures meenusid endised Rabivere külakooli õpilased Kalle Talviste, Priidik Saare ja Avo Rammus kooliaega ja pildile jäädvustati 13 endist õpilast.

Külapäeval olid avatud eri-

nevad töötoad. Nii sai käsitöö töötoas Liina Meresmaa juhitud õppida heegeldama fileepitsi, mesinduse teabetoas tutvustas Mait Alunurm mesiniku tarvikuid, Margit Veskimäe tutvustas ravimtaimi ja nendest tehtavaid ürditeesid, samuti jagati infot koduse leiva küpsetamiseks. Silvi Enden näitas, kuidas kodus kohupiima ja juustu valmistada, Enely Kontson punus soovijatele kauneid patse, pärgi ja südameidki juustesse. Oli avatud ka massaažinurk, kus sai lõõgastuda Ahto Sagori käte all.

Samal ajal oli võimalik Kõrtsi-aidas vaadata videofilme eelmistest külapäevadest ja digitaalset fotonäitust möödunud aegadest.

Õöbiku talukohal, millest saab loodetavasti küla oma külaplats, koguneti rongkäiguks ning liiguti rõõmsal sammul, hobuvankri ja puhkpilli saatel mõisa parki, kus tervituskõned pidasid vallavanem Heiki Hepner, endine Rabivere poiss Kalle Talviste ja korraldaja Rita Torgo. Kristi Meriloo esitas luuletuse kodust. Maarja

Serdi esitatud hünni saatel heiskas lipu külavanem Allan Ringo. Esinesid Hageri kooli rahvatantsijad Riina Annilo juhendamisel, Maarja Sert ja Tiina Adamson, Kohila segarahvatantsurühm, tanturühm Ilus Rüht ja kantritantsijad Kohilast. Rivitantsud said soovijad ka kaasa teha. Toimusid ka erinevad seltskondlikud ja võistkondlikud mängud, mille eestvedajaks oli suurepärase ja särasilmne päevajuht Pille Amur. Samuti sai end proovile panna kiikingu, millel hoidis silma peal Alvar Meriloo. Öhtul viidi läbi oksjon, kus külainimesed ja külalised said müüa oma käsitööd või vanakraami.

Jalga keerutati öötundideni Rein Kontsoni pilli ja laulu saatel. Üllatuseks oli meie külapäevale tulnud Anneli Ott, rohkem tuntud võib-olla Päriss Annina, kes astus ka lavale ning tegi koos Reinuga mõned lood kaasa. Hommikutundideni keerutas Kõrtsi-aidas plaate Ardo Raadik, kes oli kohale tulnud suisa Norrast.

Kohtume taas 21. septembril sügislaadal Rabiveres.

Alu sai uue korvpalliväljaku

Siim Jõgis

Kuigi uus väljak veel ametlikult avatud ei ole, saab seal juba mängimas käia.

Tööpäeviti on uus väljak avatud kella ühest üheksani, nädalavahetustel vaid kokkuleppel väljaku hooldaja Madis Pärnaga. Väljak asub otse Alu spordihoone taga ning ametlik avamine peaks tulema järgmisel nädalal.

Kuigi ehitustööd algasid juba eelmisel aastal, sai väljak lõplikult valmis alles nüüd. Pärn ütles, et väljak valmis tänu koostööle Rapla vallavalitsusega, sest kuigi enamiku ehitustööde maksumusest tasus PRIA, oli omapoolne osalus kümme protsenti. Ehituse kogumaksumus oli 60 000 eurot. Pärn avaldas kahetsust, et väljak ei valminud juba kevadel või suvel, sest siis oleks saanud seda enne külmade tulekut kauem kasutada. Praeguste

Alu väljakut saab vabalt kasutada, ainult nädalavahetustel tuleb Madis Pärnaga enne kokku leppida.

Foto: SIIM SOLMAN

plaanide kohaselt on see mängijatele avatud seniks, kuni ilmad lubavad. Väljakut hakkavad kasutama ka Alu kooliõpilased kehalise kasvatus tundides. Kuna tegemist on väga värske raja-

tisega, sinna treeninguid ega võistlusi veel planeeritud ei ole. Väljakule on maha tõmmatud ka võrkpallijooned, nii et põhimõtteliselt saab seal ka seda mängida. Üles on vaja seada vaid võrk ja

postid. Tegelikult on need olemas, sest soetati samuti PRIA eraldatud raha eest.

Korvpalliväljaku projekti koostas Optimal Projekt OÜ ning ehitustööd viis läbi Empower AS.

Helmet Palm näitas meistriklassi

Joel Kukk, Pärnu Postimees

Tehnikaspordifännid nautisid pühapäeval Ohekatku rajal Erki Sordi superkrossi karikasarja võidukihutamisi, kus viies võistlusklassis kihutas kokku 30 autosportlast Eestist ja Venemaalt.

Kõige võimsamate, nelikeveoliste autode esikoha võitis Rapla mees Helmet Palm, teise auhinna teenis Tatjana Jelisejeva Moskvast ja kolmandaks tuli Ameriico Jöffert Pärnumaalt.

„Olen viimasel ajal võistelnud paljudel rallikrossidel ja rahvasprintidel, aga superkrossis

tegin nüüd debüüdi,“ kõneles ligi pool sajandit tehnikaspordi harrastanud Palm. „Võidusõit oli äge, korraldus eeskujulik ja Ohekatku rada nõudis võistlejalt tarka sõitu, et autot mitte lõhkuda. Kolme nädala pärast panen ennast superkrossil taas proovile, siis kihutame Pärnumaal Taalis.“

Väärrib märkimist, et Helmet Palm oli väga noore mehena edukas mootorrattur nii krossis kui ka ringrajal. Tema rohkem kui poole tuhande auhinnakarika hulgas on aukohal 1969. aastal võidetud ringrajasõidu noorteklassi Balti meistritiitel.

TYCO Rapla kontrollis Rakveres vormi ning alustas karikavõistlusi

Rapla korvpallikool

Korvpalli meistriliiga avakohtumiseni on jäänud vähem kui kaks nädalat ning kontrollkohtumised on muutunud lahutamatuks osaks ettevalmistusprogrammist.

13.-14. septembril oli Rakveres hooajaeelne kontrollturniir Tarvas Cup. Nelja meeskonna vahel peetava turniiri esimeses poolfinaalis mängis TYCO Rapla võõrustajatega, teises paaris kohtusid omavahel Eesti meister BC Kalev/Cramo ja Rootsi meistrivõistluste võitja Södertälje Kings. Rapla ja Rakvere mängust väljus võitjana Tarvas ning Kalev/Cramo alistas Södertälje. Kuigi TYCO Rapla lõpetas turniiri kahe kaotusega (65:70 Tarvas, 73:83 Södertälje) tuldi Rakverest tagasi positiivsete emotsioonidega. Arvestades praegust ajamomenti, võis meeskonna esitustega rahule jääda – mängudes oli nii lihtsaid eksimusi kui ka meeldejäävaid ilukorve.

Karikavõistlused algasid aga Rapla meeskonnale võidukalt.

Pärast Rakverest Tarvas Cup'ilt naasmist suunduti pühapäeval Tallinnasse, et pidada hooaja esimene ametlik kohtumine. Eesti karikavõistluste esimeses voorus mindi vastamisi Haabersti SK võistkonnaga. Teises liigas palliva tiimi alistamisega Raplal probleeme ei olnud ning koduseks korduskohtumiseks teeniti 118:68 võiduga 50-punktiline edu. Ära tuleb mainida, et mänguolukorrast said vastased siiski 47 punkti ja suuri kive Rapla kaitsemängu „kapsaaeda“ ei saa visata.

Teatavasti peetakse Eesti karikavõistlused n-ö handicap süsteemis ehk nõrgemas liigas mängivad meeskonnad saavad enne kohtumise algust visata kolmeseid. Näiteks Haabersti SK koosseisust said neli mängijat visata igaüks kolmest. Tosinast viskest läbis korvirõnga seitse ning seega alustas Haabersti mängu 21:0 eduseisus. Vastase püüdmine TYCO Raplale aga raskusi ei tekitanud ja võit toodi koju. Korduskohtumine tuleb 20. septembril Sadolini spordihoones.

Peeter Pruus saavutas taas hea tulemuse

Siim Jõgis

Pühapäeval toimunud SEB 16. Tartu rattamaratonil sai Peeter Pruus kolmanda koha.

Pruus kaotas kahele esimesele kõigest ühe sekundiga ning edestas neljanda koha saanud Ivo Suurt viie se-

kundiga. Esikoha sai Erki Pütsep ajaga 2:32.26. Teine oli Alges Maasikmets, kellele läks protokoll kirja täpselt sama aeg, mis Pütsepalgi. Pruuvi tulemus oli 2:32.27. Endavanuste sõitjate seas sai Pruus esikoha, kuigi üsna napilt järgnes talle Ivo Suur. Pruus ütles, et ta on

ise kolmanda kohaga rahul. Esiviisik sõitis sisuliselt terve distantsi koos ning finišis lahutas mehi vaid ühe ratta pikkune vahemaa. „Võtsin sõidust peaaegu maksimumi välja. Ainult finišis sõitsid kiiremad minust mööda,“ sõnas Pruus.

Viimasel ajal saavutatud

pidave taseme tõus on andnud lootust ka suuremate plaanide tegemiseks ning Pruus tunnistas, et ta soovib 2016. aasta olümpiamängudele sõita. „Sinna on küll veel mitu aastat aega ja nii mõndagi võib juhtuda, kuid tahaksin Rio de Janeiros starti asuda,“ sõnas Pruus.

Saaremaalt karikatega

Jaan Sulg

Augusti lõpupäeval toimus Saaremaal Orissaares Eesti lauamängude karikasarja neljas otsustav etapp. Rapla maakond oli väljas oma parimas rivistuses.

Kaasas oli veel kaks uut tegijat, kes soovisid oma võimeid proovida Eesti tasandil,

need olid Talvi Ainsar ja Riho Rüüson.

Meeste hulgas võidutsesid Raplamaa lauamängumeistrid. Esimeseks tuli Valter Viisut Kehtna vallast ning teiseks Tarmo Lukk Raplast. Naiste hulgas tegi tugeva esituse Ülle Rüüson, tulles riigi eliidiga konkureerides neljandaks.

Kuna see oli neljas ja viimane etapp, võis teha selle aasta karikasarja kokkuvõtte ning Raplamaa võistlejad olid edukad. Naiste hulgas kuulus Ülle Rüüsonile kolmas koht, meeste noorem grupis Tarmo Lukile esikoht. Keskmises grupis sai Valter Viisut samuti esikoha ning üle 70-aastaste kategoorias

sai Jaan Sulg kolmanda koha. Absoluutses arvestuses tuli Valter Viisut Eesti karikavõitjaks, seekord juba neljandat korda.

Rapla võistkond sai kokkuvõttes väga kõrge kolmanda koha. Järgmisel aastal alustame uut karikasarja veebruaris Tihemetsas.

Valtu spordimaja suleti septembriks remondi tõttu

Siim Jõgis

Septembri algusest on Valtu spordimaja olnud külastajatele suletud, sest seal käivad remonditööd. Vahetusse läheb katlamaja soojasõlm, uue väljanägemise saab võimla lagi ning hoone katusele tuleb juurde veel paarkümmend päikesepatareid.

Spordimaja juhataja Kalju Kalda sõnul on tööde eesmärk

muuta hoone energiasäästlikumaks. Töid rahastatakse CO2 rahast ning Kalda sõnul midagi väliselt ilusamaks ei muudeta. Siiski saab uue väljanägemise võimla lagi. Varem oli see tagurpidi V-kujuline, pärast remonti saab võimla lagi olema sile nagu ujulas. Kalda andis lootust, et tööd saavad valmis septembrikuu jooksul.

„Koolivaheajaks ja 14.-15. oktoobriks on saal välja renditud. Selleks ajaks peab kindlasti kõik valmis olema,“ sõnas ta. Võimla saab ka uued valgustid, kõik selle nimel, et hoone oleks energiasäästlikum. Praegu on Valtu spordimaja katusel

kümme päikesepatareid, kuid plaani kohaselt tuleb neid kaksikümne juurde. Kolmekümnekesi peaksid need ära soojendama basseini vee ning suvel terve maja. Suure basseini veetemperatuur on 27 kraadi ning väiksemal 31.

Remonti tehakse ka spordimaja katusel, kus vahetatakse välja eterniit. Kalda loodab, et tööde tulemusena jäävad maja ülalpidamiskulud väiksemaks, kuid tema töö selle tõttu kergemaks ei muutu. „Võib-olla nii palju läheb lihtsamaks, et ma hakkain probleemide korral saama veateateid oma telefonile,“ sõnas maja peremees. Tööde kogumaksumus on 401 000 eurot.

Kalju Kalda rääkis, mida Valtu spordimajas remonditakse

Foto: SIIM SOLMAN

Rapla Maavalitsus

Rapla Maavalitsus annab teada, et algatati uus Rapla maakonnaplaneering „Rapla maakonnaplaneering 2030+“ ning selle keskkonnamõtjude strateegiline hindamine

Vabariigi Valitsus algatas 18.07.2013 korraldusega nr 337 uute maakonnaplaneeringute koostamise kõigis maakondades, sh Rapla maakonnas, millele järgnevalt algatas Rapla maavanem 29.08.2013 korraldusega nr 1-1/415 maakonnaplaneeringu keskkonnamõtjude strateegilise hindamise, mis on vastavalt „Keskkonnamõtju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele“ maakonnaplaneeringu koostamise puhul kohustuslik.

Maakonnaplaneeringu koostamist korraldab ja ka kehtestab Rapla maavanem ning planeeringualaks on kogu Rapla maakond.

„Rapla maakonnaplaneeringu 2030+“ koostamise eesmärgiks on ruumilise arengu kujundamine vastavalt üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ koostamise ajal kokku lepitud visioonile ja arengusuundadele ning teistest üleriigilistest ja maakonna arengudokumentidest tulenevatest „Planeerimiseeaduse“ § 7 lõikes 3 sätestatud ülesannete lahendamiseks kogu Rapla maakonna territooriumil.

Rapla maakonnaplaneeringu „Rapla maakonnaplaneering 2030+“ algatamise otsuse ja keskkonnamõtju strateegilise hindamise algatamise otsusega on võimalik tutvuda tööpäevadel Rapla Maavalitsuses (Tallinna mnt 14, 79513, Rapla).

Vabariigi Valitsuse 18.07.2013 korraldusega nr 337 „Maakonnaplaneeringute algatamine“ on võimalik tutvuda ka Riigi Teataja veebilehel aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/323072013006>.

Äntu Mõis tunnustatud mahekanade lõpumüük kolmapäeval 25.septembril, pruuni sulestikuga oktoobris munemist alustavad noorkanad, järgmistes Raplamaa bussipeatustes:

7.30 Eidapere; 7.45 Lokuta; 8.00 Järvakandi; 8.30 Valgu; 9.00 Päärdu; 9.15 Kivi-Vigala; 9.30 Vana-Vigala; 9.45 Paeküla; 10 Märjamaa; 10.30 Vaimõisa; 10.45 Varbola; 11 Ohukotsu; 11.15 Kodila; 11.30 Rabivere; 11.45 Hageri; 12 Kohila turg; 12.15 Lohu; 12.30 Hagudi; 12.45 Juuru; 13 Kaiu; 13.15 Inglise; 13.30 Rapla turg; 13.45 Kaerepere; 14 Keava; 14.15 Kehtna; 14.30 Lelle; 14.45 Käru.

Info tel 327 0206; ringil 5664 3113

Rapla Keeltekool

On alanud registreerimine järgmistele kursustele:

INGLISE KEEL
SAKSA KEEL
PRANTSUSE KEEL
ITAALIA KEEL
VEENE KEEL

Kursus algab kohe, kui grupp on komplekteerunud.
Info ja registreerimine: rapla.keeltekool@gmail.com
55 683 962, Ulvi Ratasepp
või täitke KÜSITLUS meie kodulehel
www.raplakeeltekool.ee/kursused.htm

- Ostame METSAKINNISTUID, ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame PÖLLUMAAD

Küsi hinda! Teeme pakkumise!

Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263
Faks 447 7903, metsagrupp@hotmail.ee

GRUNДАР ПУИТÕ
Metsakinnistute ja raide ost (sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpoteegiga koomatud metsakinnistud). Aitame metsakavad koostamisel ja paberite vormistamisel.
Tel 525 9788, harry@grundar.ee
faks 447 0525, Lille 4, Pärnu

TOOSIKANNU METSAHALDUS OÜ
müüb aasta ringi kuivi ja tooreid lõhutud küttepuid koos veoga.
Alati kvaliteetne materjal ja mõõdetud kogused.
Tel 5693 9535,
e-post: info@toosikannumets.ee

Tel 511 0415,
517 9866, 489 4055.
www.landeker.ee
OU LANDEKER OSTAB
• metsakinnistuid
• hüpoteegiga ja läbiraieutud kinnistuid

www.metsaamet.ee
Teenused erametsaomanikule:
• Metsakinnistute ost.
• Raieõiguse ost.
• Metsa ülestöötamine ja vedu.
• Metsamajandamise kavade koostamine TASUTA.
Teave e-post: info@metsaamet.ee, tel 5615 0680, Karl Lister

Kõige rohkem usaldust!

Üle 4000 kliendi kasutab oma kinnisvara müümisel meie abi.

Müüa maja Raplas.

Üldpind on 195 m² ja krundi suurus on 2178 m². Majas on 4 töötavat ahju, terve katus, uus WC, pesuruum. Uus kanalisatsioon ja maja sees olev veetorustik sai paigaldatud umbes 5 aastat tagasi. Kinnistul paiknevad lisaks eluhoonele pesuköök-kuur; kelder ja veekaev.

Hind 59 000 €

Margit Grünthal, tel 56241281

Vahendusteenus • Hindamisteenus • Haldusteenus • Kindlustusteenus
Tallinna mnt 22/24, Rapla • tel 482 1408 • rapla@pindi.ee • www.pindi.ee • www.eri.ee

KOHILA VINEER

„Euroopa suuruselt neljas vineeritootja AS Latvijas Finieris, mille põhi-tegevuseks on kasevineeri tootearendus, tootmine ja müük – laiendab oma tegevusi Eestis. AS Latvijas Finieris on asutanud tütarettevõtte Kohila Vineer, mis on omandanud Kohila kasepuidu töötlemistehase. Eesmärgiks on jätkata tehase tegevustega uuel tasemel kasutades olemasolevat puiduressurssi ja luues lähemate aastate jooksul ligikaudu 70 töökohta. Tehas taastalustas tootmist 2012 aasta sügisel ning tänaseks töötab kolme vahetusega. Seoses neljanda vahetuse komplekteerimisega, otsime oma kollektiivi tublisid ja töökaid inimesi.“

Tööd saab RATASLAADURI OPERAATOR

Töö kirjeldusrataslaaduriga erinevate tööülesannete teostamine

Nõudmised kandidaadile:

- kohusteundlik, ausus, korrektsus
- valmisolek vahetustega tööks, sh öised vahetused ja töötamine pühapäeval

Kasuks tuleb:

- R või T kategooria juhtimisõigust
- elukoht kuni 30-minutilise sõidu kaugusel Kohilast
- eelnev töökogemus rataslaaduril või ekskavaatoril
- tehnikaremondi ja -hoolduse oskus

Ettevõtte pakub:

- ametialast väljaõpet
- huvitavat ja dünaamilist tööd rahvusvahelises kollektiivis, suurepärasest väljakutset osaleda uue ettevõtte arendamisel selle algushetkest
- kaasaegset töökeskkonda ja sotsiaalseid garantiisid

Lisainfo:

Töö asukoht: Raplamaa
Kuulutus aegub: 30. september 2013

Kontaktisik: ANDRES LAHT
Telefon: 482 0293. E-post: andres@kohilavineer.ee

Ostame kasvavat metsa, metsakinnistuid ja metsamaterjali. Metsa ülestöötamine ja transport. Metsa istutamine.
hansamets
Info telefonil 506 0777
www.hansamets.ee

OÜ Priimo Mets ostab:

- metsakinnistuid,
- kasvavat metsa,
- kasepakku, okaspuu palki,
- paberipuitu, küttepuid,
- võsa hakkeks.

Pakub:

- saematerjali,
- metsaveoteenust.

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

EESTI METSAMAAKLER
ostame
METSAKINNISTUID
www.metsamaakler.ee
andres@metsamaakler.ee
7446655, 5285038

Ostame metsamaterjali, raieõigust ja metsakinnistuid.

Tel 514 8238, 523 7944, 503 8777
e-mail: estti@metsagroup.com

Metsäliitto Eesti AS on nüüd Metsä Forest Eesti AS

TÖÖPAKKUMISED

MAXIMA

Pakume tööd
KASSAPIDAJATELE-MÜÜJATELE, MÜÜJATELE JA TRANSPORDITÖÖLISTELE

Rapla Maximas.

Kontaktmed: personal@maxima.ee,
tel 602 3116

Vajatakse kogemustega
AUTOREMONDILUKKSEPPA Märjamaale!
Tel 521 0489 ; urmas@timberston.ee

AS RMW võtab tööle
AUTOREMONDILUKKSEP-KEEVITAJA.
Täpsem info tel 5565 5433

Raikküla Vallavalitsus on välja kuulutanud konkursi **SOTSIAALNÕUNIKU** ametikoha täitmiseks alates 10.10.2013. Tegemist on ametikohaga avaliku teenistuse seaduse mõistes. Avaldus, CV, haridust tõendavate dokumentide koopiad ja motivatsioonikirjeldus saata hiljemalt 30.09.2013 Tamme küla 78403, Raikküla vald, Raplamaa või raikkyla@raikkyla.ee.
Info www.raikkyla.ee või tel 511 2858 ja 5349 1021

Kabala Lasteaed-Põhikool võtab lapsehoolduspühkuse ajaks tööle **KLASSIÕPETAJA**. Tööle asumisel erinevad variandid (kohe või II veerandist). Nõutud vastavus kvalifikatsioonile. Avaldus, CV ning haridust tõendavate dokumentide koopiad esitada hiljemalt 30.09.2013. a mair.roht@kabala.edu.ee või Tamme 78403, Raikküla vald, Raplamaa. Info tel 5650 8716

Rapla Ühiskooli koolisöökla võtab tööle **KOKA (täiskohaga)**. CV saata rapla.yhiskooli@dailysspecial.ee või võtta ühendust tel 5301 6129

ARUTECH
parimad aknad

Asutatud 1999.^a

Aknad kuni -57%
Paigaldus -10%

Pakkumine kehtib kuni 30. septembrini

Contignus
Järelmaks

SEPTEMBER - parimate soodustustega kuu!

Arutech Parimad Aknad rakendab nüüd akende tootmisel süsteemi **Gealan S 9000**. Sellel kaasaja kõige soojemal süsteemil (profiili U-väärtus on **0,92 W/m²K**) on mitmeid eeliseid ja hea hind.

Üle Eesti 1516 **www.arutech.ee**

Avatud: E-R 8.30 -17.00 Müügiesindus **UUEL AADRESSIL**
Lõuna 13.00 -13.30 Tallinna mnt 23. Tel 5551 3058, 677 7055

Rahvusvaheline kvaliteedijuhtimise sertifikaat ISO 9001:2008 ja keskkonnasertifikaat ISO 14001:2004

PLASTEKOR
KLAASPLASTTOOTED

MAHUTID • SEPTIKUD
BIOPUHASTID • KAEVUD
TULETÕRJEVÄHENDID
PUMPLAD • LIPUMASTID
HAAGISEKAANED
KANUUD • SÜSTAD

Paigaldus. Teave tel 5344 3556
info@plastekor.ee www.plastekor.ee

VESTMAN
P Ö L L U V A R A

OSTAME PÖLLUMAAD
5340 4975
polluvara@vestman.ee
WWW.VESTMAN.EE

Gadox
ORTOPEEDIAEENISTUS

AS Gadox proteesimeistri
Guido Amuri vastuvõtt
Rapla perearstikeskuses
Lasteiaia 12
26. septembril kella 10-12

**Müüme ortopeedilisi
jalatseid lastele**
Kaasa võtta: abivahendi
kaart, arsti saatekiri, pass,
pensionitunnistus

AS Gadox, Türi 10c, Tallinn,
tel 650 1322
• info@gadox.ee •
www.gadox.ee

Reklaami ennast suurel välisel
LED ekraanil!

Rapla südames
Viljandi mnt 6!
Uuri täpsemalt Raplamaa Sõnumitest.

**Kuga mööblikauplustes
müügil suur valik
köögi-, elutoa-, lastetoa- ja
magamistoamööblit.**

VALIK TÄIENE PIDEVALT!

Tule ja tutvu! Hinnad soodsad
Suurema ostu puhul tingimisvõimalus.
Tulemas on uus kaup:
köögimööbel, pehme mööbel.

JÄRELMAKS PROTSENDIVABA!

KUGA mööbel
kogemus mugavusest

MEIE KAUPLUSED:

RAPLAS Piiri 5A, E-R 9.30-18, L 9-15 TELEFON 489 4453	TÜRIL Tehnika 8 E-R 9.30-18, L 9-15 telefon 384 8576	JÕGEVAMAAL Pauastveres telefon 77 1310
VALGAS Vabaduse 2 telefon 767 0173	PÕLVAS Jaama 69 D telefon 799 1489	VILJANDIS Riia mnt 52 telefon 433 6029
		ABJA-PALUOJAS Tiigi 1 telefon 436 0158

**SELJA-PÖDRA HOIUALA JA MÄLISTE
METSISE PÜSIELUPAIGA
(SELJA-PÖDRA LOODUSALA)
KAITSEKORRALDUSKAVA
AVALIKKUSE KAASAMISE KOOSOLEK**

Keskkonnaamet teatab, et on algatanud Selja-Põdra hoiuala ja Mäliste metsise püsielupaiga (Selja-Põdra loodusala) kaitsekorralduskava koostamise. Kaitsekorralduskavaga kirjeldatakse ala eesmärgiks olevaid loodusväärtusi, nende mõjutegureid ja kaitsemeetmeid ning koostatakse tegevuste tabel, kus vajalikud tegevused on määratletud koos tõenäolise läbiviimise aja ning maksumusega. Kaitsekorralduskava koostaja on Consultare OÜ.

Kaitsekorralduskava koostamisprotsessi raames toimub avalikkuse kaasamise koosolek: 30. septembril kell 13.00 Rapla haldushoone saalis (Tallinna mnt 14 II korrus, ruum 204)

Kohale on oodatud maaomanikud, kohalikud elanikud, ettevõtjad ja teised asjast huvitatud. Tööd rahastatakse „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013“ ja sellest tuleneva „Elukeskkonna arendamise rakenduskava“ prioriteetse suuna „Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine“ meetme „Looduse mitmekesisuse säilitamine“ programmi „Kaitsekorralduskavade ja liikide tegevuskavade koostamine looduse mitmekesisuse säilitamiseks“ alusel Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest.

Info: **Keskkonnaamet**
Consultare OÜ
Mari Raidla
E-mail: mari@consultare.ee
Telefon: 5349 3039

Meelis Mägi
E-mail: meelis.magi@keskkonnaamet.ee
Telefon: 484 1174

 KESKKONNAAMET

MADHOUSE

Kauba 2, Rapla
21. SEPTEMBER
UKSED AVATAKSE KELL 23:00
LAUPÄEV

LAVAL ÜLIMALT ARMASTATUD RAHVA BÄND

„Uus hitt
„London“
„Bara Bara“
„18“
„Muuksjutt“
„Ma Enam ei Suuda“
...ipm.“

„Mulle Meeldib“
„Meie Vahel Taevas“
„Poeg on kodus!“
„Maja“

HELLAD VELLE
LIVE

RAHVAST HULLUTAB SHOWMEES
DJ KRISTJAN VEEDLER

PÄÄS KUNI KESKÖÖNI 5€
ALATES KESKÖÖST 7€

www.madhouse.ee
www.facebook.com/clubmadhouse

Puurvesi

**PUURKAEVUDE
PROJEKTEERIMINE JA
PUURIMINE**

Puurvesi OÜ, litsents nr 365

Tel +372 5569 4310 info@puurvesi.ee www.puurvesi.ee

RAKVERE TEATER

Neil Simoni komöödia
MEIE, MEHED
Lavastaja Toomas Suuman

K, 25. sept kl 19 Rapla kultuurikeskuses

rakvereteater.ee piletimaailm.com 32 95 444

VÕTKE (AUTO)VABALT!!!

Grid of crossword clues including: TANGENS LAUL "VAMPIIRIDE TANTSUST", ANNO URSON KÜLA VIRUMAAL, SAARE HOOV KURIKUULUS LADY TRENDIKAS KÄIMINE, VÄKK ...VÖITU (läägepoolne) KUNINGLIK EHTIS, KÜLMRELV TEADUSTE AKADEEMIA KALAPOJUKE, NULL KÄSITSI (ingl k) MIL, ... KÄHÄR LIITUM VARASEM ITAALIA RAHA, SÕNUMILEHT TUGEVA MUSTUSE EEMALDUSEKS, VALUS AMPSUJAGU SÖÖKI, AVALIK RANNA-KÄIGUALA ENAM POLE KONT, ERR KAUSTIK ADOLF MÄRDIKAS, KÜSITAVA TERVISLIKU MÕJUGA TEGEVUS, TANGENS LAUL "VAMPIIRIDE TANTSUST", LA PISI-UKU RÖNTGEN PASKAL, ESS KONDI-MOOTORIGA LIIKLEMIS-VAHEND, TERVISLIK NAUDISKLEV KULGEMINE ja SELLEKS SOBIV PAIK RAPLAS, ...UUSPÖLD ENDA VÄÄRTUSTE TUNDMINE, ... JÄRVSOO LEHVIV SÜMBOL UNENÄGU, LÕIGE ...-UDE MITTE AINULT SEDA, KAI SAAR LÄÄNEMERE SOOME KEEL PAJUUVITSA-GA LÕÖMA, TÄPI-A SUFISMI ESINDAJA MÖÖBLI-MAJA, ISAKE KNIGHT RIDERI AUTO KOGUMIS-KAUST, NORD KÄTTE-MAKSU-KONTORI HÜLGAJA, USA OSARIK KAARISTU PURUSTUSE JÄANUS, TOMATISORT TÄNAVA-PUISTEE SAKSA ARTIKKEL, MAAMEHE KINNISVARA ASTUMIS-KÄSKLUS KUULIKE, BAARIUM AUTOMARK MARGUS MIKOMÄGI, HAPNIK IGOR GRÄZIN, NÕELA SILMARÕÖM MÕNUS TALLAALUNE, KÜLMRELV TEADUSTE AKADEEMIA KALAPOJUKE, ...LAUD (WC) TÄNAVA-ÄARNE KÖNNITEE ...BENDER, ...PENTUS-jne ...PEEP INGLISE JAAN, LOOMAKODU-PIIRKOND MITTE VÕORAD OHUVÄRK, TEMA KROON MURETULT JALGSI KULGEMA, MAAMEHE KINNISVARA ASTUMIS-KÄSKLUS KUULIKE, TUNTUD RIIGIREETUR AUTOMARK, ARVUTI-VÄRK 502. NAISENIMI, PIPI SÕBRANTS PESEMIS-TARVIK LAPLANE, KIRJA TEINE POOL NOOR LIIKLUS-INSPEKTOR, RAHVASUINE TERVITUS AASTA ...LUNDVER, KÜLA KASEPÄÄ VALLAS AMPER, JUURDE-KÄV PEA-BUNDY KÕVA EHTIS, KÜLA KASEPÄÄ VALLAS AMPER, KÜLA KASEPÄÄ VALLAS AMPER, ÜLIÕHTLIK ONKEL MUINAS-JUTU-ÜLLIKE ONU JAAN, NEMAD URMAS VIIDIKAS, TERVISLIKULT VEEREVAD LIIKUMIS-VAHENDID KÖHH, KUI TULI SEAL, SIIS KIIRE MINGI TEINE

Koostas: Aivi Meister

*22. september on üleeuroopaline autovaba päev

LASTELE

LEIA VASTANDSÕNAD. NÄITEKS VIHMATU - SADU.

AMMU					
PISIKE					
KITSAS, VÄIKE					
ALLA					
JULGET					
KURBUS					
TIHE					
JÕUETUS					
RÕÖM					
VIHMATU					

AUHINNAKS

- ÕIGESTI VASTASID:
 TEELE TUUL
 LENNA KALAMÄE
 ARON TERRAS
 BRITTEN BERG
 EGERT VERBAK
 ROLAND KLAAS
 TEET TAMMELAAN
 ELIS NOBEL
 SUSANNA LIISA KUUSEÕIS
 RAIKO ÜTSMÜTS
 MARKOS VAHTRE
 KAIDI POOBUS
 REMI ILVES
 ALLAN TOOMINGAS
 KERT TOOMINGAS
 AVELY TOOMINGAS
 KAUR ALLET
 MELANI VAHESAAR
 TOREN VAHESAAR
 RAIT SANDER PAIMRE

LASTERAAMATU „MARTIN JA SALALAE-GAS“ VÕITIS REMI ILVES EELMISE MÕISTATUSE VASTUS ON „LEMMIKLOOM“.

Auhinna saab kätte Raplamaa Sõnumite toimetusest

Kõikide õigesti vastanute vahel loosime välja Talupoe kinkekaardi

Saada ristsõna vastus hiljemalt 23. septembriks e-postile: kuulutused@sonumid.ee (märksõnaga "täiskasvanute ristsõna" või "lasteristsõna") või Raplamaa Sõnumite toimetusse aadressil Viljandi mnt 6, Rapla 79511 NB! Loosimises osalevad ainult märksõnaga vastused.

11. septembril ilmunud suure ristsõna vastus on „... kartul eestlaste teine leib!“ T. Tõnissoni raamatu võitis Heigo Klaas Auhinna saab kätte toimetusest kahe nädala jooksul.

TÄISKASVANUTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

Vastus

Nimi

Aadress, tel

LASTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

VASTUS

NIMI

ADDRESS, TEL

Tundub, et taustal võiksid olla garaažid, kuid kindel ei saa olla. Praegu on sinna igatahes prügi kogunenud.

Eestimaa kivide kuningas täies hiilguses. Oma kogenud pilgu viskab peale Tiit Petersoo.

Loodus neelab järk-järgult Pahkla raketibaasi

Siim Jõgis

Rapla maakonna põhjapiiril asub kunagine Nõukogude Liidu raketibaas, mis ligikaudu kakskümmend aastat tagasi hingusele läks. See paik pidi kaitsma Leningradi võimaliku rünnaku eest Lääne-Euroopast.

Praeguseks looduse poolt haaratud Pahkla baas varjas endas hiilgeaegadel rakette ja tuumarelvu. Radari kallal aseldasid sõdurid ja ohvitserid, kellest viimased jäid baasi ka pärast Eesti taasiseseisvuse väljakuulutamist. Praegu avaldub selles paigas külastajale sürreaalne kooslus nõukogude aja militaarsest arhitektuurist ja sügise toonidest looduses. Kummituslinnak, võiks öelda. Ümbruskonnale lisavad märkimisväärsust suured looduskaitse all olevad rändrahnud, millest osale ei olnud punarežiimi ajal isegi ligipääsu, sest nad asusid baasi territooriumil. Kõige suurema juurde neist (Eestimaa kivide kuningas) viis kitsas traatiga ümbritsetud teerada. Praegu vedeleb Eestimaa kivide kuningas kõrval hunnik okasraati ja aiateibaid, justkui sümboliseerimaks vabanemist nõukogude aja piirangutest. Kahjuks ei ole enam kuidagi võimalik selgeks teha, kas tegemist on sama roostetanud okasraadiga, mis tegelikult ümbritses teed Eestimaa kivi-

de kuningani.

Reostust ei tohiks olla

Kutsusin kaasa looduskaitseja ning targa mehe Tiit Petersoo, kes mulle Pahkla raketibaasi ning sealset ümbrust tutvustas. Ta asus 1976. aastal tööle metsamajandisse ning kuigi Pahkla ei kuulunud otseselt tema vastutusalasse, tundis ta selle piirkonna vastu huvi küll. Enne praegust visiiti külastas ta seda kanti viimati 2007. aastal.

Kui Pahkla raketibaasi alale sisse sõita, on esimene objekt, mida silm haarab, viiekordne elamu keset metsa. Selle fassaadilt vaatab vastu 125 aknaava. Harjumatu vaatepilt, mille tulemusena uitab mõte tahes-tahtmata paarikümne aasta taha. Silme ette tulevad

pildid Nõukogude ohvitseri mundris härrastest, kes sellel samal teel kõndisid. Sõdurid ruttasid nende käske täitma ning abikaasad kuivatasid rõdul riideid. Praegu „kaunistavad“ elamut lohakas grafiti ja ebamäärased sodimised. Kaitseliit kasutab hoonet aeg-ajalt linnalahingu harjutamiseks. Mingisugust muud otstarvet oleks sellele raske leida.

Esimene kokkupuude kunagine raketibaasiga olemas, liigume edasi. Järgmisena jääb paremat kätt saunasuurune vare, kus kunagi tegutses suure tõenäosusega kontrollpunkt. Noil keerulistel (ja punastel) aegadel tohtisid siit peatumata edasi minna vaid metsloomad. Kaheldav seegi. Praegu pörutame sellest mööda, nagu poleks seal

kunagi miskit olnud. Teisele poole teed jääb parajalt sügav auk, kuhu mahutaks kuulipildujapunkti ära. See võis vabalt seda otstarvet täita, kuid praegu on seda keeruline selgeks teha.

Baasi ümbritseb seniajani paras kogus salapära ja teadmatust. Tiit Petersoo sõnul ei ole päris täpselt teada, kui palju oli Pahklas isikkoosseisu või rakette. Samuti ei ole selge, kas seal oli keemiarelvu, kuid tuumarelvade olemasolu on teada. Petersoo oskas rääkida, et juba enne baasi sulgemist viidi seal rakette minema. Keskkonnaohtu ta selles paigas ei näe inimestele ega loomadele. Isegi kui Pahkla baasis hoiti keemiarelvu, ei tohiks neist enam leida mingisugust märki.

Täpselt ei oska praegu öelda, kui palju hooned Pahkla kompleksis oli. Ning need, mis on – nende otstarvet võib tihti vaid aimata. Loodus on nad kõik neelanud.

Kivide ümber ringlevad müüdid

Kontrollpunktist edasi sõites jõuame garaaži meenutava hooneni. Sinna mahuks vabalt kaks suurt veoautot tagurdama, kuid mis seal tegelikult oli... Nõukogude ajal ei lubatud baasist pilte teha. Petersoo kahetses, et ta baasi viimastel päevadel seda ala ei pildistanud. Praegu enam kõike täpselt ei mäleta.

Lisaks militaariobjektidele varjab sealne territoorium ka looduslikult kauneid paiku. Majesteetlikkusega paistavad silma kolm rändrahn – Mägrakivi, Mari nutukivi ja suurim neist – Eestimaa kivide kuningas. Tiit Petersoo ei osanud öelda, miks tal seda võrd ambitsioonikas nimi on. Tegemist ei ole kaugeltki Eesti suurima rändrahnuga. Suurim Eesti rändrahn on hoopis Ehalkivi Kunda lähedal, mille ruumala on 930 kuupmeetrit. Eestimaa kivide kuningas suurus on 197 kuupmeetrit.

„Ega Rootsi kuningas ei ole ka Rootsi kõige kõvem mees,“ sõnas Petersoo selle peale. Kõik kolm kivi asusid raketibaasi territooriumil ning ainsana sai neist ligi just Eestimaa kivide kuningale. Veel praegugi on selle sees näha väikest auku, kuhu kinnitus kiige võll. Külarahvas käis seal pidamas. Teada on, et kivi juures käisid ka Nõukogude soldatid, sest selle peale on kirjutatud kuupäe-

vad, kui nad reservi läksid.

Ma usun, et „Selgelnägitse tuleproovis“ osalejad võiksid justkui ühest suust kinnitada, et Eestimaa kivide kuningat ümbritseb positiivne energia. Kui sõdurid käisid seal kojusaamisest unistamas ja külarahvas pidu pidamas, siis ei tohiks ju seal halbu mõtteid õhus olla.

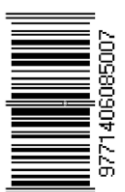
Tiit Petersoo teadis rääkida, et Nõukogude ajal oli seal mets madalam ning kui turnida kivi otsa, oli näha eemal askeldavaid sõdureid. Sarnane lugu juhtus tema sõnul ka Lõuna-Eestis, kus Suure Munamäe torni ehitati kõrgemaks, kuid tööd jäeti pooleli, kui sai selgeks, et Nursi raketibaas hakkab liiga selgelt kätte paistma. Nii Mägrakivi, Mari nutukivi kui ka Eestimaa kivide kuningas võeti looduskaitse alla 1935. aastal. See on Adila külas sündinud ja Jõgeval sordiaretajana töötanud Rudolf Tamme teene, kes soovitas kivid looduskaitse alla võtta.

Iga kiviga seostub mõni müüt või pärimus. Näiteks olevat Eestimaa kivide kuningat ühte prakku kukkunud mõisahärra kullast uur, mis senimaani seal vedeleb. Tiit Petersoo viskas õhku võimaluse, et kõik need kolm kivi on olnud ühes tükis ning kui 11 000 aastat tagasi viimane jääaeg taanduma hakkas, murenesid nad nendesse paikadesse, kus nad praegu on. Kinnitada seda muidugi ei saa. Õhku jääb veel küsimusi, kuid iga aastaga on tõenäosus aina väiksem neile vastuseid saada. Kivid püsivad muutumatuna, kuid baasi haarab loodus.

125 kummituslikku aknaava. Aeg-ajalt harjutab Kaitseliit siin linnalahingut. Fotod: JAAK KADARIK

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260
Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084
faks 489 2135,
e-post: info@sonumid.ee, kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson. Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Maire Kõrver (489 2241), Katrin Helend-Aaviku (489 2246),
Vivika Veski (489 2132), Stina Riisalu (489 2137), Siim Jõgis (489 2139),
Katri Reinsalu (489 2245), Haldi Ellam, Margus Mikomägi

Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138). Fototoimetaja: Jaak Kadarik (489 2138). Kujundajad: Ulvi Blande, Janek Tõnisson (489 2138). Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)

Reklaamijuht: Janek Tõnisson (489 2131, 520 0846) Reklaamikonsultant: Sigrid Algre (489 2130). Raamatupidaja: Juulija Rüsse (489 2136, 489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastõid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastõid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastõid.

Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskonnadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel. Toimetus võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.

TRÜKK AS Printall

Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363